

KEIMOLAN KYLÄN

KULTTUURIYMPÄRISTÖSELVITYS

Vantaan kaupunki 2026

Kaupunkiympäristön toimiala
Kaupunkirakenne ja ympäristö
Asemakaavoitus
Lauri Korpisen katu 9 C
01370 Vantaa
puh. +358 9 839 11 (vaihde)

Tekijät

Ville Leppänen asemakaava-arkkitehti, asemakaavoitus / asemakaavakoordinaointi
Noora Laak asemakaava-arkkitehti, asemakaavoitus / Kivistö
Eeva Eitsi maisema-arkkitehti, yleiskaavoitus / kestävä kaupunki

*Kiitos Vantaan kaupunginmuseon asiantuntijoille selvityksen tarkastamisesta!
Kiitos nimistönsuunnittelija Jaakko Raunamaalle tärkeistä huomioista!*

Taitto

Ville Leppänen asemakaava-arkkitehti, asemakaavoitus / asemakaavakoordinaointi

Kuvat

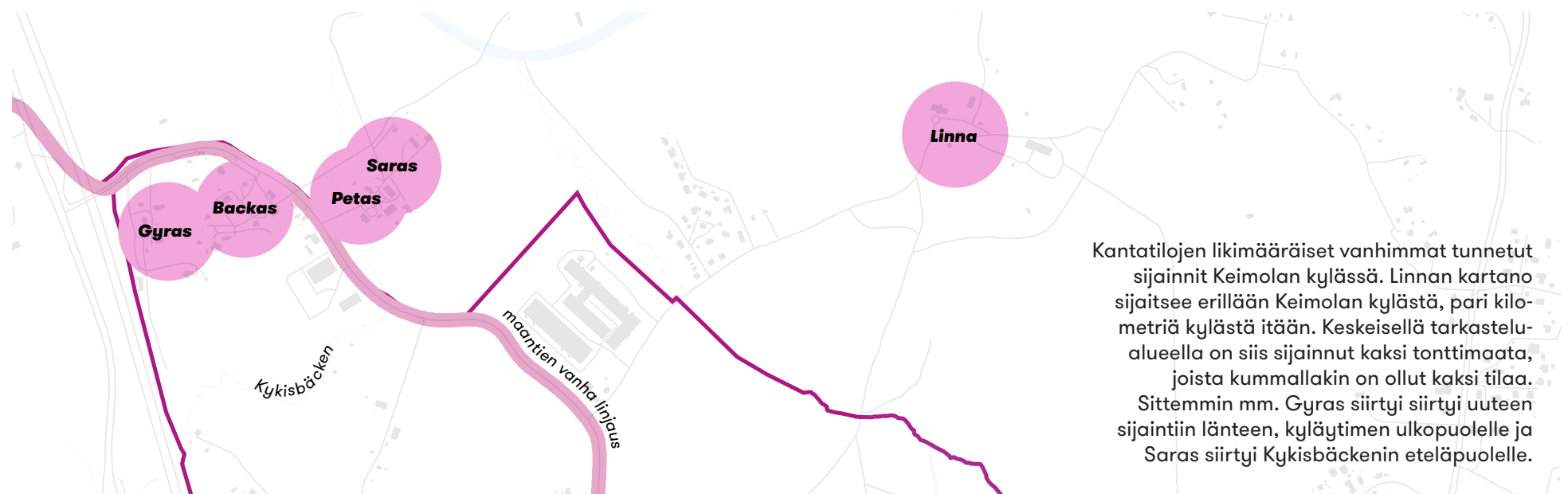
Ville Leppänen ja Noora Laak, mikäli ei toisin merkitty.
Vantaan kaupunginmuseon kuva-arkisto (VKM)
Kansallisarkisto (KA)
Käinby Hembygdsförening (KHF)
Vantaan karttapalvelu (VKP)
Vantaan aineistopankki (VAP)
Museovirasto (MV)

Tarkat kuvaajatiedot on merkitty kuvateksteihin.

Kansikuva: Näkymä Aluman tehtaan eteläpuolen pelloilta kohti pohjoista. Pieni hiihtäjä on kääntynyt etelään, kohti kuvaajaa. Kuvattu noin 1965–1967. KHF.

Suuret kiitokset Käinby hembygdsföreningille luvasta hyödyntää yhdistyksen kuva-arkistoa!

1. Tehtävä ja kohde	5
2. Perustiedot ja kaavatilanne	7
3. Suojelutilanne	9
4. Kylän varhaiset vaiheet	14
5. Kylän kehitys isojaosta nykypäivään	20
6. Kylärakenteen ja maiseman nykytilan kuvaus	58
7. Rakennusryhmien inventointi	78
8. Yhteenveto ja johtopäätökset	116
9. Lähteet	120

Kantatilojen likimääräiset vanhimmat tunnetut sijainnit Keimolan kylässä. Linnan kartano sijaitsee erillään Keimolan kylästä, pari kilometriä kylästä itään. Keskeisellä tarkastelualueella on siis sijainnut kaksi tonttimaata, joista kummallakin on ollut kaksi tilaa. Sittemmin mm. Gyras siirtyi siirtyi uuteen sijaintiin länteen, kyläytimen ulkopuolelle ja Saras siirtyi Kykisbäckenin eteläpuolelle.

Ortokuva tarkastelualueesta, 2023. Valkoinen rajaus esittää Rauhalanlaakson kaavarungon suunnittelualueen, mutta kulttuuriympäristöselvityksessä käsitellään tarvittaessa myös laajempaa aluetta. VKP.

4 Keimolan kylän kulttuuriympäristöselvitys

1. TEHTÄVÄ JA KOHDE

Varhaisimmat kirjalliset merkinnät Keimolan kylästä koskevat vuotta 1440. Kylää ovat ympäröineet kylään kuuluneet metsät ja pellot, joihin Kivistön pientaloalue on alkanut 1900-luvulla rakentua.

Keimolan kylän kulttuuriympäristöselvitys laadittiin alueen tulevaisuutta määrittävän Rauhalanlaakson kaavarungon taustatiedoksi kokoamaan yhteen kaavarungon tarkastelualueen kulttuurihistorialliset ja maisemalliset arvot, jotta ne voidaan ottaa huomioon jatkosuunnittelussa. Työhön kerättiin tietoa alueen historiasta, kehityksestä ja nykytilasta.

Tarkastelualue sijoittuu Luoteis-Vantaalle, Kivistön kaupunginosaan. Tarkastelualueen ydin on Keimolan vanha kylä, jota ympäröi kulttuurimaisema avoimine näkymineen.

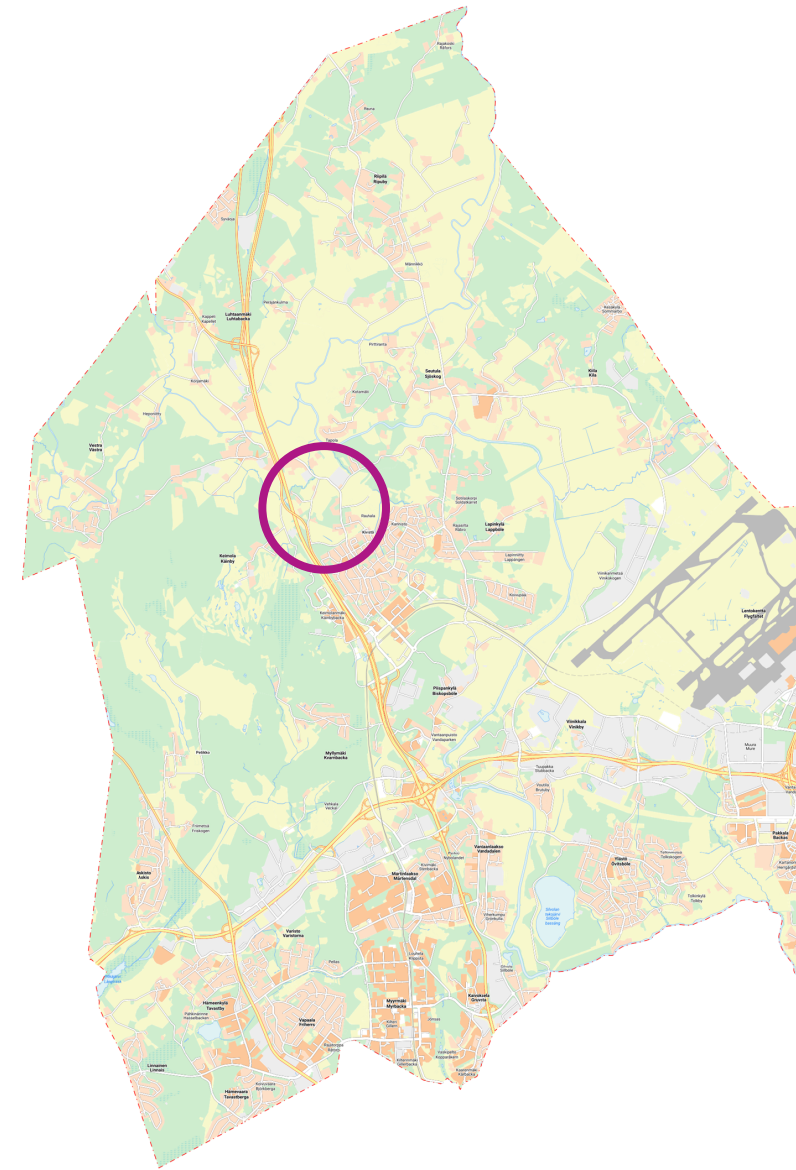
Varhaisimmat kirjalliset historialliset lähteet Keimolan kylästä ovat keskiajalta. Kylän kantatolat sijaitsivat edelleen pitkälti ainakin myöhäiskeskiaikaisilla sijoillaan. Kylän historian aikana kaksi muutosta on muokannut kylämaisemaa merkittäväällä tavalla: Vantaanjoen perkaaminen 1900-luvun alussa laajensi viljeltävää maa-alaa huomattavasti kylän pohjoispuolella ja 1950-luvulla rakennettu Hämeenlinnanväylä puolestaan halkaisi kylän kahteen osaan. Lisäksi samoihin aikoihin maisemassa kauas erottuva entinen Aluman tehdas on rakennettu nykyisten Kylänpääntien ja Keimolantien risteykseen.

Tarkastelualueella sijaitsee yksi jo suojeltu rakennus, Byändan torppa, sekä monia muita arvokkaiksi todettuja rakennuksia. Alueella on tunnistettu useita kymmeniä rakennusperintökohteita. Alueen lähistöllä sijaitsee lisäksi Hepomäen kivikautinen asuinpaikka.

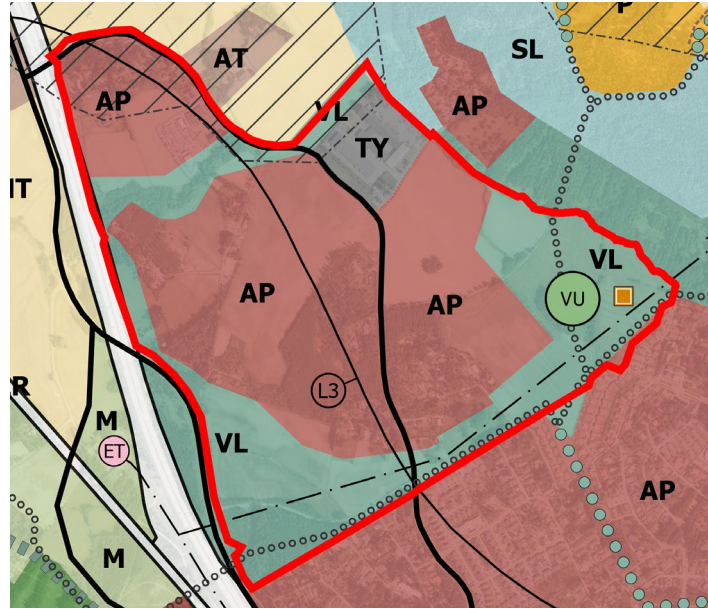
Tärkeimmät työssä käytetyt arkistot olivat Kansallisarkiston karttakokoelma, maanmittaushallituksen historiallinen karttasto, Kansalliskirjaston digitoidut vanhat sanomalehdet sekä Vantaan kaupunginmuseon kuva-arkisto. Helsingin pitäjä -julkaisusarjassa on ilmestynyt useita aiheen kannalta hyödyllisiä artikkeleita. Erityisesti vuoden 1981 vuosikirja, joka käsitteli muun muassa Keimolan vanhoja tiloja, oli suureksi avuksi. Vantaan kulttuurimaisemaselvitys puolestaan auttoi perehtymään ja vertaamaan maaseutumaisia kulttuurimaisemia keskenään. Keimolan kyläyhdistyksen historiikki (Gustav Åstrand 1998) oli korvaamaton lähde kylän historian ymmärtämiseksi. Lisäksi Käinby hembygdsförening antoi ystävällisesti luvan käyttää vuonna 2025 kyläläisiltä kerättyjä vanhoja valokuvia alueelta raportissa.

Amanda Eskola on inventoinut alueen vanhat rakennukset vuosina 2010–2011 Vantaan kaupunginmuseon tarpeeseen (VAARI-inventointi). Selvityksessä ei ole erikseen suoritettu uutta inventointia.

Nykytilan kartoittamiseksi kohteeseen on tehty kenttäkatselmus syyskuussa 2024, jonka suorittivat asemakaava-arkkitehdit Noora Laak ja Ville Leppänen sekä maisema-arkkitehti Eeva Eitsi.

Tarkastelualueen sijainti Länsi-Vantaalla.

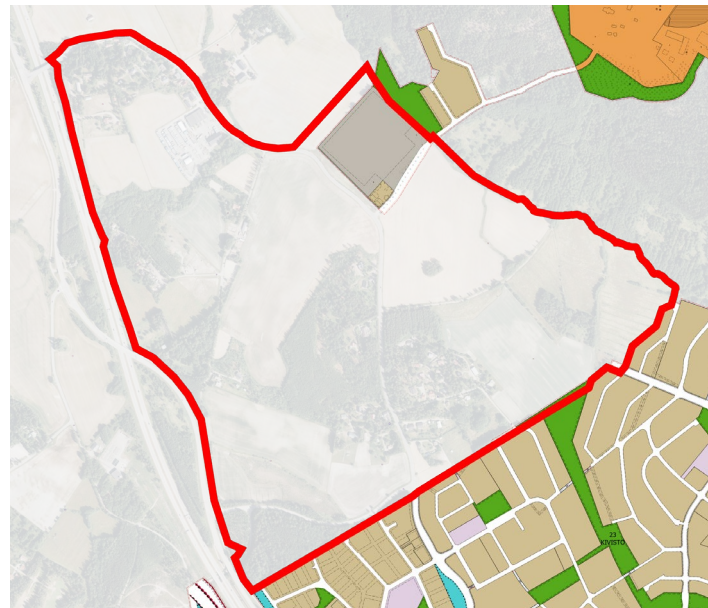
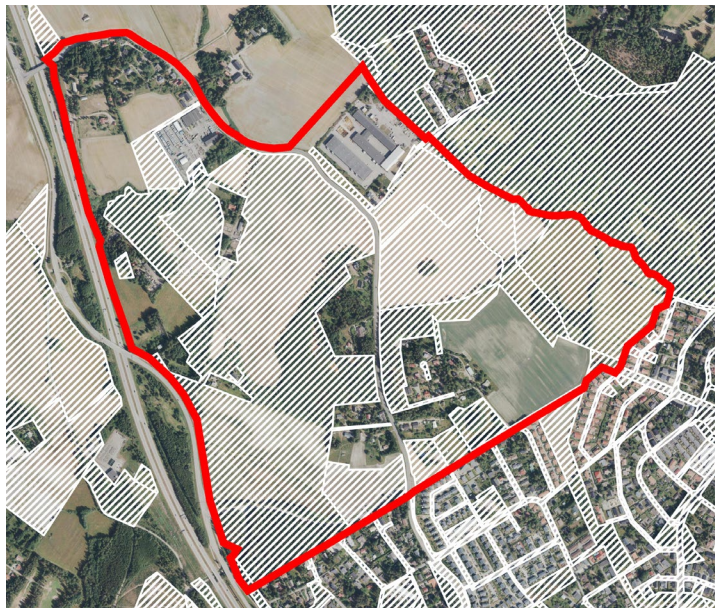

**Ote Uusimaa-kaava 2050
-maakuntakaavasta**

Viitteellinen tarkastelualue merkitty violetilla ympyrällä.

Ote Vantaan yleiskaavasta 2020

Keskeinen tarkastelualue merkitty punaisella viivalla. Yleiskaava mahdollistaa mm. pientalorakentamisen sijoittamista alueelle.

**Vantaan kaupungin
maanomistus vuonna 2025**

Kaupungin maat valkoisella rasterilla, alla ortokuva. Keskeinen tarkastelualue merkitty punaisella viivalla. Vantaan kaupungin maanomistus kalueella on mittavaa.

**Ajantasa-asemakaava
vuonna 2025**

Alla vaalennettu ortokuva. Keskeinen tarkastelualue merkitty punaisella viivalla. Valtaosaa tarkasteltavasta alueesta ei ole asemakaavoitettu.

2. PERUSTIEDOT JA KAAVATILANNE

Alueen sijainti

Selvityksen keskeinen tarkastelualue sijaitsee Luoteis-Vantaalla, Kivistön kaupunginosan pohjoisosassa, Keimolan kylän ympäristössä. Keskeinen tarkastelualue rajautuu lännessä Hämeenlinnanväylään, etelässä Kivistön pientaloalueeseen, idässä Linnanmetsään ja pohjoisessa Keimolantiehen. Keimolantie on alueen keskeisin kulkuväylä ja yhdistää alueen Kivistön keskustaan ja rautatieasemalle.

Laajuus

Kulttuuriympäristöselvityksen keskeinen tarkastelualue rajautuu Rauhalanlaakson kaavarungon käsittämään, yllä kuvattuun noin 138 hehtaarin alueeseen, mutta tätä laajempi alue, usein historiallisen Keimolan kylän maat tai laajempi maisemallinen kokonaisuus, on tarkoituksenmukainen tarkastelulaajuus.

Maanomistus

Alue on suurilta osin Vantaan kaupungin omistuksessa, mutta alueella on myös paljon yksityistä maanomistusta kymmenien eri maanomistajien hallussa. Esimerkiksi kyläkeskus, Backas ja Petas on kokonaan yksityisomistuksessa. Suurin osa peltoaloista kuuluu Vantaan kaupungille, mutta kaikki vanhat tilatontit ovat yksityisomistuksessa.

Maakuntakaava

Maakuntakaavassa (Uusimaa-kaava 2050) tarkastelualue on merkitty taajamatoimintojen kehittämisvyöhykkeeksi (ruskea raidoitus), ja alueen pohjoisosa kuuluu valtakunnallisesti merkittävään maisema-alueeseen Vantaanjokilaakson viljelymaisema sekä rajaukseltaan laajempaan maakunnallisesti arvokkaaseen kulttuuriympäristöön Vantaanjokilaakson maisema-alue. Tarkastelualueen pohjoisosaan on merkitty viheryhteystarve (Luukki-Seutula-Metsäkylä), joka ei kuitenkaan osoita yhteyden tarkkaa sijaintia. Seutulan pohjavesialue ulottuu osin tarkastelualueelle. Hämeenlinnanväylän länsipuolelle on merkitty pitkällä aikavälillä toteutettavan yhdysradan ohjeellinen linjaus, joka yhdistää Kehäradan Klaukkalaan.

Yleiskaava

Yleiskaavassa 2020 alue on merkitty pientalovaltaiseksi asuinalueeksi (AP) ja lähivirkistysalueeksi (VL). Keimolan vanhimmat kylänpaikat (Backas ja Petas) ja Byändan torppa sisältyvät laajaan maisemallisesti arvokkaaseen tai muun arvokkaan kulttuuriympäristön alueeseen liittyen kiinteästi Vantaanjokilaaksoon. Kylänpääntien risteyksessä on tuotanto- ja varastotoiminnan alue (TY).

Alue sijaitsee lentomeluvyöhykkeellä Lden 50–55 dB (kartalla viivan L3 etelä- ja länsipuoli). Yleiskaavassa on osoitettu voimajohtoyhteys suunnittelualueen eteläosan halki. Itänurkkaan on osoitettu urheilu- ja virkistyspalvelujen sekä viljelypalstojen paikka.

Asemakaavatilanne

Keskeinen tarkastelualue on pääasiassa kaavoittamatonta. Alueen itäosassa Kylänpääntien läheisyydessä ovat voimassa asemakaavat 001468, 002199 ja 230300, jotka kattavat teollisuustontin (ns. Aluma) ja muutamia pientaloja (ml. suojeltu Byändan torppa) sekä Kylänpääntien. Eteläpuolella alue rajautuu suoraan pääasiassa asemakaavoihin Kivistö 1 (230100) ja Kivistö 2 (230200). Lisäksi etelässä alue rajautuu pienemmiltä osin kaavoihin 001926 ja 001992.

Näkymä Vantaanjokilaakson valtakunnallisesti merkittävälle maisema-alueelle, kuva otettu Keimolantieltä pohjoiseen 2013. Maisema on edelleen varsin identtinen. Backasten kukkula jää selän taakse, Hämeenlinnanväylä jää kuvan ulkopuolelle vasemmalla. Vantaanjoki virtaa puuston takana. (VAP, kuvaaja Pertti Raami)

3.SUOJELUTILANNE

Valtakunnallisesti merkittävä maisema-alue

Tarkastelualue sisältyy pohjoisosastaan (alkup. Backas, Petas) valtakunnallisesti arvokkaaseen maisema-alueeseen *Vantaanjokilaakson viljelymaisema*, joka ulottuu pitkin jokea Riipilästä aina Helsingin Siltämäkeen. Maisema-alue on määritelty vuonna 2021 (kartta s. 10).

Laakson viljelymaisema on edustava esimerkki eteläisen Suomen kartano- ja viljelyhistorian synnyttämisestä maatalousmaisemista. Alueen perinteisen viljelymaiseman katsotaan säilyneen pääkaupunkiseudun kasvun paineessa hyvin. Maisema-alueella on useita merkittäviä kulttuuriympäristökohteita, luonnonsuojelu- ja virkistysalueita sekä maatalouskäytössä säilyneitä peltoaloja¹.

Keimola nostetaan esille arvokkaiden säilyneiden maatilakokonaisuuksien osalta, erityismaininnan saavat Backas-Vestergård, Stambo ja Petas.²

Maakunnallisesti arvokas maisema-alue

Maakunnallisesti arvokas *Vantaanjokilaakson maisema-alue* kattaa Keimolan kohdalla laajemman alueen kuin valtakunnallisesti merkittävä alue.³ Tässä rajauksessa mukana on mukana mm. ns. Saraksen maita ja Kannistoa.

Maisemallisesti arvokas alue tai muu arvokas kulttuuriympäristö yleiskaavan oikeusvaikutteisessa liitekartassa

Voimassaolevan yleiskaavan oikeusvaikutteisessa liitekartassa on määräys, jossa määritellään, että rakennus- ja kulttuurihistoriallisia arvoja sekä maisemakuvaa on suojeltava karttaan merkityllä alueella. Tämä alue kattaa tarkastelualueella vain Backasten mäen pohjoisosan ja Keimolantien alueen pohjoisosasta Aluman TY-alueelle asti. Aluerajaus näkyy sivun 6 yleiskaavakartassa raidoitettuna aluerajauksena.

Suojellut rakennukset

Byändan torppa Kylänpääntien risteyksessä on suojeltu asemakaavalla. Vantaan yleiskaavassa on yleismääräys, jossa määrätään, että Vantaan kaupungin kulttuuriympäristötietokannan mukaiset rakennusperintökohteet tulee huomioida maankäytön päätöksissä. Kaavarunkoon merkitään inventoinnissa merkittäviksi todetut

rakennusperintökohteet potentiaalisina suojelukohteina. Niiden tarkempi suojeluperusteiden tutkiminen tulee tehdä asemakaavoituksen yhteydessä.

Inventoidut rakennukset

Tarkastelualueella on runsaasti Vantaan kaupungin museon inventoimia, paikallisesti arvokkaaksi todettuja rakennuksia. Ne on esitetty seuraavan sivun kaaviossa ja siihen liittyvässä taulukossa sivulla 11.

Muinisjäännökset

Kaavarunkoalueen rajauksen sisällä kaikki muinisjäännökset sijaitsevat alkuperäisen Backaksen tilan alueella. Muinisjäännökset ovat historialliselta ajalta. Kaavarunkoalueen rajauksen läheisyydessä sijaitsee kuitenkin jäänteitä kivikautisesta asutuksesta. Alueen lähin esihistoriallinen asuinpaikka on Hepomäki, joka on sijainnut tuolloin meren rannalla. Paikalta on löytynyt kivi- ja kvartsisineistöä⁴. Muinisjäännökset on esitetty kartakaaviossa seuraavalla sivulla. Vantaan voimassaolevassa yleiskaavassa on yleismääräys, jossa määrätään, että maankäytössä pitää huomioida muinisjäännöskirjaston mukaiset arkeologiset kohteet.

1 Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus 2021:67-68

2 Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus 2021:68-69

3 Uudenmaan liitto 2022:93,105

4 Leskinen & Pesonen 2008:299

Alueen rakennusperintö

- Asemakaavalla suojeltu rakennus
- Rakennusperintökohde
- ✕ Keskenräinen inventointikohde
- Valtakunnallisesti arvokas maisema-alue*
- Maakunnallisesti merkittävä kulttuuriympäristö
- Muinaisjäännös, kivikautinen
- Muinaisjäännös, keskiaikainen kylätontti ja tielinjaus
- Historiallinen tielinja, edelleen nähtävissä
- Historiallinen tielinja, kadonnut

*Tämä on myös maakunnallisesti merkittävä kulttuuriympäristö.

1
asemakaavalla
suojeltu rakennus
(Byändan torppa)

nr.	lk.	rak. vuosi	rakennuksen nimi	osoite	rak. nr.
1	SR	1890–1895	Byändan torppa	Kylänpääntie 2	101940146T
2	RP	1912	Bykulla, kotiseututalo (ent. Käinby småskola)	Keimolantie 98	102661050S
3	RP	1800–1899	Bykulla: sauna, aitta	Keimolantie 98	47831
4	RP	1763	Bykulla: Latukin torpan aitta	Keimolantie 98	47830
5	RP	1852	Saras: päärakennus	Saraksentie 1	102680230F
6	RP	1925	Saras: navetta-talli	Saraksentie 1	102680233K
7	RP	1936	Petas: päärakennus	Keimolantie 105	102699727D
8	RP	1800–1819	Petas: luhtiaitta	Keimolantie 105	102699728E
9	RP	1700–1799	Petas: väentupa	Keimolantie 105	1026997162
10	RP	1750–1799	Stambo: päärakennus	Keimolantie 109	102661051T
11	RP	1870–1879	Övre Petas (ent. Petas): työväenasunto Kuperkeikka	Keimolantie 107	1026997217
12	RP	1814	Övre Petas (ent. Petas): riihi	Keimolantie 107	1026997195
13	RP	1870–1879	Wanha Kievari (ent. Backas-Östergård): asuinrak.	Keimolantie 118	1026901095
14	RP	1900–1919	Backas-Östergård: luhtiaitta	Keimolantie 122	1026901051
15	RP	1930	Sontags (ent. Backas-Östergård): päärakennus	Keimolantie 122	1026901062
16	RP	1900–1919	Kuusisto, Janvilla (Hollanderin kauppa): kalustovaja-talli	Keimolantie 128	102690093M
17	RP	1900	Kuusisto, Janvilla (Hollanderin kauppa): sauna	Keimolantie 128	100073
18	K	1900–1999	Janvilla (ent. Kuusisto, Hollanderin kauppa): maakellari	Keimolantie 128	100121
19	RP	1830	Backas-Vestergård (Backas-Gyras): päärakenn.	Keimolantie 132	102690097S
20	RP	1900–1919	Backas-Vestergård (B.-Gyras): puuliiteri, kellari	Keimolantie 132	102690098T
21	RP	1900–1949	Backas-Vestergård (Backas-Gyras): navetta	Keimolantie 132	102690096R
22	RP	1900–1949	Backas-Vestergård (Backas-Gyras): liiteri	Keimolantie 132	102690095P
23	RP	1918	Södergård (ent. Backas-Vestergård): lato	Keimolantie 136	102690102X
24	RP	1920–1929	Södergård (ent. Backas-Vestergård): rengintupa	Keimolantie 136	102690099U
25	RP	1925	Södergård (ent. Backas-Vestergård): lato	Keimolantie 119	102690101W
26	RP	1910–1919	Myllymäki: asuinrakennus	Saraksentie 8b	1026610592
27	RP	1910–1919	Marmoritie 49: asuinrakennus	Marmoritie 49	101891064H

Historialliset tielinjaukset

Keimolassa on useita historiallisia tielinjauksia.

Keimolantie kulkee tarkastelualueella pohjois-eteläsuunnassa ja on keskiaikainen.⁵

Backaksen pihatie ja Kirkantie muodostivat yhdystien Keimolan kylän ja Mosabackan välillä.⁶ Osa nykyisin olemassa tiestä on määritelty myös muinaisjäännökseksi. Tie on aiemmin jatkunut nykyisen Hämeenlinnanväylän yli kohti Kirkantietä, mutta Hämeenlinnanväylän rakentaminen on katkaissut yhteyden.

Kylänpääntie ja Forsbackantie ovat yhdistäneet Keimolan kylän Seutulankylään. Tie on säilyttänyt pääosin vanhan luonteensa.⁷ Kylänpääntie näkyy ainakin jo vuoden 1769 kartassa, mutta lienee vanhempi.

Historiallisesti merkittävien tielinjausten suojele tulee tutkittaviksi asemakaavoissa. Ne merkitään kaavarunkoon potentiaalisina suojelukohteina.

Natura 2000

Vantaanjoen pääuoma kuuluu Natura 2000-verkostoon. Joessa esiintyy vuollejokisimpukkaa.

5 Pesonen 2018:13

6 Pesonen 2018:14

7 Pesonen 2018:14

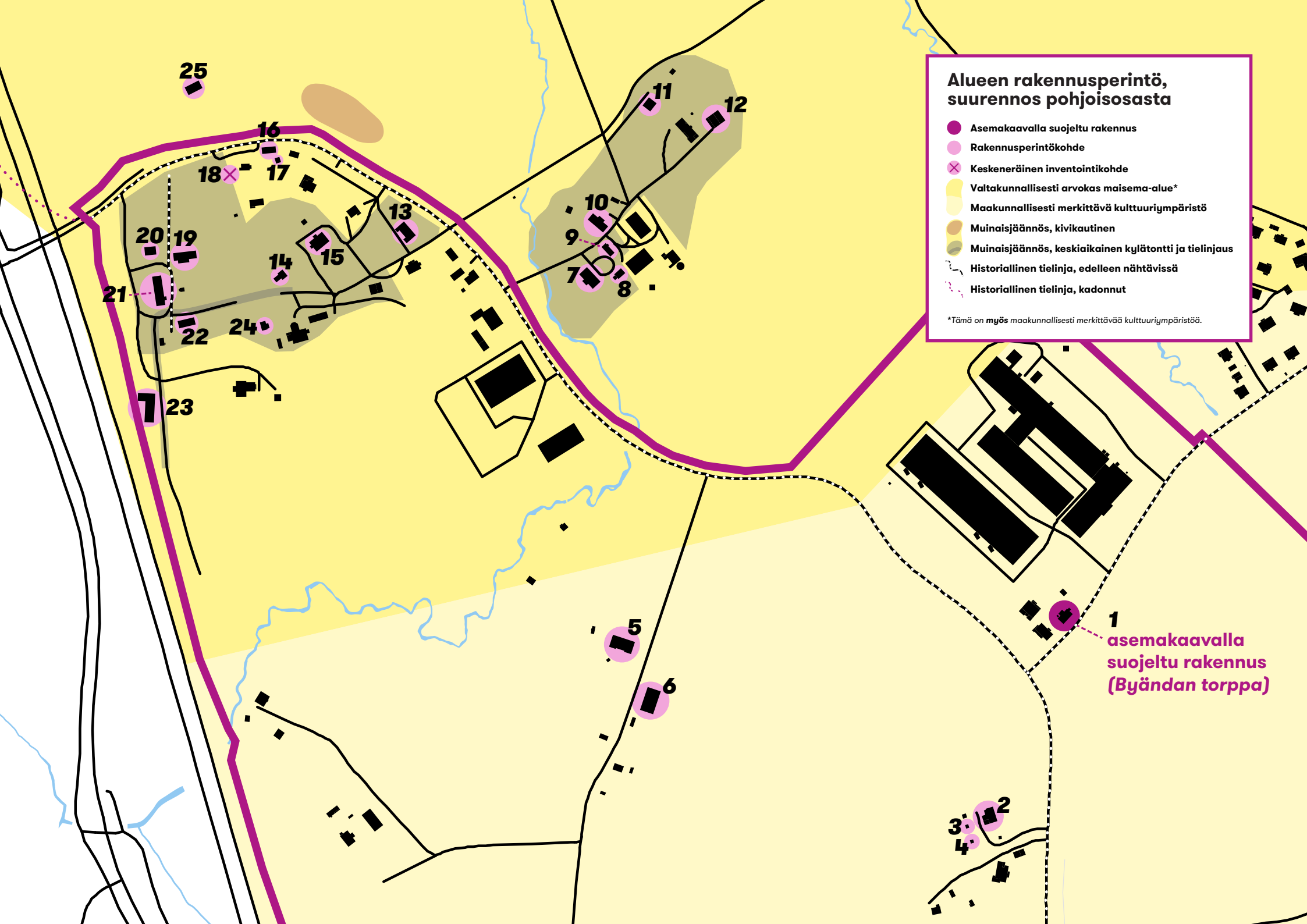
SR suojeltu rakennus
SP rakennusperintökohde
K keskeneräinen inventointikohde

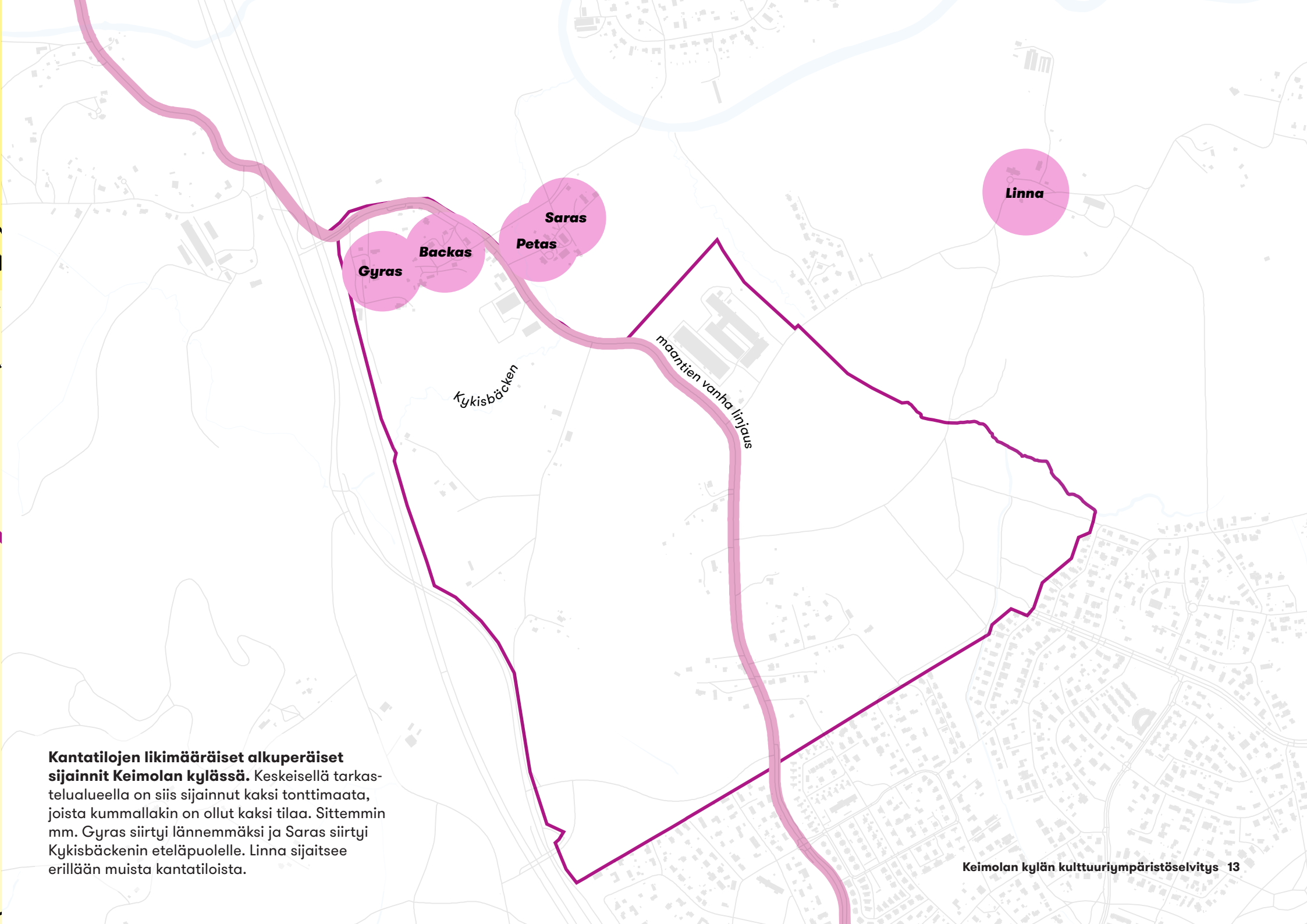
lähde: VAARI-inventointi, Eskola 2018

Alueen rakennusperintö, suurennos pohjoisosasta

- Asemakaavalla suojeltu rakennus
- Rakennusperintökohde
- ✕ Keskenräinen inventointikohde
- Valtakunnallisesti arvokas maisema-alue*
- Maakunnallisesti merkittävä kulttuuriympäristö
- Muinaisjäännös, kivikautinen
- Muinaisjäännös, keskiaikainen kylätontti ja tielinjaus
- Historiallinen tielinja, edelleen nähtävissä
- Historiallinen tielinja, kadonnut

*Tämä on myös maakunnallisesti merkittävää kulttuuriympäristöä.

Kantatilojen likimääräiset alkuperäiset sijainnit Keimolan kylässä. Keskeisellä tarkastelualueella on siis sijainnut kaksi tonttimaata, joista kummallakin on ollut kaksi tilaa. Sittenmin mm. Gyras siirtyi lännemmäksi ja Saras siirtyi Kykisbäckenin eteläpuolelle. Linna sijaitsee erillään muista kantatiloista.

4. KYLÄN VARHAISET VAIHEET

ESIHISTORIA JA VARHAISKESKIAIKA (-1440)

Vantaanjokilaaksossa on asuttu jo kivikaudella. Tuolloin merenlahti ympäröi Keimolan kukkuloita.

Vanhimmat muinaisjäännökset seudulta ovat yli 8 000 vuotta vanhoja. Yksittäiset asuinpaikat ovat olleet luultavasti kausiasuinpaikkoja, joilla ei asuttu ympärivuotisesti. Asuinpaikat ovat sijoittuneet muinaisrannoille.

8000 vuotta sitten merenpinta oli jääkauden jäljiltä noin 35 metriä nykyistä korkeammalla ja Vantaanjoen laakso oli merenlahtea. Sen rannoille oli asettunut asumaan hylkeenmetsästyksestä elänyt metsästäjä-keräilijäyhteisö 6000–5000 eaa. välisenä aikana.⁸ Näiltä ajoilta on myös tarkastelualueen pohjoispuolella Hepomäen kivikautinen asuinpaikka, nykyään pellon keskellä.

Rauta- ja pronssikaudella asutus Uudenmaan alueella koostui pienialaisista asumisyksiköistä ja kausiasumisesta, tosin tällaisia ei kuitenkaan juuri Keimolan alueelta tunneta. Muinaista asutusta Helsingin ja Vantaan seudulla tutkinut Kepsu arvelee, että huolimatta alueen viljelyyn sopivasta ilmastosta, rannikko luettiin virolaisten ja hämäläisten nautinta-alueeksi suurempien asutuskeskusten sijoituessa Vanajan Hämeeseen ja Varsinais-Suomeen, eikä alueelle näin syntynyt laajamittaisempaa, pysyvää asutusta.⁹

8 Leskinen & Pesonen 2008:72

9 Kepsu 2005:10–14

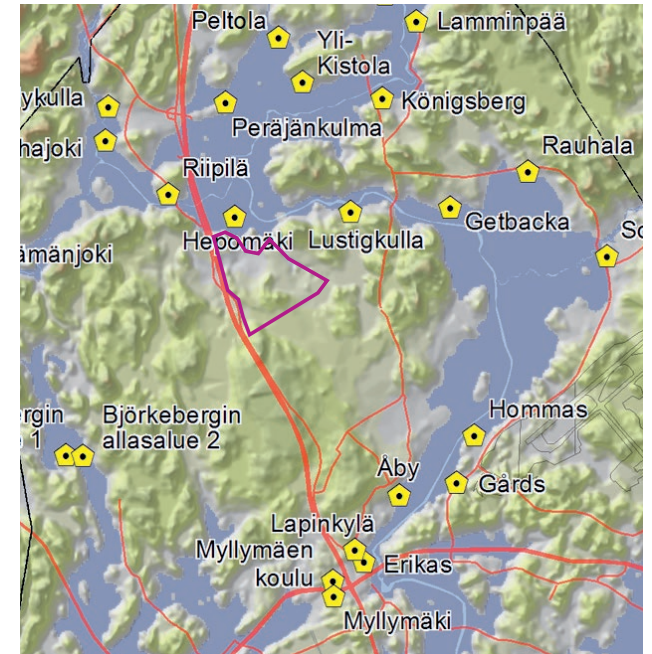
Salmisen mukaan Keimola näyttää jo varhain olleen Luhtabackan, Ripubyn, Keinbyn ja Meilbyn alueella sijainneen hämäläisasutuksen intressialuetta. Tätä aluetta vastassa on luoteessa ollut Tavastbyn ja Gammelgårdin yhteisö ulottuen molemmiin puolin Vantaanjokea, kosken niskalle. Tähän hämäläisasumien väliin asettunut myöhempi uudisasutus on hämärtänyt seudun vanhat rajat.¹⁰

Vantaanjoen varrelle on muodostunut paljon kyläasutusta jo varhaiskeskiajalla, koska joki on ollut tärkeä liikenneväylä. Laakso on ollut ruotsalaisperäisen uudisasutuksen ja pohjoisesta levittäytyneen suomenkielisen asutuksen vaiheittumisvyöhykettä. Laakson ydinaluetta ovat Seutula ja Riipilä, mutta myös Keimola on eräs alueen vanha kyläkeskus.¹¹ Keimola sijaitsee varsin lähellä alueen ydintä.

On tosin olemassa viitteitä siitä, että kylä on ollut asutettu jo ainakin 1440-luvulla.

10 Salminen 2013:231

11 Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus 2021:68

Hepomäen kivikautinen asuinpaikka on sijainnut meren rannalla. Tilanne 5000 eaa., eli noin 7000 vuotta sitten.

Samuel Brotheruksen Helsingin pitäjämä 1699 laatima kartta on varhaisin säilynyt karttaesitys Keimolan kylästä. Vantaanjoki ja siitä länteen haarautuva Luhtaanmäenjoki on merkitty kartalle. Keimolan kylä ympäröity violetilla. KA.

hämäläisasutusta, joka on todennäköisesti saanut asuttajia ainakin emäkylä-Riipilästä ja Lohjan Muijalasta. Ensimmäinen ruotsinkielinen tulokas lienee ollut Gyraksen Gyrdh.²⁰

Ruotsin- ja suomenkielisen asutuksen kieliraja vakiintui 1500-luvun puolivälissä lähelle Keimolaa. Raja kulki Keimolan kylän kaakkoispuolitse. Kielten vaihteuttumisvyöhykkeellä, eli esim. Keimolassa, oli pitkään toista kieltä puhuneita, joiden assimiloituminen valtakieleen saattoi kestää useita sukupolvia.²¹

On melkoisen varmaa, että Keimolassa on tähän aikaan tuotettu huomattavasti tervaa ympäröivistä metsistä. Liikanimi Käinby-tjärobrännarna (”Keimolan tervanpolttajat”) on elänyt vuosisatoja ja kuvastaa Keimolan tärkeyttä tervanpolttokylänä. On ilmeistä, että Keimolasta on Vantaanjoen kautta toimitettu puutavaraa ja tervaa sekä 1500-luvulla juuri perustettuun Helsingin kaupunkiin että Suomenlinnan rakennustöihin 1700-luvulla.²² Keimolan kylässä on siis viljelyn ja eläintenpidon lisäksi olennaisena elinkeinona ollut metsänhoito.

Nykyinen Keimolantiekin on peräisin keskiajalta. Se on monilta osin edelleen alkuperäisessä sijainnissaan. Esimerkiksi Salmisen mukaan ”Klöckeskogista Luhtabackan ja Keinbyn kautta Vantaankoskelle vienyt yhteys on muodostettu viimeistään 1400-luvun lopulla”.²³ Tuosta alkaen kylään on päässyt siis sekä vesi- että maanteitse. Maantien olemassaolo ja tieliikenteen kehitys onkin värittänyt Keimolan historiaa siitä lähtien. Kaikki kylän keskeiset tilat (Linnaa lukuunottamatta*) sijoittuivatkin nykyisen Keimolantien varteen.

Kuningas Kustaa Vaasan aloitteesta alettiin tuolloisessa Ruotsissa – johon Keimolakin kuului – laatia maakirjoja 1500-luvulla. Keimolan kylä sai

20 Kepsu 2005:96
21 Salminen 2013:85
22 Åstrand 1998:4
23 Salminen 2013:231

omansa vuonna 1540. Maakirjassa kuvattiin tilojen omistukset rekisterinomaisesti veronkannon helpottamiseksi. Jo tuolloin teoksessa mainitaan kaikki Keimolan vielä 1900-luvullakin maataloutta harjoittaneet neljä tilaa (nykyiset Backas, Gyras, Petas, Saras, lisäksi Luhtaanmäessä Hannula, Juhola ja Grips, sekä kaksi tilaa, jotka myöhemmin muodostivat Linnan), toteavat mm. Stockmann-Lindholm sekä Åstrand.²⁴ Vuonna 1540 on ollut olemassa myös kuudes tila alueen eteläosassa, mutta se on hylätty jo 1600-luvulla, ja yhdistetty Petakseen.²⁵ Åstrandkin mainitsee hylätyksi jääneen tilan kylän eteläosassa. Se oli olemassa vielä ainakin 1571, ehkä kuuluen Byändaan.²⁶

1700-lukua edeltävistä maakirjoista on toisinaan vaikeaa tunnistaa, mistä tilasta on kyse, sillä ne mainitaan rekisterissä isännän mukaan. Vasta 1700-luvun kartoista tilojen nimet käyvät selville. Esimerkiksi Saraksen tilan nimi on voinut syntyä vasta vuoden 1618 jälkeen, rouvan jäätyä leskeksi, ja edeltävästä tilannimestä ei ole tietoa. Kaikki nämä tilat vuonna 1540 olivat perintötiloja eli verotiloja (fria skattehemman) eli maanviljelijä itse omisti maan, mutta maksoi veroa kruunulle.

Åstrand päättelee, että Keimolan tilat 1500-luvulla olivat hyvinkin vauraita. Perusteena hän käyttää sitä, että Keimolan tiloilla oli paljon hevosia verrattuna seudun muihin tiloihin. Tulevalla Saraksella oli 3 hevosta ja muilla 2. Vertailuna hän käyttää, että koko Espoossa oli vain 3 tilaa, joilla oli 3 hevosta.²⁷ Vuoden 1571 hopeaveroluettelosta olisi mahdollista käydä läpi näitä tietoja tarkemminkin.

Keskiajan lopulle ajoittuneen väetönkasvun myötä maataloudesta muodostui yhä tärkeämpi pääelanto. Enimmäkseen viljely oli todennäköisesti

24 Stockmann-Lindholm 1981:118, Åstrand 1998:6
25 Stockmann-Lindholm 1981a:1
26 Åstrand 1998:6, Åstrand 2003:1
27 Åstrand 2003:1

*Linnan suhde Keimolaan

Linna (Linnan kartano) on toisaalta esim. maakirjassa 1540 mainittu omana kylänään¹. Väliillä se on puolestaan nähty osana Keimolaa.

Åstrand kuvailee, että Keimolan ja Seutulan väliillä 1500-luvulla oli Borgbyn kylä, josta tuli myöhemmin Linnan rälsstitila. Voi olla, että paikalla on ollut jonkinlainen linnoitus, josta on voinut tarkkailla Vantaanjoen liikennettä. Olihan Vantaanjoki tärkein, jos ei jopa ainut, kulkuväylä rannikolta Hämeeseen.²

1 esim. Salminen 2013:231
2 Åstrand 1998:7

Ote Vantaanjoen kartasta noin vuodelta 1757–1759. Nykyisen Linnanjoen haarauman kohdalla lukee Kängby bäck. Kängby bäck lienee erilainen kirjoitusasu nimelle Käinby bäck, ”Keimolanpuro”. KA.

kaksivuoroviljelyä. Niityt olivat tarpeen eläinten kasvattamisessa.

1500-luvulla Ruotsi-Suomessa kylien rakennukset olivat eurooppalaiseen tapaan ryhmittäytyneet lähelle toisiaan ja kylän maat oli sarkajaettu. Sarkajassa jokainen tila sai tietyn määrän kapeita sarkoja eri puolilta kylän kaikkia peltoaloja. Näin jokainen tila sai saman verran huonompia ja parempia viljelysmaita ja veronmaksu tasaantui. Metsät puolestaan olivat kylän yhteistä omaisuutta ja jokainen sai niitä käyttä. Polttopuun hankkiminen ja puun käyttö rakennusmateriaalina oli täysin vapaata, samoin kuin yksityisen pellon raivaaminen metsään. Sarkajako tarkoitti myös, että kylän maanviljelijät olivat erittäin riippuvaisia toisistaan; esimerkiksi oli päätettävä etukäteen, mitä pelloilla viljeltäisiin ja mihin aikaan kylvö ja niitto tehtäisiin – yhdessä. Vuoden kesäpuoliskolla naudat laidunsivat niityillä ja metsissä. Syksyllä osa teurastettiin ja osa pidettiin talven yli maidon ja voin takia, jos rehua vain oli tarpeeksi.²⁸

1600-luvulle tultaessa tilojen omistussuhteet vaihtuivat keskittyen lopulta yhdelle ainoalle henkilölle. Ruotsin suurvalta-aikana oli tyyppillistä, että kuningas läänitti ansioituneille sotilaille maaomistuksia. Korpraali Matts Tönnessonille, myöhemmin aateloituna Creutzhammarille, läänitettiin 1600-luvun alussa koko kylän maat. Hän omisti alun perin Seutulan Meilbyn ja lainasi kruunulle suuren summan rahaa, mistä alkaneen tapahtumaketjun myötä hän sai läänityksen myötä verotusoikeuden kaikkiin Keimolan tiloihin.²⁹

1600-luvun lopulla Keimolan tilojen omistustilanne muuttui jälleen. Kaarle XI:n alullepanema aatelin lahjoitusmaiden peruutus eli tilojen palauttaminen valtion omistukseen toteutettiin Keimolassa 1683

28 esim. Åstrand 2003:1–2 kuvailee elämää sarkajassa
29 Åstrand 1998:7 ja Vantaan kaupunginmuseon asiantuntijat

ja se muutti kylän tilannetta huomattavasti: kaikki kylän tilat palautettiin valtiolle lukuun ottamatta Linnan kahta tilaa. Linna pysyi rälssitilana syrjässä kyläkeskuksesta, kun taas kaikista muista tuli sotilasvirkataloja (militiehemman). Backaksesta ja Petaksesta tuli rustholleja eli ratsutiloja, joiden tuli varustaa mies ratsuineen sotaa varten. Gyrasesta tuli augmentti- eli aputila Backakselle ja Saraksesta augmenttitila oulunkyläläiselle Landboakselle. Augmenttitilat joutuivat maksamaan korvauksia sellaisille rustholleille, jotka eivät itsenäisesti selvinneet vastuistaan valtiolle.³⁰

Linna ainoana rälssitilana nautti suurista verovapauksista; rälssitila kuului yksityishenkilön omistukseen ja sai määrätä melko vapaasti omaisuudestaan.³¹

1700-luvun taitteen tienoo oli epävakaata aikaa niin Keimolassa kuin muuallakin Ruotsi-Suomessa. Katovuodet koettelivat, eikä apua juurikaan saatu muualta. Vaikka Suomen alueella ei sodittu, lähtivät monet sotaan Eurooppaan ja eivät palanneet. Myös rutto saapui Uudellemaalle vuonna 1710.³²

1713 venäläiset valloittivat Helsingin ja alkoivat pian sen jälkeen hallita myös Helsingin pitäjää ja sen myötä myös Keimolaa. Korkea-arvoisempi väki pakeni, ja moni piiloutui Keimolan lähialueiden metsiin. Åstrandin mukaan oli todennäköistä, että noihin aikoihin oli Latukin, Hämeenkyllän ja Västran välisessä metsässä tuolloin kovinkin eloisaa.³³

Åstrand toteaa, että Keimola selvisi loppujen lopuksi verrattain vähällä kato-, rutto- ja miehitysvuosista. Hänen mukaansa tästä kertoo erityisesti se, että monet suvut, jotka jatkoivat asumistaan tiloilla, viljelivät maitaan jo ennen venäläisten tuloa 1713 ja eivät rauhan tulon mennessä olleet hylänneet

30 Åstrand 1998:7
31 Åstrand 1998:7
32 Åstrand 1998:8
33 Åstrand 1998:8

tiluksia vaan jatkoivat verojen maksua edelleen. Katovuodet tekivät enemmän hallaa kylälle kuin venäläishallinto. Todennäköisesti kylää ei poltettu isonvihan aikana kuten monia muita eteläsuomalaisia kyliä. Syy saattaa olla Åstrandin mukaan se, että kylä on sijainnut varsin sivussa tuon ajan suurista teistä.³⁴ 1700-luvun puoltaväliä vanhempia rakennuksia ei Keimolassakaan silti ole säilynyt.

Kepsun mukaan Keimolan alueella oli 1700-luvun puolivälissä kolme tonttimaata: Gyras ja Backas Keimolantien mutkan eteläpuolen kukkulalla (nyk. Keimolantie 120–130), Petas ja Saras n. 200 m tästä itään (nyk. Keimolantie 105–109), sekä Linna nykyisellä paikallaan.³⁵ Tämä vastaa vuoden 1769–1774 karttaa (s. 23). Kantatalojen määrä kylän mailla on ollut vuodesta 1710 alkaen viisi: Backas, Gyras, Petas, Saras ja Linna.³⁶

Sarkajaon nähtiin jo 1700-luvulla olevan hidaste maatalouden kehittämiseksi, ja 1700-luvun puolivälin jälkeen laadittiin määräyksiä isojaon suorittamiseksi vuosina 1757 ja 1775. Keimolassa isojako toimitettiin varsin aikaisin, jo 1770-luvulla. Åstrandin mukaan tuolloiset kylän rajat säilyivät 1900-luvun alkuun saakka, jolloin isojakoa tarkennettiin.³⁷

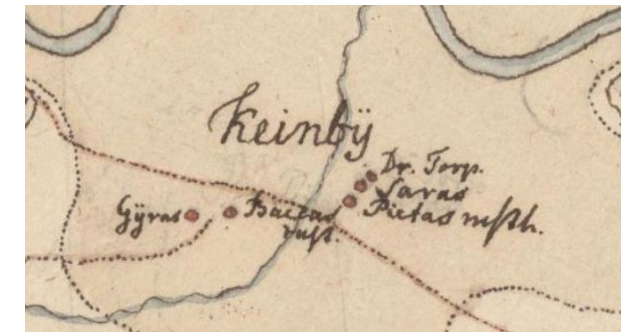
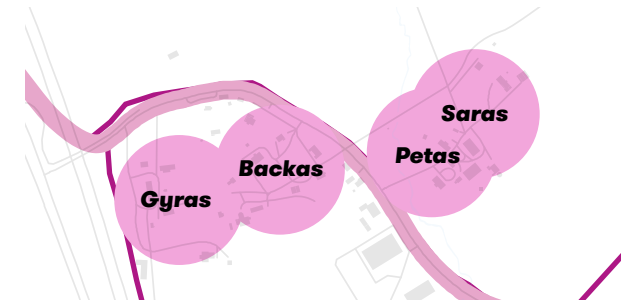
Lisää tilakohtaista historiaa tilojen nykytilojen kuvauksissa sivulta 78 alkaen.

34 Åstrand 1998:12
35 Kepsu 2005:95
36 Kepsu 2005:95
37 Åstrand 2003:2

5. KYLÄN KEHITYS ISOJAOSTA NYKYPÄIVÄÄN

Tässä kappaleessa esitellään Keimolan kylän historiaa ja kylärakenteessa tapahtuneita muutoksia isojaosta 1700-luvun lopulta alkaen. Analyysit perustuvat vanhoihin karttoihin. Karttojen mittakaava vaihtelee karttatyypin mukaan ja jokaiseen karttaan on lisätty tämän selvityksen aluerajaus helpottamaan kartanlukua.

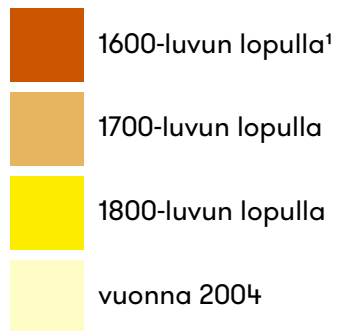
Isojaon jälkeinen aika sujui kylässä rauhallisesti. Kylä kehittyi monilta osin pikku hiljaa 1800-luvulta aina 1950-luvulle saakka. Esimerkiksi 1800-luvun lopulla kylään saatiin kauppa ja 1900-luvun alkupuolella koulu. Maatalouden murroksen myötä 1900-luvun puolestavälistä alkaen kylä on ainakin palvelutarjontansa osalta hiljentynyt. Myös kylämäisyys on vähentynyt tonttien yksityistyessä ja kylänraittien sulkeutuessa.

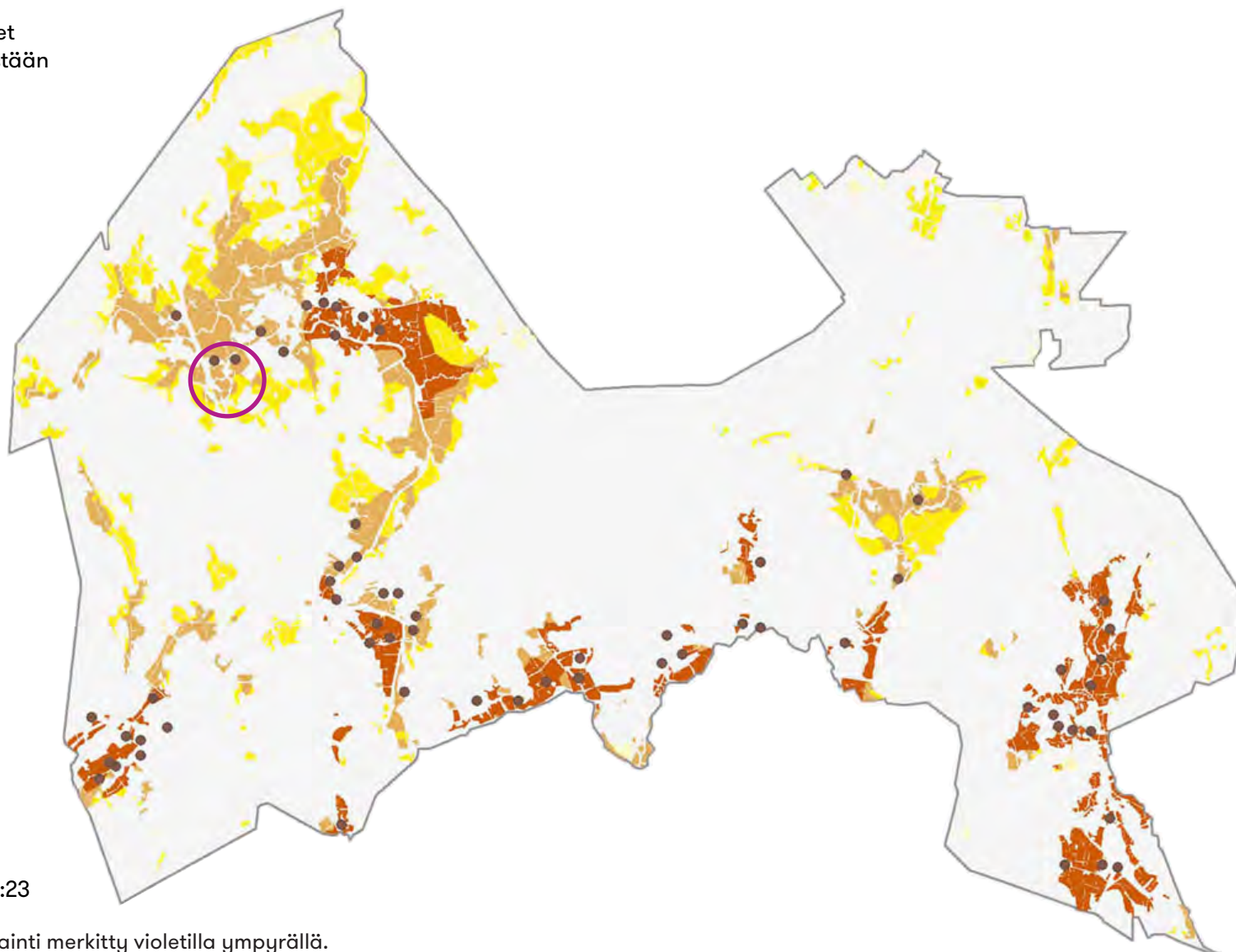
Hämeenlinnantien rakentaminen kylän maiden läpi vuonna 1958 muutti maisemaa perusteellisesti. Tästä alkoi prosessi, jossa kylän keskus jäi sivuun kulkureiteistä. Tätä ennen pohjoiseen suuntautuva tieliikenne oli kulkenut nykyistä Keimolantietä, ikään kuin kylänraittia, pitkin. KHF.

Vuoden 1749 pitäjänkartassa näkyvät kaikki neljä Keimolantien varressa sijaitsevaa kantataloa: Gyras, Backas, Petas ja Saras. Krigsarkivet (SE).

Nykyiset pellot ja niityt ovat olleet avointa viljelysmaismaa viimeistään

● keskiaikainen tai 1500-luvun kylätontti², viljelysmaisan laajuus ei ole tiedossa

¹ vain osa tiedoista säilynyt

² Kepsun (2005) mukaan

kartta: Muukka & Mäkynen 2005:23

Tarkastelualueen likimääräinen sijainti merkitty violetilla ympyrällä.

PITÄJÄNKARTTA 1749

Karttalähde VKP/
Krigsarkivet, Finska rekognosceringsverket/
Fonseen, Friedrich Johan.

Kartan kuvaus

Keimolan kylä on karttaan selkeästi merkitty. Keimolantie näkyy kartassa selkeästi, vaikkakin sen linjaus poikkeaa hieman nykyisestä, mutta kyse lienee kartan epätarkkuudesta. Backaksen tila on merkitty Keimolantien länsipuolelle ja Petas (kartassa Pietas) tien itäpuolelle. Kaikki muutkin kantatilat näkyvät kartassa: Gyras, Saras ja Linna.

Suurin osa tarkastelualueesta on merkitty sekametsäksi ja suoksi, joiden halki nykyinen Keimolantie kulkee. Avoin viljelysmaisema rajoittuu kylän välittömään ympäristöön ja kohti Vantaanjokilaaksoa. Vantaanjokilaakson ympäristössä lienee ollut avointa maisemaa, mutta viljelykseen kelpaamatonta maata: tummemmalla värillä merkitty alue lienee avointa maisemaa. Kyläkeskuksen eteläpuolen pellot lienevät ensimmäiset viljellyt paikat. Kylän pohjoispuolella on ollut viljelyskelvotonta hetteikköä 1700-luvulla Vantaanjoen tulvinnan takia. Vantaanjoen linjaus on hieman erilainen kuin nykyään.

Nykyinen Kykisbäcken näkyy kartalla. Keimolantien ja Kykisbäckenin risteämäkohdassa lienee ollut pieni silta.

Luhtaanmäki erottuu omana kyläkeskuksenaan erillään Keimolasta. Myös edelleen olemassa oleva sillan paikka Luhtaanmäen eteläpuolella on merkitty kartalle.

Kylän alkuaajoista saakka Helsingistä pois päin kohti Hämettä suuntautunut liikenne on kulkenut Keimolan kyläkeskuksen halki nykyistä Keimolantietä pitkin. Tilanne on muuttunut vasta 1950-luvulla maantien rakentamisen myötä.

EGOKARTA 1769–1774

Karttälähde KA/
Maanmittaushallitus/
Bonej, Johan.

Kartan kuvaus

Tämä kartta on kollaasi kahdesta erillisestä karttalehdestä samalta vuodelta. Tonttimaat on merkitty tässä kartassa oranssin sävyisellä värillä. Lisäksi Kepsu huomauttaa, että Backaksen pohjoispuolelle merkitty pellonnimi Kusiston (Kuusisto) todistaa tuolloisesta suomalaisasutuksesta. Länsipuolella nykyistä Keimolantietä sijaitsevat Gyras (Tomt g) ja Backas (Tomt b), itäpuolella Petas (p) ja Saras (s) noin sanan Tomter yläpuolella. Myös peltojen ja niittyjen omistussuhteet on kuvattu lyhentein; G tarkoittaa Gyраста, B Backasta, P Petasta ja S Sarasta. Avoin maisema, joka ei ole peltoa, on kartalla esitetty vihreällä värillä, kun taas metsä on kellertävää puusymbolein.

Avoin maisema vaikuttaa olevan jotakuinkin samanlaajuinen kuin 20–25 vuotta vanhemmassa kartassa esitetty. Joitakin pienempiä peltoaloja on raivattu kylän eteläpuolen metsiin, lisäksi avoin peltomaisema Keimolantien varressa ylettää nykyisen Kylänpääntien risteuksen pohjoispuolelle. Vantaanjoen ja tonttimaiden väli on ollut edelleen pääosin viljelyskelvotonta.

Muun muassa kotiseututalon eli Bykullan mäki on nimetty Valkiamäeksi. Keskeisiä peltoaukeita kylän reunamilla ovat muun muassa Ri åker, Kraslaki åker, Stor åker ja Kokmäki åker.

Avokallio nykyisen metsäsaarekkeen länsipuolella on ollut olemassa kartan mukaan jo tuolloin, kartalla nimen Multimäki åker pohjoispuolella. Kykisbäckén on merkitty kartalle nykyiseen sijaintiinsa.

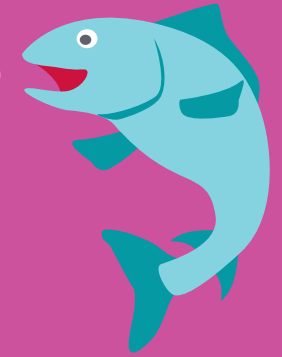
Kylässä toimitettiin isojako vuosina 1769–1776³⁸. Edellisellä sivulla esitetty kartta kuvanee isojaon mukaista maiden jakautumista. Isojaon toteuttamiseen asti Keimolan, kuten muidenkin Ruotsi-Suomen kylien rakenne ja toimintalogiikka perustui sarkajakoon. Kapeat sarat edellyttivät, että kaikki työt oli suoritettava samanaikaisesti, jolloin kylän asukkaat muodostivat pakostikin kiinteän yhteisön. Suomessa isojaon toteuttamisesta päätettiin 1762, mutta isojako eteni hitaasti ja sarkajaettuja peltoja viljeltiin vielä pitkälle 1800-luvulle.³⁹

Isojako muutti Suomessa voimakkaasti maisemaa, kun jokainen talonmestaja sai omat yhtenäiset peltoalansa. Tästä lähti hiljalleen kehitys kohti hajanaisempia kyliä, kun rakennukset pikkuhiljaa siirtyivät ja muodostuivat omistajiensa peltoalojen läheisyyteen, ja kylän keskus tyhjentyi ja väljeni. Vanha maatalousympäristö hävisi lopullisesti 1800-luvun puolenvälin jälkeen uusien jakojen ja henkisen murroksen myötä.⁴⁰ Keimolassa tämä näkyy esimerkiksi Saraksen siirtymisellä pois Petaksen kukkulalta lähemmäksi yhtenäisiä Saraksen maita Kykisbäckenin eteläpuolella. Mutta prosessi kesti kauan, ja isojako ei välittömästi vaikuttanut kylän keskuksen rakenteeseen.⁴¹ Tämä on nähtävissä Keimolassakin Backasten kukkulalla ja Petaksen pihapiirissä.

38 Åstrand 2003
39 Suhonen 2005:12
40 esim. Suhonen 2005:12
41 Suhonen 2005:12

KYLÄN- NIMESTÄ

Tieto-
isku!

Keimolan nimen alkuperä on epäselvä, mutta joitakin johtopäätöksiä on tehty.

Ensimmäisen kerran kylän nimi Käinby (muodossa Keymeby) mainitaan tekstissä vuonna 1527.⁴² Ruotsinkielinen nimi Käinby on vanhempi kuin suomenkielinen Keimola. Keimola nimenä mainitaan kirjallisesti ensimmäisen kerran vasta vuonna 1707, mutta on todennäköisesti kuitenkin paljon vanhempi.⁴³

Keimola (ja Riipilä) on ollut aluksi vahvasti suomenkielistä aluetta. Toisaalta alueella on pitkä historia kielirajan vaihtelevuudella olemisesta; pohjoisesta tullut hämäläisasutus lomittui täällä 1200-luvun lopulta alkaen eteläosan kristittyihin ruotsalaisiin asukkaisiin.⁴⁴

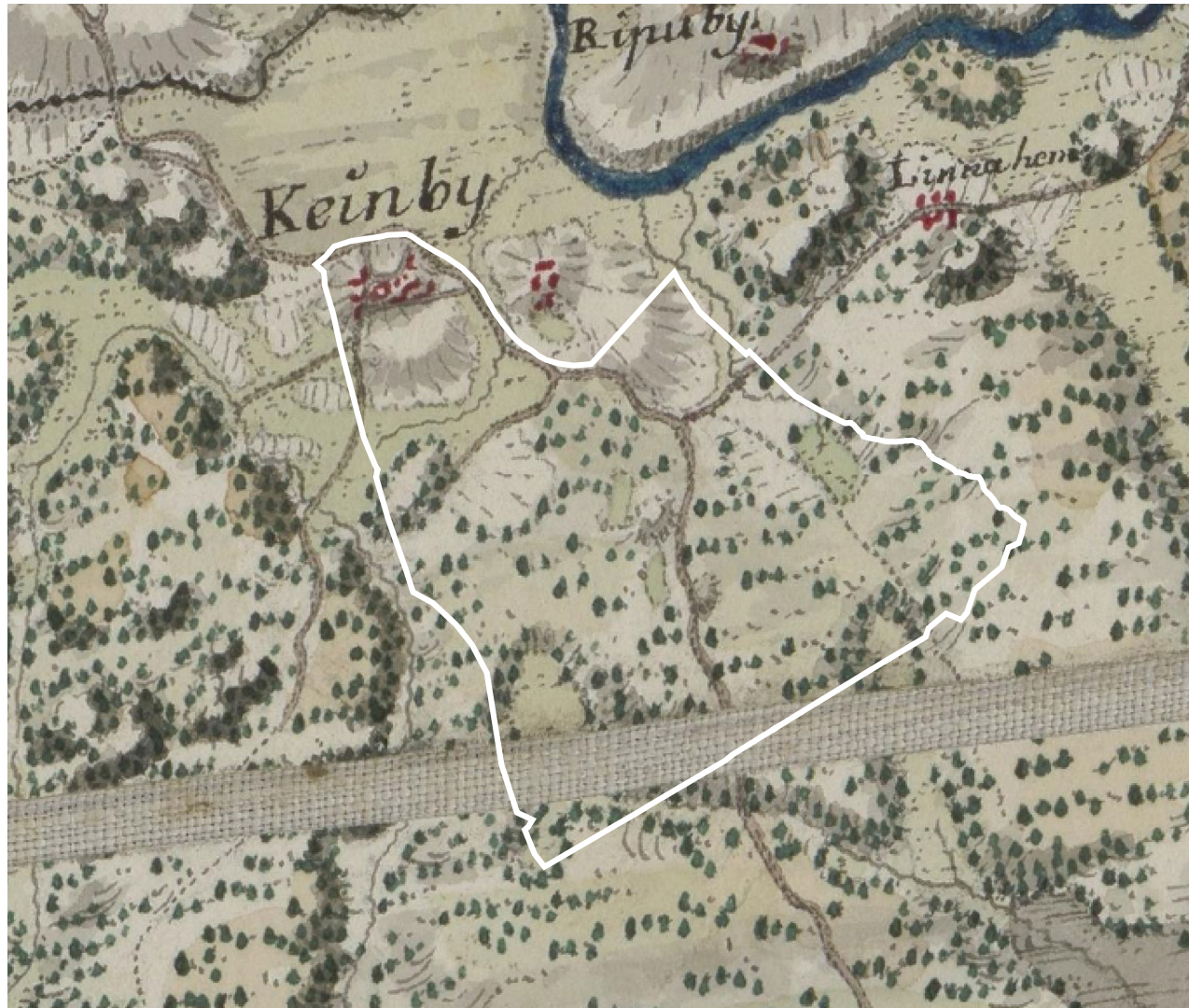
Kepsu toteaa nimen Keinby liittyvän suomalaiseen henkilönnimeen Keimo (keimeä: ylvästelevä, itserakas). Nimi voi olla peräisin lohjalaisesta talonnimestä, Muijalan Keimoosta. On mahdollista, että alkutalo Keimo on saanut nimensä lohjalaisesta asuttajasta. 1440-luvulla mainitut Magnus ja Laurens Keme ovat olleet todennäköisesti Keimolan asukkaita, tällöin kylän alkutalo olisi nimeltänsä ollut Keimo. Tähän ruotsinkielinen kirjuri on lisännyt loppuosan -by.⁴⁵

Kepsu toteaa, että Linnan sanotaan ikäajoista olleen erillään Keimolan tiluksista. Se esiintyy nimellä Borgby 1500-luvulla, tosin Borgby lienee kirjurin ruotsinnos. Nimi on syntynyt perustuen talon sijaintiin jyrkän kallion alla (Linnankallio). Tämä on joko muistuttanut ulkoasultaan linnaa, tai paikalla on sijainnut muinaislinna.⁴⁶

42 Stockmann-Lindholm 1981a:1
43 Stockmann-Lindholm 1981:1, Åstrand 1998:6
44 Eskola 2017:10
45 Kepsu 2005:96
46 Kepsu 2005:96

KUNINKAAN KARTASTO 1776–1805

Karttalähde VKP/
Krigsarkivet, Finska rekognosceringsverket.

Kartan kuvaus

Kuninkaan kartastosta 1776–1805 erottuu selkeästi kaksi rakennustihentymää, Backas lännemässä ja Petas idemässä, kumpikin kukkulan laella. Myös Linna erottuu tarkastelualueen ulkopuolella. Keimolantie on merkitty selkeästi karttaan ja kulkee nykyistä linjaustaan kylän halki. Vaikka isojako on jo tätä karttaa laatiessa todennäköisesti toimitettu, kylärakenne on pysynyt muuttumattomana. Kaksi rakennustihentymää ovat kahden kukkulan laella, ja [todennäköisesti saroittain] viljellyt pellot niiden ympärillä.

1800-luku sujui kylässä edellisiin vuosisatoihin verrattuna mainiosti. Helsingistä tuli pääkaupunki 1812 – yhtäkkiä Keimolan sijainti maassa olikin aiempaa keskeisempi. Pääkaupungin läheisyyden myötä lisääntyneet työmahdollisuudet vaikuttivat Keimolassa asti. Helsingin pääkaupungiksi tulon jälkeisenä vuosisatana kylä Helsingin kehittymisen tuomat mahdollisuudet mahdollistivat kylän kehittymisen. Osasyynä oli myös Suomenlinnan rakentamisen aloittaminen, josta todennäköisesti myös keimolalaisia sai töitä. Lisäksi rakennusmateriaalit linnoituksen rakentamiseen tulivat pääosin Helsingin lähistöltä, myös Keimolasta. Keimolasta toimitettiin suuria määriä tukkeja ja todennäköisesti myös tervaa – olihan kylää haukuttu tervanpolttajain kyläksi jo aikoinaan. Työn ja puun myynnin lisäksi kyläläiset saivat Åstrandin mukaan tuloja myös maanviljelystä: ohran, kauran, lihan ja voim myynnistä.⁴⁷

47

Åstrand 1998:16

ISOJAKOKARTTA 1812

Karttalähde KA.

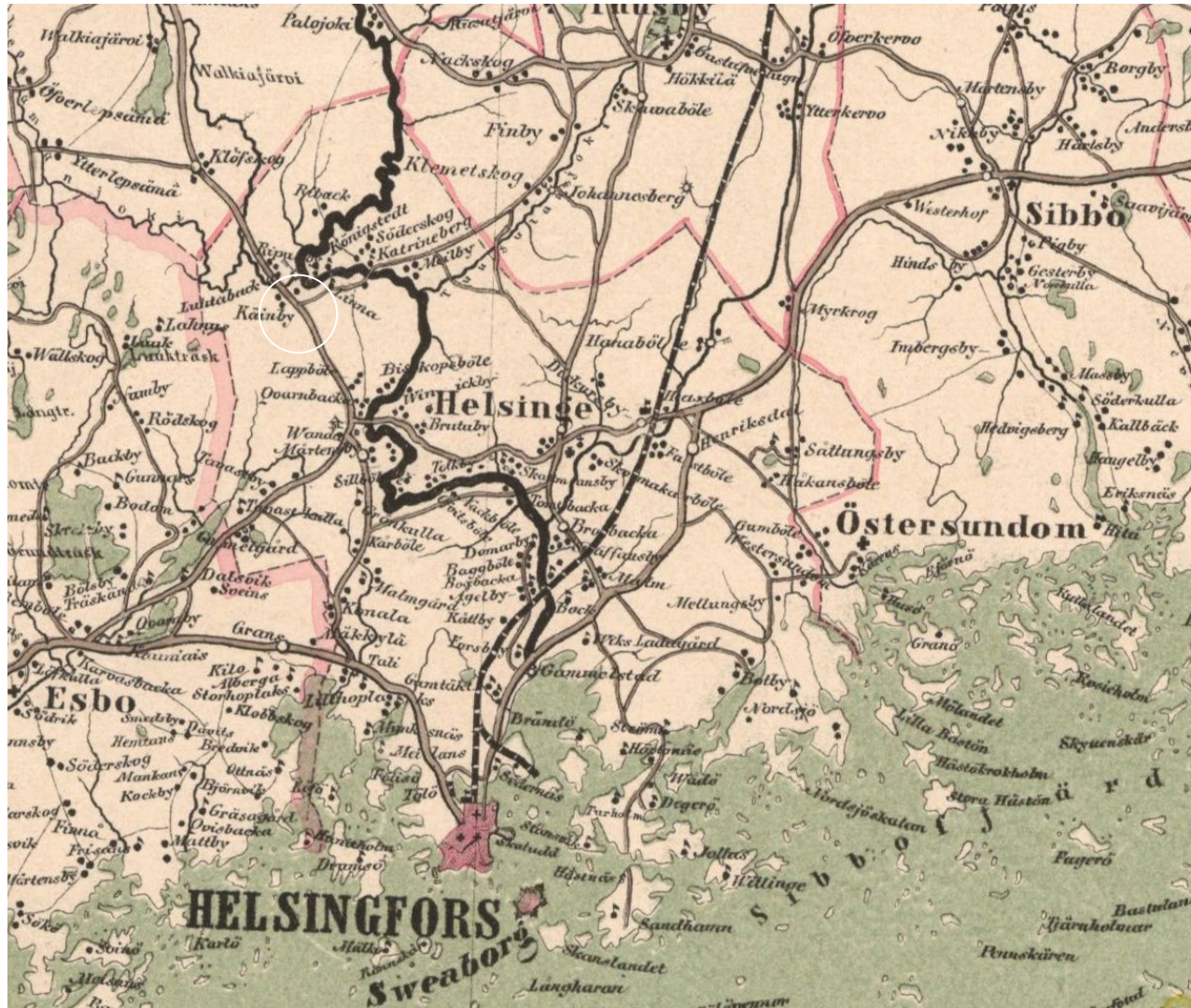
Kartan kuvaus

Tämä kartta kuvaa vain Backaksen ja Gyraksen maita tarkastelualueella. Kartta loppuu kylän keskellä rajautuen tekstiin "Petas Rusthålls och Saras Hemmans Ängar och Åkrar med En del Skogs-Mark"; Petaksen rusthollin ja Saraksen tilan niittyjä ja peltoja sekä jonkin verran metsämaata.

Tieyhteys nykyisten Backasten kukkulan halki itä-länsisuunnassa, jatkuen kohti Kirkkaa erottuu kartasta mainiosti. Se lienee toiminut jonkinlaisena kylänraittina Keimolantien lisäksi. Rakennukset ovat keskittyneet teiden varteen.

YLEISKARTTA 1864

Karttalähde MML.

Kartan kuvaus

Vuoden 1864 kartta kuvaa voimakkaammin Vantaanjokea kuin rautatietä, mikä kuvastaa hyvin Vantaanjoen liikenteellistä merkitystä vielä tuohon aikaan. Päärata oli vihitty käyttöön kaksi vuotta aiemmin.

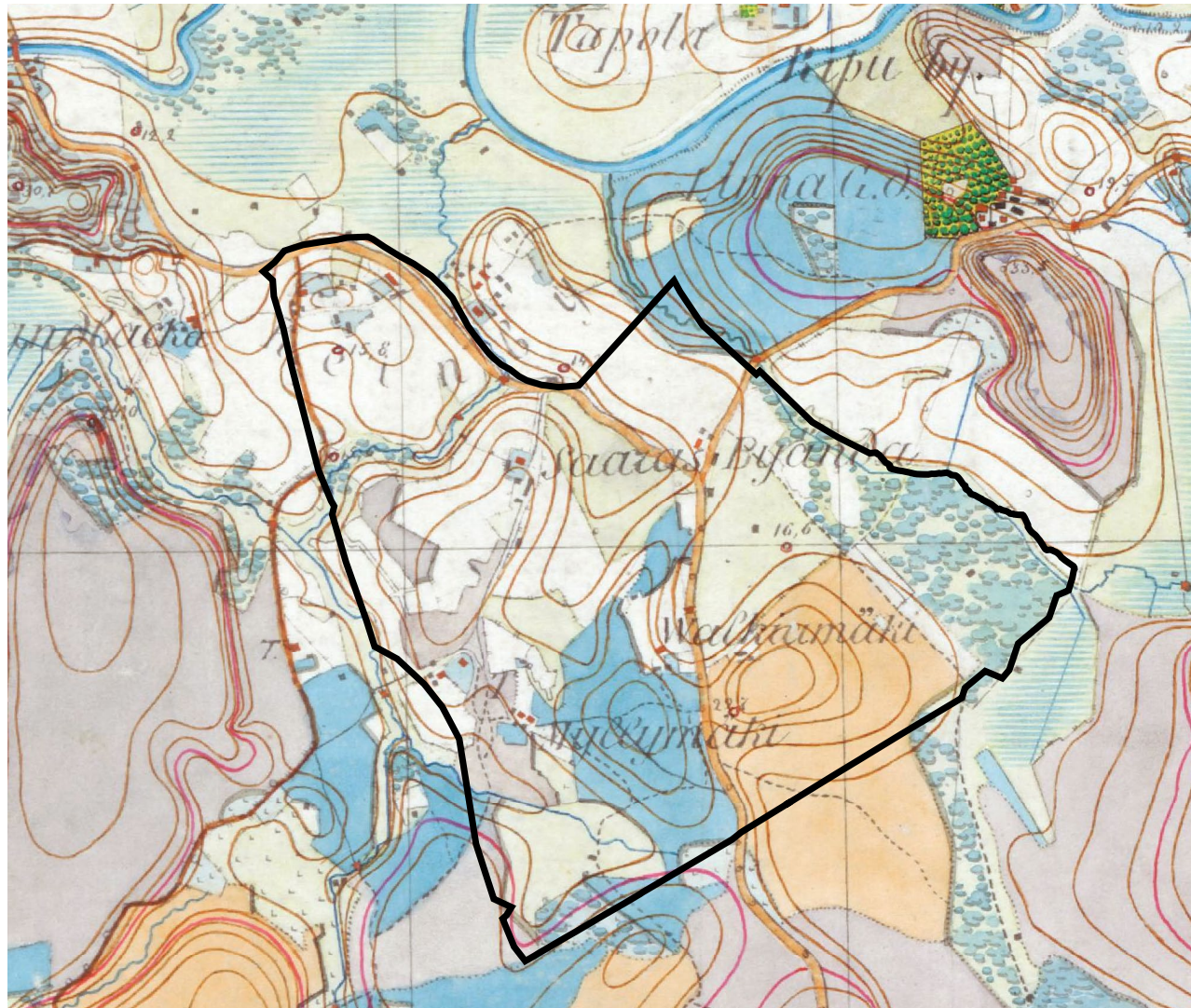
Myös nykyinen Keimolantie näkyy kartalla yhtenä suurimmista Helsingistä pois päin johtavista väylistä. Keimolasta alkava Kylänpääntie yhdistää kylän Linnalle ja Katrinebergiin. Keimolan sijainti on ollut liikenteellisesti huomattavasti keskeisempi kuin nykyään.

Kartan päälle on merkitty valkoisella ympyrällä tarkastelualueen likimääräinen sijainti.

Huomaa myös Helsingin pitäjän suuruus nykytilaan verrattuna. Kartassa punaisella on merkitty Helsingin kaupungin laajuus.

SENAATIN KARTAT NOIN 1872

Karttalähde MML/Venäjän sotaministeriön topografinen osasto.

Kartan kuvaus

Kartta perustuu Venäjän sotaministeriön topografinen osaston vuosina 1870–1907 tekemiin kartoituksiin. Vantaan tiedot ilmeisesti noin vuodelta 1872.

Vuoden 1872 kartassa nimestöstä on nostettu esiin Linna, Saaras (Saras), Byända, Walkiamäki (Valkiamäki), Sandbacka ja Myllymäki. Mielenkiintoista on, että Backaksen ja Petaksen nimet puuttuvat.

Backasten kukkulalta erottuu kolme tonttimaata. Nämä lienevät Backas-Östergård, Backas-Västergård ja Gyras-Sandbacka, jotka ovat syntyneet vuonna 1817.

Avoin peltomaisema on laajentunut etelään, mutta kartta ei ole järkevä tarkka. Nykyäänkin metsäinen kukkula Keimolantien varressa on pysynyt osittain metsänä, mutta tässä vaiheessa kukkulan keskivaiheille on raivattu lisää peltoa (kartassa sanan Walkiamäki kirjaimen W kohdalla). Pohjoiseen, kohti Vantaanjokea peltoala ei ole tiettävästi laajentunut kovinkaan paljon, sillä maasto on ollut hetteikköistä vielä tuolloin. Avointa se kuitenkin on suurilta osin ollut. Kartassa kosteikot on kuvattu sinisellä rasterilla.

Hepomäen kukkulan ympärillä on ollut puustoa, samoin kuin Luhtaanmäenjoen varressa. Vantaanjoki lienee näkynyt varsin suoraan nykyiselle Keimolantielle.

Peltoala on laajentunut kohti Linnaa.

Åstrandin mukaan kylä selvisi yleisesti ottaen hyvin autonomian ajasta 1809–1917.⁴⁸ Kylään onkin ilmestynyt edelliseen karttakuvaan verrattuna, vain 60 vuoden aikana, varsin runsaasti uutta rakentamista, mikä kuvastaa hyvin sekä tämän aikakauden vaurautta suhteessa edelliseen vuosisataan että väestönkasvua Suomessa.

Monet tilat ovat 1800-luvulla vaihtaneet omistajaa ja tiloja on myös pilkottu ja yhdistelty. Backas ja Gyras yhdistyivät jo 1700-luvun lopulla, mutta jo vuonna 1810 tämä tila jaettiin omistajansa kolmelle pojalle niin, että jokainen sai kolmanneksen Backasta ja kolmanneksen Gyraasta ja niin syntyivät nykyiset Backas-Vestergård, Backas-Östergård ja Gyras-Sandbacka.⁴⁹ Saras puolestaan jaettiin vuoden 1770 tienoilla Övre ja Nedre Sarakseksi, mutta ne yhdistyivät jälleen noin vuonna 1830, kunnes jälleen jakaantuivat kahden veljeksien kesken vuonna 1847.⁵⁰

Petas taas jaettiin Petakseksi ja Byända Petakseksi. Linna osti 1843 puoli Petasta (Byända Petaksen) ja 1901 puoli Sarasta (Nedre Saraksen). Nedre Saras sai myöhemmin nimen Stenbacka.⁵¹

Vuoden 1870 tienoon kartat ovat ensimmäisiä, joissa Myllymäen (Tallbackan) pihapiirin rakennukset ovat rakentuneet – kylän rakennuskanta on laajentunut etelään. Peltotilkku Keimolantien länsipuolella, nykyisen metsän keskellä on raivattu.

48 Åstrand 1998:16

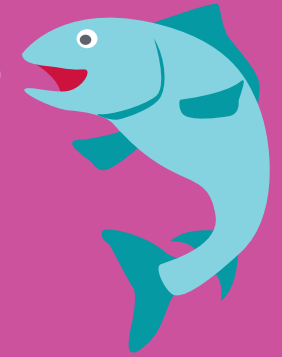
49 Åstrand 1998:16. Ks. myös s. 81 kaavio.

50 Åstrand 1998:16–17

51 Åstrand 2003:2

KEIMOLA JA KOULUNKÄYNTI

Tieto-
isku!

1800-luvun loppupuoliskolla Keimolan lapsille mahdollistui koulunkäynti. Ensimmäinen pysyväluonteinen koulu, joka avattiin lähiseudulle, oli Königstedtin koulu Seutulan kylässä. Se avasi ovensa vuonna 1872. Sen oli tarkoitus palvella niin Seutulan, Riipilän kuin Keimolankin lapsia. Tuohon aikaan koulu aloitettiin vasta 9-vuotiaana, ja sitä ennen keimolalaiset pääsivät opettelemaan lukemista ja kirjoittamista kiertävässä pikkukoulussa (småskola) kuuden viikon ajan.⁵²

Aluksi pikkukoulu oli kiertokoulu, joka tuli kylään korkeintaan muutaman kerran vuodessa.⁵³ Keimolan tilat pikkukoululle löytyivät ensin Luhtaanmäestä, kyläkeskuksen pohjoispuolelta ja sittemmin Linnalta. Lopulta opettaja muutti nykyisen Bykullan (koulu-) tontille.⁵⁴

Vuonna 1902 kyläläiset anoivat lupaa oman pikkukoulun perustamiselle; syynä oli pitkä matka Seutulaan Königstedtin kouluun. (Reitti kiersi Riipiläntien sillan kautta. Lapset pyrkivät oikomaan joen yli Linnan kohdalta, aina kun mahdollista.⁵⁵) Kunta ei kuitenkaan tähän suostunut, perusteena oli se, että Königstedtissä oli hyvin tilaa Keimolankin oppilaille. Koulutoiminta Keimolassa alkoi kuitenkin jo vuonna 1904 Saraksen tiloissa, jossa se toimi vuoteen 1907 saakka. Tämän jälkeen koulu muutti rakennukseen, josta myöhemmin tuli Wickholmin kauppa, vuoteen 1912 saakka.⁵⁶

Vuonna 1910 perustettiin pikkukouluyhdistys, jonka tehtävänä oli edistää koulun saamista kylään. Se keräsi rahaa ja sai mm. puutavaraa maatiloilta koulun rakentamista varten. Tontin lahjoittivat puoliksi Saras ja Linna. Jo 1912 koulurakennus oli valmis ja koulutoiminta pystyi alkamaan. Rakennus sijaitsee kukkulalla nykyisen Keimolantien länsipuolella Kylänpääntien ja Forsbackantien risteyksen puolivälissä. Aluksi kyseessä oli pikkukoulu, koska tärkein ajuri koulun saamiselle kylään oli juuri pienille lapsille lyhyemmän koulumatkan mahdollistaminen. Vanhemmat lapset saivat edelleen patikoita Königstedtiin.⁵⁷

Pikkukoulu toimi yksistään kylän koulutontilla vain vuoteen 1916, jolloin kansakoulu sai kunnalta luvan toimia Keimolassakin, samaisessa rakennuksessa. Kyläläiset olivat varautuneet tähän jo etukäteen rakentamalla koulusta alun perinkin kaksisalisen, jolloin kaksi eri ryhmää pystyi toimimaan samanaikaisesti. Lisäksi rakennuksessa oli asunto opettajalle.⁵⁸

Vasta vuonna 1924 kunta rakensi ensimmäisen koulun, ruotsinkielisen kansakoulun, kylään. Tämä koulu sijaitsi Vestrantiellä, nykyisen Hämeenlinnanväylän länsipuolella. Pikkukoulu toimi Skoltomtenilla aina 1944 saakka, kun se muutti kunnan omistamaan kansakouluun Vestrantien varteen. Siellä koulutoiminta jatkui vuoteen 1977 saakka. Tuolloin keimolalaiset saivat alkaa käydä koulua uudessa Martinlaakson koulussa ja koulutoiminta päättyi Keimolassa.⁵⁹

52 Åstrand 1998:23

53 Åstrand 1998:21

54 Åstrand 1998:23

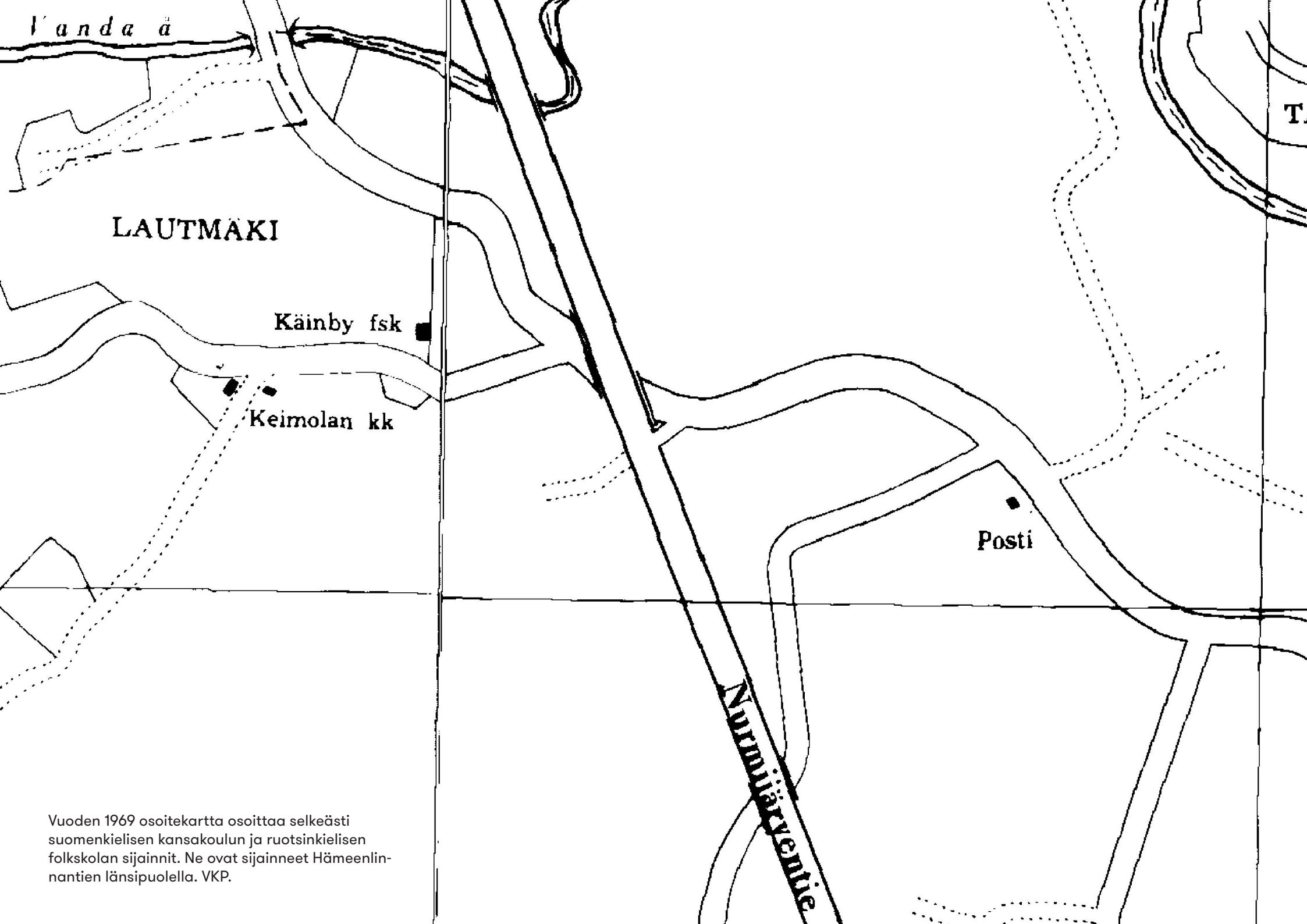
55 Åstrand 1998:25

56 Åstrand 1998:23

57 Åstrand 1998:23,25

58 Åstrand 1998:25

59 Åstrand 1998:25

Vanda ä

LAUTMAKI

Käinby fsk

Keimolan kk

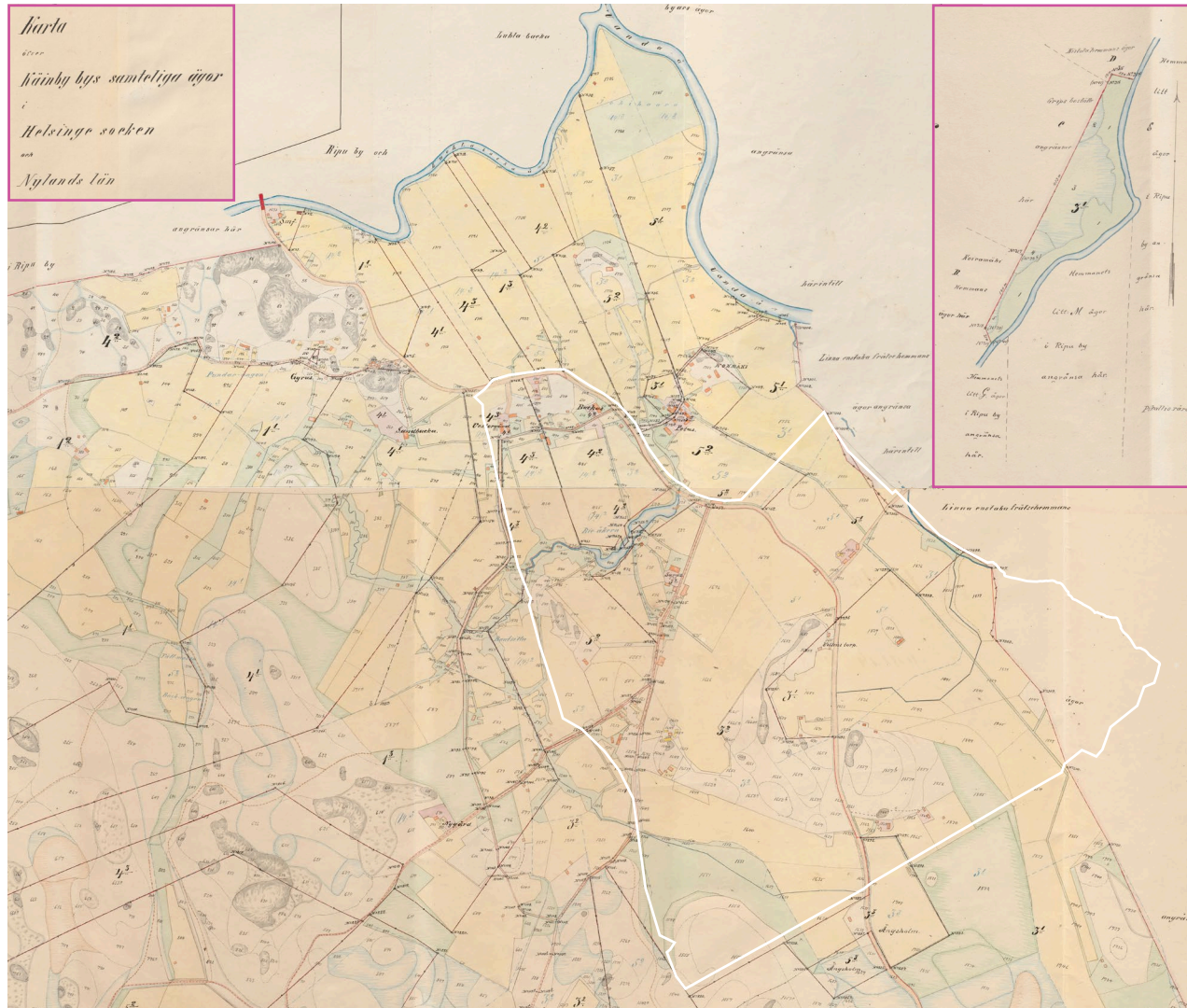
Posti

Nurmiäventie

Vuoden 1969 osoitekartta osoittaa selkeästi suomenkielisen kansakoulun ja ruotsinkielisen folkskolan sijainnit. Ne ovat sijainneet Hämeenlinnantien länsipuolella. VKP.

ISOJAON TARKENNUS 1909

Karttalähde KA/Maanmittaushallitus.

Kartan kuvaus

Avoin viljelysmaisema on 1900-luvun alkupuolella laajimmillaan. Vantaanjoki on perattu ja joen linjaus on muuttunut edelliseen karttaan verrattuna. Perkaus on kuivattanut maata kylän pohjoispuolelta, ja alueesta on tullut viljelykelpoista. Maisema lienee auennut entisestään, kun kylän pohjoispuolinen hetteikkö on otettu viljelyskäyttöön.

Heponiitty kuvataan osana Keimolan kylän maita, irrallisena palasena n. 500 metriä luoteeseen kylänrajalta.

Myllymäen pihapiiri on laajentunut, ja Viinamäen tienoolle on rakentunut jo yksi rakennus. Kartasta erottuu myös hyvin tarkastelualueen metsäinen eteläreuna, joissa on nykyään omakotiloasutusta.

Tielinjaus Backaksen pihatieltä Kirkantielle erottuu kartasta hyvin. (Kartassa tie kulkee tilan Västergård halki.) Saraksen päärakennukselle vievä nykyinen Saraksentie erottuu kartasta selkeästi, ja Saraksen pihapiirissä on huomattavan paljon rakennuksia.

Kylä kehittyi vauhdilla 1900-luvulle tultaessa. Laaja isojaon tarkennus toteutettiin Keimolassa vuosina 1903–1909. Prosessi kesti siis seitsemän vuotta. Kokouksia käytiin suuri määrä, jotta päästiin ratkaisuun, jonka jokainen tila oli valmis hyväksymään.⁶⁰ Nykyiset tilojen rajat vaikuttavat suurelta osin olevan peräisin tästä jaosta.

Åstrand mainitsee, että kun rajamerkitöjä ja teiden sijainteja suunniteltiin, käytettiin usein termejä

60

Åstrand 2003:förord

kuin ”fram till den gärdesgården” tai ”över en viss åkerfigur”, mikä on vaikeuttanut asian tutkimista nykytilanteen maisemassa.⁶¹ Peltojen viljelytapa kun on muuttunut kovasti 1950-luvun jälkeen.

Kylän maat olivat jaon yhteydessä jaettu saran-tyyppisiin maapaloihin. Sarat oli jaettu eriarvoisiksi, eri numeroilla, riippuen siitä, miten hedelmällistä maa oli. Tämä mahdollisti oikeudenmukaisen maiden jakamisen.⁶² Arvo vaihteli nollan ja kymmenen välillä; hyvät pellot olivat arvokkaimpia, kun taas avokalliot ja suot olivat vähäarvoisimpia. Myös hiekkakuopat nähtiin tuolloin arvottomina. Hyvä metsä ei kolmea arvokkaampaa ollut, ja niityt olivat korkeimmillaan seitsemän. Åstrand vetääkin johtopäätöksen, että metsien arvo lähtökohtaisesti tällaisessa jaossa oli hyvin pieni. Jokainen tila sai myös noin hehtaarin kokoisen mullanottoapaikan (mulltag), jotka sijaitsivat suon lähistöllä. Multaa kuljetettiin talvisin hevosella kotipelloille. Joillakin tiloilla oli myös savenottoaikka Vantaanjoen lähellä – savea käytettiin tiilien valmistamiseen. Kylässä oli ainakin yksi tiilenpolttouuni, Petaksen mailla Keimolantien varressa. Åstrand kirjoittaa sen olleen ”vid Bäckisbron” eli todennäköisesti Kykisbäckenin kohdalla.⁶³

1900-luvun alussa kylässä oli seitsemän torppaa isojaon tarkennuskartan mukaan. Åstrand pohdiskelee, että nämä ovat hyvinkin voineet olla olemassa jo 1800-luvun alussa. Isojaon päivytyksen yhteydessä laadituissa teksteissä mainitaan Åstrandin mukaan myös torppareita, joille ei kartoista torppia kuitenkaan löydy.⁶⁴ Torppia ei merkitty varhaisiin säilyneisiin karttoihin, sillä ne eivät maksaneet veroa – kartat kun tehtiin veronkantoa varten.

61 Åstrand 2003:förord
62 Åstrand 2003:förord
63 Åstrand 2003:16-17
64 Åstrand 2003:17

Björkholms torp	pitkällä etelässä Tavastbyrånin vieressä
Råtorp	pitkällä etelässä Tavastbyrånin vieressä
Latuk torp	Keimola Golfn tienoilla
Kirkka torp	Linnan mailla
Mossbacka torp	Isosuon pohjoispäässä
Villens torp	nyk. Bykullan tontilla
Forsgrens torp (kartalla Östergård)	Vestrantien varressa

Aittarakennus Villen torpan pihapiirissä vuonna 1951, lähellä Bykullaa. KHF.

KEIMOLA JA KAUPANTEKO

Keimolan ensimmäinen kauppa avattiin vuonna 1892 Gyraksen päärakennukseen. Isäntä Nylundin pääasiallinen työ oli kuitenkin maanviljely, ja kauppatoiminta vain sivutoimi: kauppa oli vain yksi huone päärakennuksessa eteisen toimiessa varastona. Kylttiäkään ei ollut, koska kyläläiset toki tiesivät, missä kauppa oli. Tavaroita kauppaan ostettiin helsinkiläisiltä yrityksiltä ja kylän maataloilta, mutta Nylund kävi ajoittain myös Pietarissa ostamassa nahkatavaraa, lihatuotteita ja leseitä. Hän oli oppinut venäjää pitäjään sijoitetuilta venäläisiltä sotilailta. Toisin kuin suurin osa tuon ajan keimolalaisista, hän osasi myös suomea.⁶⁵

Asiakkailla oli aina mukanaan laukku tai kannellinen kori. Yleensä asiakkaat maksoivat saman tien, mutta luotolla maksettaessa korkoa ei tarvinnut maksaa. Tuntemattomat asiakkaat tosin joutuivat jättämään pantin, kuten kiväärin tai päällystakin. Kanta-asiakkaat saivat joulukuksi aina lahjan, esimerkiksi hanskat, sokeria tai kahvia. Kauppa myös lainasi suurempia pippaloita varten porssiinia ja aterimia. Tilan ulkopuolista työvoimaa ei käytetty kauppatoiminnan pyörittämisessä. Lähimmät kilpailevat kaupat olivat Klaukkalassa, Martinlaaksossa ja Seutulassa. Määriteltyjä aukioloaikoja kaupalla ei ollut ja kauppa oli auki myös sunnuntaisin – sunnuntaiaamuisin jopa 20 henkilöä saattoi olla odottamassa kaupan avautumista. Gyraksen kauppa lopetti toimintansa vuoden 1915 tietämillä.⁶⁶

Tosin vuonna 1915 aukesi toinen kauppa, Collinien omistuksessa. Tämä kauppa oli monien eri omistajien hallussa vuosien varrella, mutta viimeisimmäksi

65 Åstrand 1998:18

66 Åstrand 1998:19

se oli ns. Hollanderin kauppa. Tämä kauppa, joka sijaitsi Backasten kyläkukkulan pohjoisrinteellä, lopetti toimintansa joulukuussa 1979.⁶⁷

Muutama vuosi Collinien kaupan avautumisen jälkeen Malmströmin kauppa avasi ovensa nykyisen Keimolantien varressa. Valikoima oli huomattavasti laajempi kuin edellisessä kaupassa ja tämä kauppa toimi myös kylän postina 1930- ja 40-luvuilla. Tästä kaupasta tuli osa Osuuskauppa Kiveä vuonna 1945, ja Malmström itse lopetti liikkeen pyörittämisen. Osuuskauppa toimi aluksi Malmströmin vanhoissa tiloissa (kuva s. 77), mutta rakensi muutaman vuoden päästä erillisen myymälärakennuksen viereen (ks. viereisen sivun kuva).⁶⁸

Osuuskauppa Kiven kaupan alkuperäinen sijainti on ollut nykyisessä Ängshyddan-talossa 1920-luvulta, jota on kuitenkin muokattu jälkeensä, eikä vaikuta enää ulospäin kaupalta.⁶⁹ Pihassa on myös myyty kuvahavaintojen perusteella polttonestettä.

Osuuskauppa Kivi fuusioitui 1970-luvun alussa hyvinkääläisen osuuskauppa Tehon kanssa. Tämä kauppa sulki ovensa lopulta 1980-luvun alussa, jonka jälkeen kylässä ei ole ollut kauppatoimintaa.⁷⁰

Posti kylästä poistui vuoden 1990 syksyllä tilojen vuokrasuhteen päättyessä.⁷¹ Kauppa-auto jatkoi Keimolassa käymistä kuitenkin vuoteen 1995 saakka.⁷² Tämän jälkeen kylästä ei ole saanut päivittäistavaroita.

67 Åstrand 1998:19

68 Åstrand 1998:19

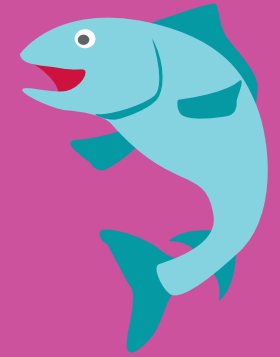
69 Eskola 2018 (VAARI)

70 Åstrand 1998:19

71 Helsingin Sanomat 2.10.1990

72 Åstrand 1998:19

Tieto-
isku!

Gyraksen kaupan valikoima vuoden 1895 tienoilla⁷³

- vehnä jauhoja, ruisjauhoja, ohraryynejä
- korppuja ja vehnäleipää Kaivokadun Töttermansilta
- pitkoja, pullia, korvapuusteja
- toppasokeria, ruokosokeria ja palasokeria
- suolaa
- silliä (puutyynyreissä kellarissa)
- sianlihaa (kylän maataloilta)
- piipputupakkia (Proberarn, Kosack), savukkeita (Borgströms Amiro, Fennia, Finlandia, Barutski), venäläistä tummaa mahorkkaa
- paahdettua ja paahtamatonta kahvia
- rusinoita ja kuivattuja luumuja
- kankaita, nappeja, koukkuja, ompelulankaa, nahkaa, kenkiä, narua
- rihvelitauluja
- valkoisia lautasia ja kahvikuppeja
- kynttilöitä ja tulitikkuja
- lasitavaraa Königstedin lasiruukista naapurikylästä, Seutulasta

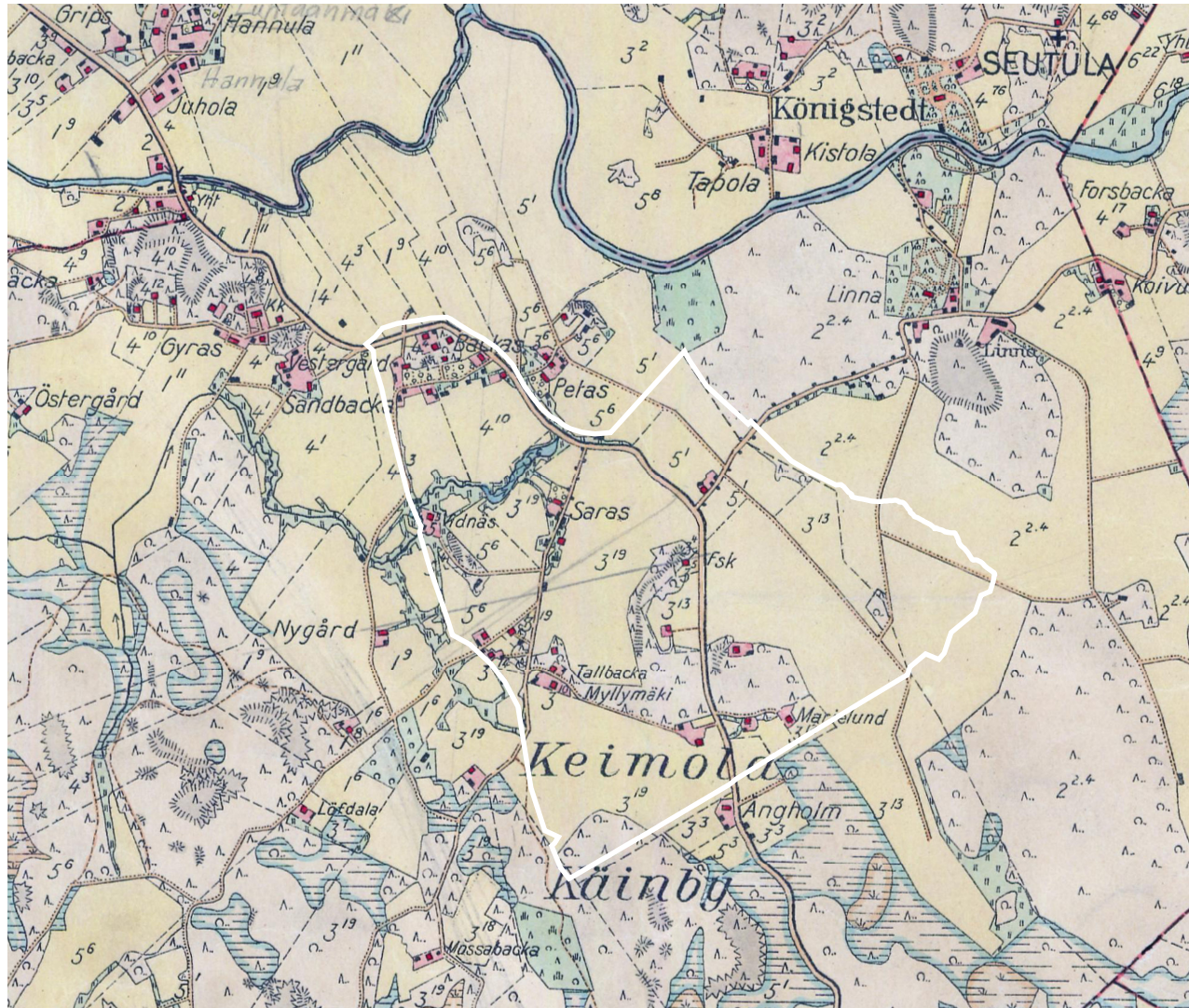
73 Åstrand 1998:18 mukaan

(vas. ylh.) Osuuskauppa Kiven uusi kaupparakennus 1960-luvun lopulla. KHF
(vas. alh.) Valokuvan takana olevan tekstin mukaan kuvassa on Malmströmin kauppa vuonna 1927, ennen muutostöitä. Tästä kaupasta tuli Kivi. KHF.
(oik. ylh.) tuntematon kaupparakennus todennäköisesti Keimolassa. KHF.

PITÄJÄNKARTTA 1933

Karttalähde VKP.

Kartan kuvaus

Avoin viljelysmaisema on säilynyt yhtä laajana kuin edellisessä kartassa vuodelta 1909. 1900-luvun taitteen perkaukset Vantaanjoessa ovat mahdollistaneet laajemman alueen viljelyn, ja tässä kohtaa Backasten kukkulalta pohjoiseen kohti Vantaanjokea oleva alue lienee ollut jo kokonaan peltoa (pl. Hepomäki).

Kylä hahmottuu tiiviinä rakennusryhminä Keimolantien läheisyydessä Petakselta Gyrakselle asti. Tarkastelualueen eteläosan reunoille on alkanut muodostua asuinpalstoja (Marielund, Ängholm).

Kylästä löytyy näihin aikoihin esimerkiksi useita kauppoja, posti ja koulu.

1900-luvun alun isojaon tarkennuksen yhteydessä monia teitä levennettiin ja myös uusia rakennettiin. Teiden leveydeksi tuli viisi metriä, ja pienempien polkujen yhdestä kolmeen metriä. Uusi tie rakennettiin esimerkiksi Keimolan Ilosuolta Keimolantielle, tämän oli tarkoitus palvella mahdollista turvetehdasta. Tämä tie palvelisi myös mahdollisia uusia viljelijöitä, niin ettei heidän tarvitsisi kulkea Saraksen lävitse.⁷⁴ Tämä tie lienee noudattanut Kivistöntien linjausta tarkastelualueen eteläpuolella. Se näkyy tämän kartan eteläosassa. Hämeenlinnanväylän länsipuolella tie ei ole enää olemassa, vaan se on kadonnut Keimolan moottoriradan rakentua.

Vuoden 1918 torpparilaki mahdollisti torppareille vuokramaan ostamisen itselleen edullisesti. Åstrandin mukaan Keimolassa vain Råtorp teki näin.⁷⁵

74 Åstrand 2003:16

75 Åstrand 2003:17

Petas 1935. Vantaanjoki tulvii.

KEIMOLA JA VANTAANJOKI

Tieto-
isku!

Vantaanjoen merkitys liikenneväylänä oli suuri monien satojen vuosien ajan. Se oli hyödyllinen väylä mereltä sisämaahan liikkussa, varsinkin tavarankuljetuksessa. Keimolankin syntyhistoriaan joki linkittyi tiiviisti.

Vantaanjoen vesi on savisameaa ja runsasravinteista. Taaja asutus ja elinkeinoiminta kuormittavat jokea. Lisäksi joki on edelleen tulvaherkkä perkauksista huolimatta. Jokea reunustava kasvillisuusvyöhyke on laajentunut huomattavasti tilanteesta, joka vallitsi ainakin vielä 1950-luvulla. Tuolloin kasvillisuutta oli hyvin niukasti ja joki oli laajalle näkyvä elementti maisemassa. Vantaanjoen valuma-alueen koko on ollut ainakin rautakaudelta sama. Sen sijaan sen virtausnopeus ja erityisesti tulvaherkkyys on ollut erilainen 1900-luvun taitteeseen saakka.⁷⁶

Vantaanjoen pinta oli 1900-luvun taitteeseen saakka korkeammalla kuin kuin nykyisin, syynä se, että Riipilänkosken (Ripuby fors, Åstrand käyttää nimeä Linnaforsen) kalliot olivat vielä luonnontilaiset. Vantaanjokea perattiin vuosina 1891–1905, jolloin myös tämä koski avattiin. Königstedtin-/Seutulan-/Riipilänkoski eli Linnaforsen perattiin vuosina 1892–1893 ja uudestaan vuonna 1905. Tällöin veden pinta laski huomattavasti Königstedtin pohjoispuolella, eli Keimolaa lähimpänä olevilla mailla.⁷⁷

Syynä perkauksille oli tulvasuojelu (eikä tukinuitto, kuten väitetty). Joki tulvi keväiden lisäksi myös sateisina kesinä. Vesi peitti alleen sekä rantaniityt että useita kylvettyjä peltoja. Uudenmaan läänin kuvernöörin Georg von Alfthanin mukaan joki tulvi

pahasti mm. Königstedtin kartanon ja Ripubyn eli Riipilän välillä. Tukinuitto oli tavallinen näky Vantaanjoessa aina 1900-luvun alkupuolelle saakka.⁷⁸

Joen topografia on siis 1900-luvun alkupuolelle saakka ollut varsin erilainen kuin nykyään. Vedennpinnan laskemisen jälkeen kylän viljelyskäyttöön käytettävissä oleva peltoala suureni merkittävästi.⁷⁹ Tämä on mahdollistanut erityisesti Keimolantien pohjoispuolen peltojen käyttöönoton; 1900-luvun taitteeseen saakka ne ovat olleet viljelyskelvotonta hetteikköä. Maisema on siis avautunut pohjoiseen päin kunnolla vasta tässä kohtaa. Lieneekin niin,

78 Salminen 2013:181–182

79 Åstrand 1998:4

että 1900-luvun taitteen jälkeen maisema on ollut Keimolan ympärillä avoimimmillaan. Tuohon aikaan myös puutarvalle on ollut kova tarve, ja epämääräisiä puskituneita tai metsittyneitä alueita ei syntynyt.

Myöhemmin 1900-luvulla peltoja on osin metsitetty ja Vantaanjoen varteen on jätetty suojavyöhykeitä, jotka ovat kasvaneet umpeen. Lisäksi asuintonteille on kasvanut entistä enemmän korkeaa kasvillisuutta ja puita, enemmän yksityisyyden toivossa sekä puutavaran arvon laskun myötä.

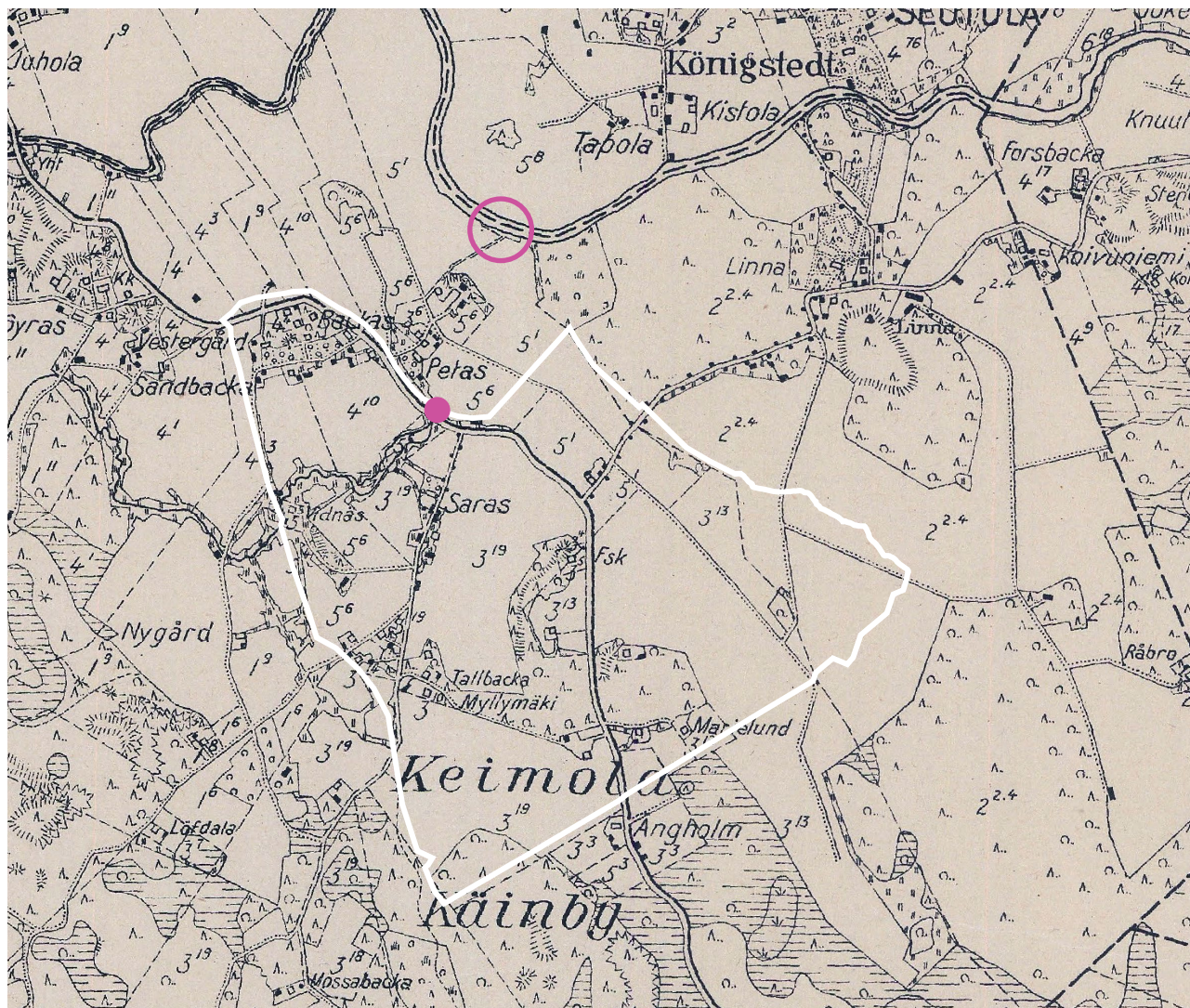
Linnan inspektööri Lindfors ja Königstedtin inspektööri Holmkvist joella Linnan ja Königstedtin välissä. Ajankohta tuntematon, n. 1920-luku. KHF.

76 Salminen 2013:181

77 Salminen 2013:181–182

PITÄJÄNKARTTA 1942

Karttalähde MML.

Kartan kuvaus

Kartassa ilmenee hyvin, kuinka kylämäinen Backaksen-Petaksen alue on tuhon aikaan ollut. Rakennuksia on ollut tiheään, ja ne ovat muodostaneet selkeän kyläkeskuksen. Rakennusten määrä alueen eteläosissa on kasvanut verrattuna tilanteeseen ennen sotaa. Metsäinen selänne alueen keskellä erottuu hyvin. Keimolantien molemmin puolin on selänteen kohdalla avointa peltoa.

Kylällä oli 1900-luvun alussa yhteisomisteinen puutavaravarasto ja pyykkäyspaikka Vantaanjoen varressa Petaksen kohdalla (vaaleanpunainen ympyrä). Se oli Åstrandin mukaan vielä 1940-luvulla varsin suosittu uimapaikka. Tässä kartassa näkyikin polku Vantaanjoen varteen Petaksen pohjoispuolella, mikä vahvistaa tietoa puutavaravarastosta ja pyykkäys- sekä uimapaikasta.⁸⁰

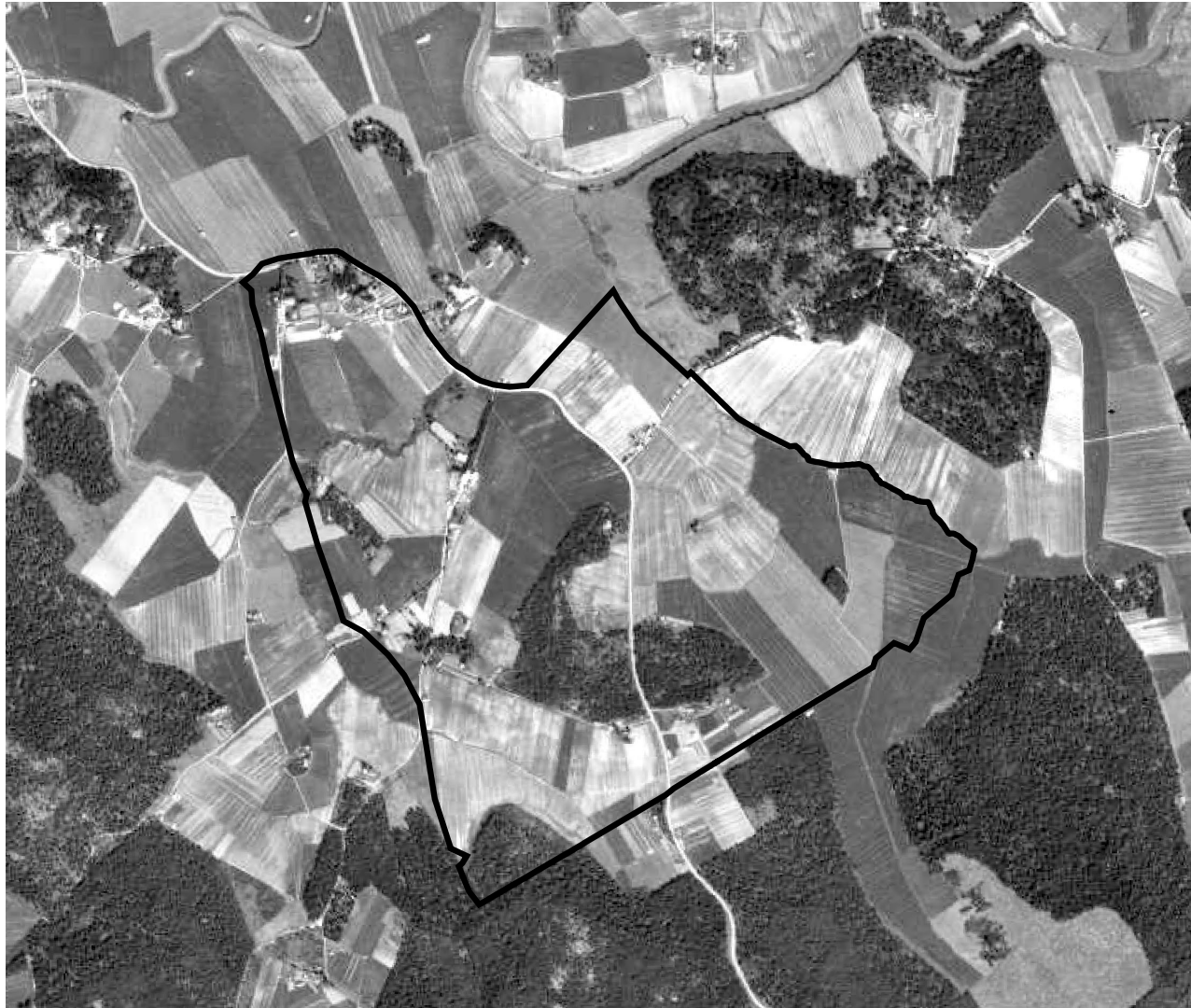
Kivistön kirkon vieressä on ollut saha, ja sen ympäriltä on aikoinaan hakattu metsä kokonaan pois. Toinen saha oli Kykisbäckenin Keimolantien alituksen kohdalla (merkitty kartalle vaaleanpunaisella pisteellä). Tien viereen rakennettiin lampi ja sen yhteyteen E. Sarin perusti sahan. Läheisyydessä oli myös Petakselle kuulunut tiilenpolttouuni. Kylän läheisyydessä oli myös kaksi pajaa; yksi Vestrantien risteyksessä ja toinen Luhtaanmäen kivisillan luona.⁸¹

80 Åstrand 2003:18

81 Åstrand 2003:18

ORTOKUVA 1946

Karttalähde MML.

Kartan kuvaus

Vuoden 1946 ortokuva on ensimmäinen alueesta saatavilla oleva ilmakuva. Kuva todentaa, että alue on tässä vaiheessa, 1900-luvun taitteesta alkaen ollut pääasiassa avointa kulttuurimaisemaa, lukuun ottamatta kyläkeskuksen kukkulan pihapiirejä ja alueen eteläosan metsäistä selännettä (Bykullasta etelään ja Keimolantien yli). Metsän pinta-ala on tosin ollut paljon pienempi kuin tänä päivänä; selänteen kainalossa Keimolantien länsipuolella on peltoa. Pellot jatkuvat myös huomattavasti pidemmälle Linnanmetsään.

Monet pihapiirit alueen eteläpuoliskolla syntyivät tai laajenivat sodan jälkeen. Esimerkkeinä näistä Viinämäki, Myllymäki, Metsätorpantien ympäristö ja Rauhalantien ympäristö.

TOPOGRAFINEN KARTTA 1948

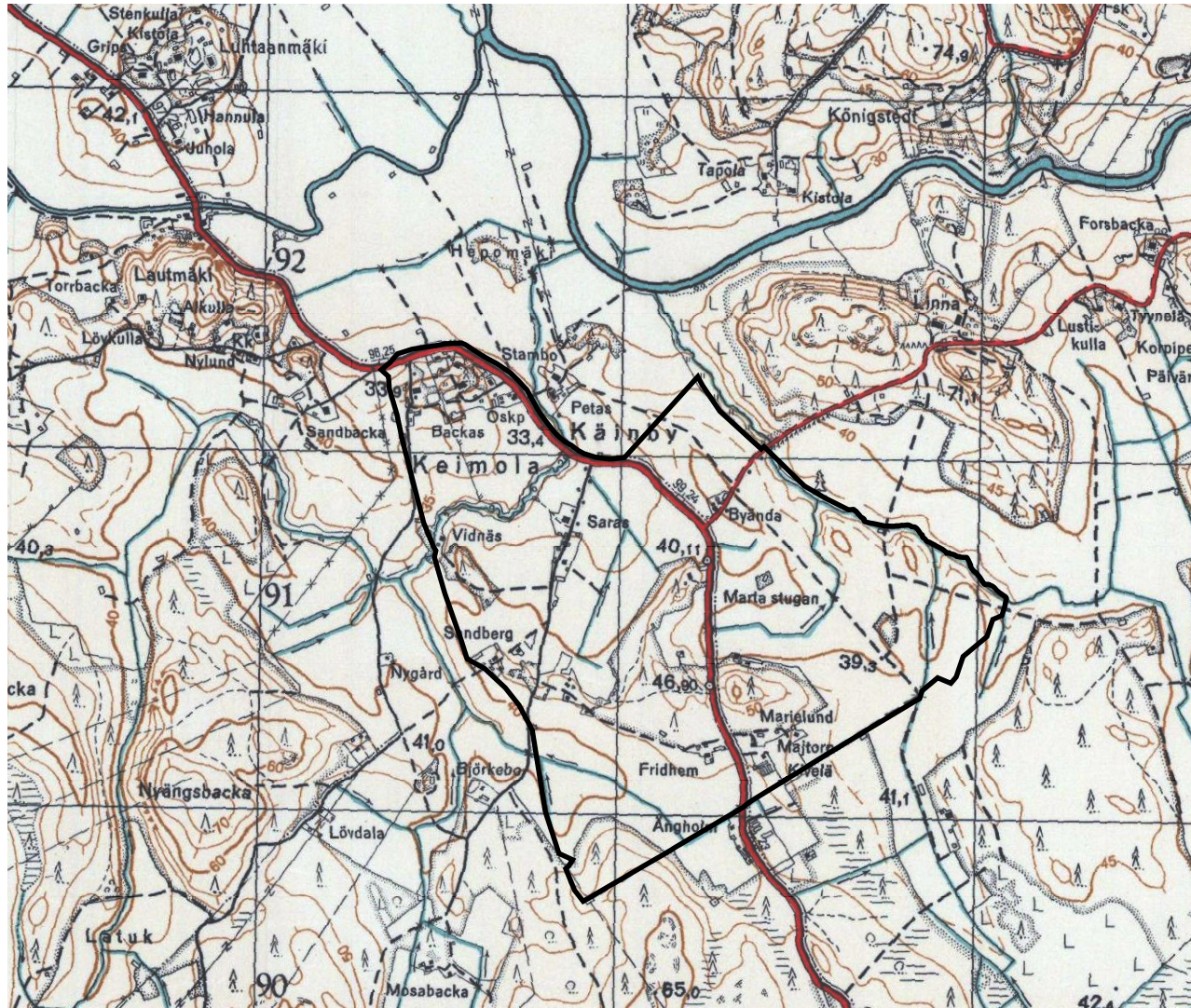
Karttalähde MML.

Kartan kuvaus

Karttaan on merkitty osuuskaupan sijainti (kartalla Oskp). Osuuskauppa Kivi saapui Keimolaan, kun Malmströmin kauppa myytiin osuuskaupalle vuonna 1945.

Keimolantien itäpuolella, Byändan eteläpuolella, pellon keskellä, jossa nykyään on puusaareke, sijaitsee kartan mukaan Marta stugan. Tätä rakennusta ei ole enää olemassa.

Vuonna 1938 numeroitu Kolmostie noudatteli ensin vanhan Nurmijärventien reittiä Klaukkalaan. Esimerkiksi tässä kartassa se on merkitty punaisella paksummalla viivalla. Kaikki liikenne Helsingistä kohti Klaukkalaa, Loppea ja edelleen Tamperetta kulki siis Keimolan kyläkeskuksen halki.

ORTOKUVA 1954

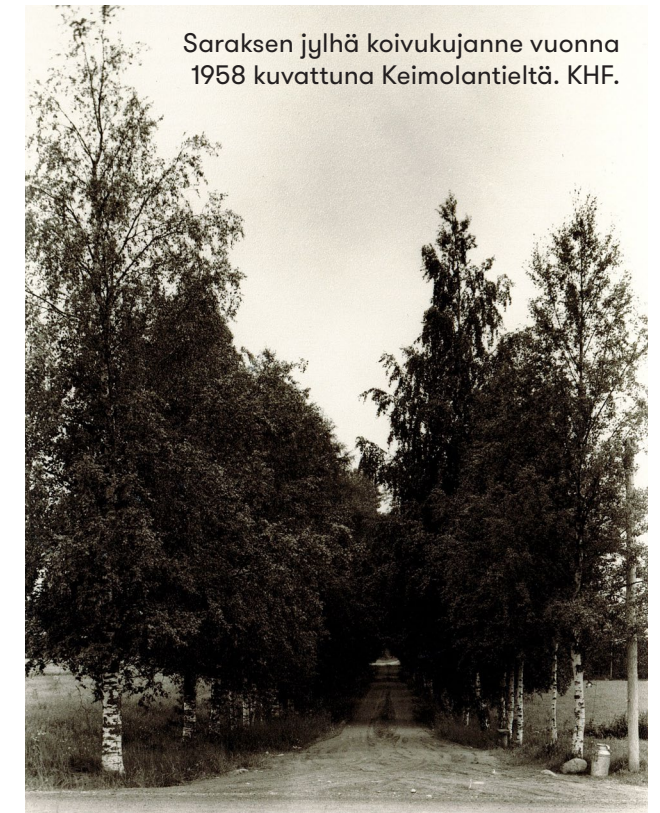
Karttalähde MML.

Kartan kuvaus

Saraksentien puukujanne on jylhä, koostuen melko suurista puista varjoista päätellen.

Keimolantien itäpuolen pellolla näkyy vuoden 1948 kartalla Marta stuganiksi nimetty rakennus.

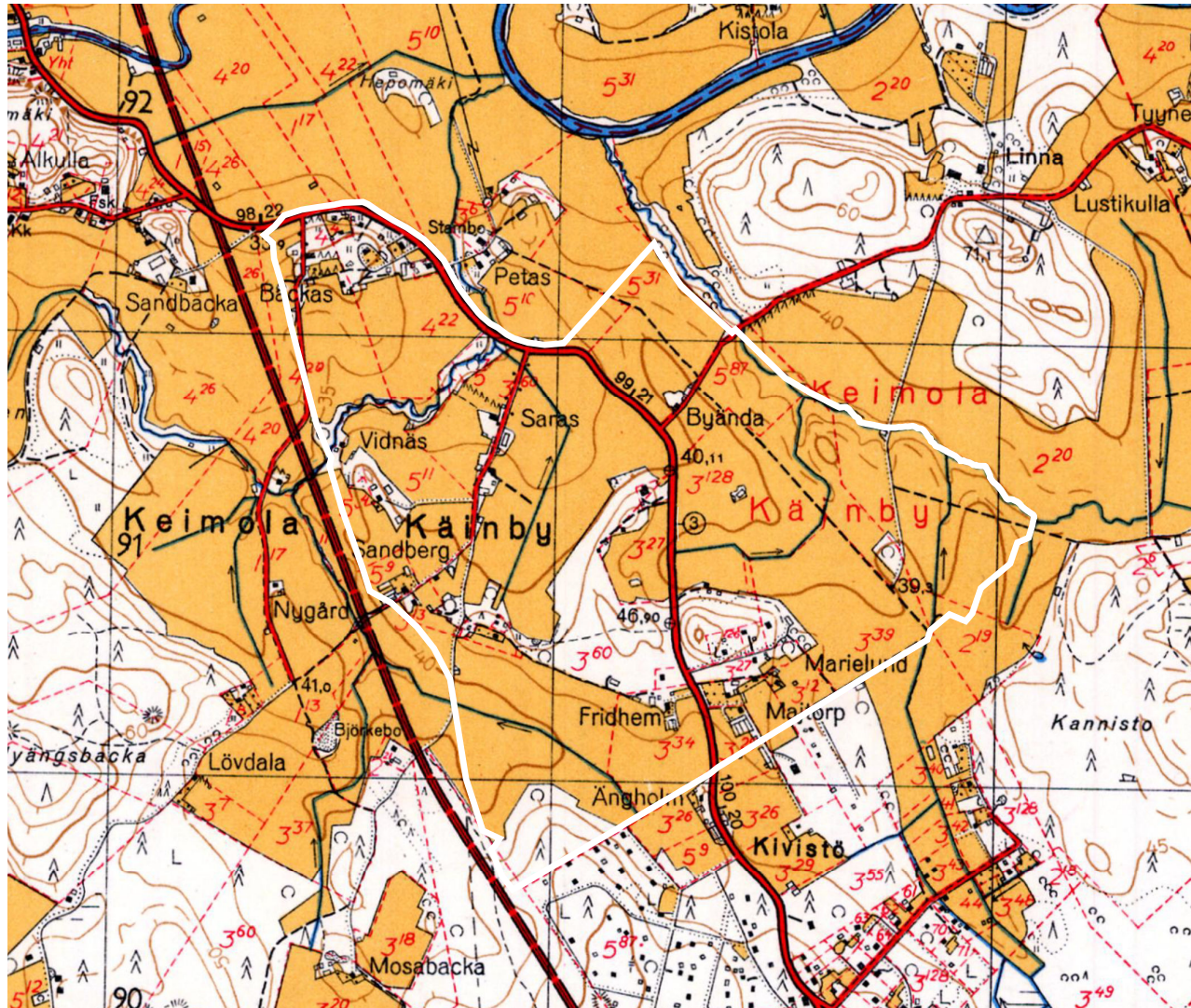
Saraksen jylhä koivukujanne vuonna 1958 kuvattuna Keimolantieltä. KHF.

Kylän keskellä Backaksen pihatiellä / Kirkantiellä noin 1960-luvun puolivälissä. Rakennus vasemmalla on rakennusperintökohde numero 23 (ks. esimerkiksi sivun 12 kartta). Kameran suunta pohjoiseen. Puusto ei ole peittänyt vielä kyläkeskusta alleen; rakennukset korostuvat maisemassa. KHF.

PERUSKARTTA 1958

Karttalähde MML.

Kartan kuvaus

1950-luvun lopulla tapahtui suuri muutos kylän olemuksessa, kun valtatie 3:n rakentaminen halkaisi kylän kahtia. Tässä kartassa se näkyy vielä rakenteilla olevana, katkoviivalla. Pääosa kylästä jäi väylän itäpuolelle, mutta Gyras jäi irralleen länsipuolelle.

Peruskartassa 1958 näkyy vielä Backaksen pihatien ja Kirkantien yhteys, joka on katkennut valtatie 3:n rakentamisen myötä. Uusi valtatie 3 näkyy kartassa rakenteilla olevana. Tämä tie ei ole nykyinen Hämeenlinnanväylä, vaan sitä edeltävä, pienempi Valtatie 3, josta myöhemmin tuli nykyinen seututie 130 hieman eri linjauksella.

Keimolantien luonne Kivistön kohdalla on alkanut muuttua asuntorakentamisen alettua: Keimolasta etelään ei ole enää asumatonta metsätaivalta, vaan uutta pientaloaluetta. Aluman tehdas Kylänpääntien ja Keimolantien risteyksessä ei ole vielä rakennut: on viime hetki, kun suuri tehdasrakennus ei ole kohonnut kylämaisemaan.

Valtatie 3 on ollut nykyiseen Hämeenlinnanväylään verrattuna varsin pienimittakaavainen tie, jonka on voinut ylittää tasossa. Ainoa eritasoristeys on ollut Keimolantien ja valtatie 3:n risteyksessä, jossa Keimolantie on alittanut valtatie 3:n.

Voidaan ajatella, että 1800-luvun alusta alkanut kylän rauhaista kehittyminen jatkui oikeastaan aina 1950-luvun elinkeinomurrokseen saakka⁸².

SEUTUKAAVALIITON SUUNNITELMA 1959

Karttalähde KA.

Kartan kuvaus

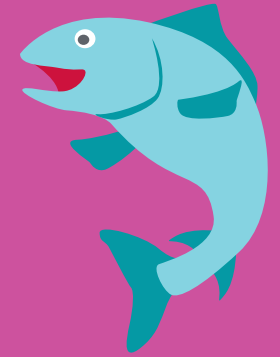
Seutukaavaliiton suunnitelmia vuodelta 1959. Huomaa Keimolantien oikaisu, jota ei kuitenkaan ole tehty.

Tämä on ensimmäinen kartta, jossa Keimolan moottorirata on näkyvässä, tosin vasta suunnitelmana. Rata aukesi vuonna 1966.

Tämä on myös tiettävästi ensimmäinen dokumentti, jossa Forsbackantie on kartalla. Tietä ei näy aiemmissa ilmakuvissa tai kartoissa. Forsbackantie johtaa tässä suunnitelmassa Linnan kartanolle.

KEIMOLA JA JOUKKOLIIKENNE

Tieto-
isku!

Keimolan maatilat alkoivat toimittaa maitoa Kamppiin, Maanviljelijäin Maitokeskukseen, 1900-luvun alussa. Hevosella päivittäinen 25 kilometrin taipaleen taittaminen maan pääkaupungin keskustaan osoittautui kuitenkin kovin vaivalloiseksi. Kylän kaksitoista tilaa yhdistivät voimansa ja ostivat yhdessä kylään Mercedes-Benzin kuorma-auton jo vuonna 1923. Tämä kuorma-auto toimi tästä lähtien yhdistettynä maito- ja linja-autona. Matkustajat saivat istua kuormalavalla maitotonkkien päällä tai seassa. Myös kuljettajan hyttiin myytiin lippuja, mutta ne olivat kalliimpia.⁸³

Keimolan ”linja-auton” päätepysäkki oli Salomoninkadulla keskellä katua olleen isoriippasalavan juurella.⁸⁴ Puu oli istutettu jo 1830-luvulla, ja oli vuonna 1923 varsin suuri. Se toimi ikään kuin pysäkitolppana ja katoksena keimolalaisille. Se tuhoutui myrskyssä vuonna 2003, mutta nykyisin paikalla oleva puu on juurrutettu alkuperäisestä puusta. Se istutettiin paikalle vuonna 2011.⁸⁵ Näin ollen keimolalaisille jo 1920-luvulta asti tärkeä maamerkki on edelleen paikallaan Helsingin keskustassa.

Jossain kohtaa rakennettiin myös puinen katos bussia odottaville matkustajille. Muutama vuosi myöhemmin kulkuvälineeksi vaihtui Fordin T-malli. Maidon kuljetus loppui 1960-luvulle tultaessa, kun viimeinenkin tila lopetti maidontuotannon.⁸⁶

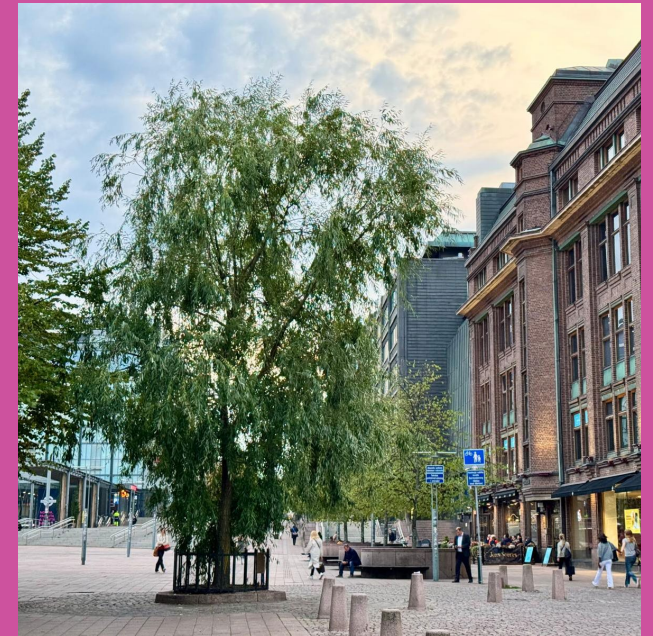
Säännöllistä linjaliikennettä alkoi kulkea Keimolan läpi jo 1930-luvulla. Jo 1940-luvulla vuoroja saattoi kulkea joihinkin aikoihin useita tunneissa. Eniten

linjaliikennettä kylän läpi oli 1960-luvun taitteen tienoilla, juuri ennen kuin uusi valtatie 3 avattiin, huimat 64 vuoroa suuntaansa päivässä.⁸⁷

Valtatie 3:n ja Hämeenlinnanväylän rakentuminen huononsivat joukkoliikennettä Keimolassa, kun yhä useampi linja-auto ajoikin kylän ohi pysähtymättä.

Ennen Kivistön aseman käyttöönottoa Keimolasta oli 1900-luvun viime vuosikymmeniltä aina Kehäradan aukeamiseen saakka 2015 linja-autoyhteys Martinlaakson tai Myyrmäen asemille Vantaan sisäisellä linjalla 43. Suurimmalta osalta linjan vuoroja oli myös vaihtoyhteys seutulinjalle Helsingin keskustaan Kehä III:n tienoilla. Kehäradan valmistumisen jälkeen aluetta on palvellut liityntälinja Kivistön asemalle, josta on junayhteys Helsingin ja Tikkurilan suuntiin. Sen numerona on nykyään historiaa kunnioittaen 443, ja se on ainut joukkoliikenneyhteys Keimolasta kulkien 30–60 minuutin välein varhaisaamusta myöhäisiltaan. Hämeenlinnanväylällä ei ole pysäkkejä Keimolan kohdalla, joten Nurmijärven U-liikennettä tai muuta kaukoliikennettä eivät keimolalaiset (enää) voi hyödyntää.

Kylä oli siis ehkä henkisesti enemmän kiinni muissa asutuskeskuksissa valtatie 3:n valmistumiseen saakka, liikenteen kulkiessa kylän läpi ja bussien pysähtyessä kylän keskuksessa. Varsinkin 1980-luvun lopulla avautuneen Hämeenlinnanväylän valmistumisen jälkeen kylä on jäänyt syrjään, vaikka se sijaitseekin molemmin puolin väylän varrella. Pysäkkejä moottoritillä ei Keimolan kohdalla ole.

Isoriippasalava Salomoninkadulla syksyllä 2024 muistuttaa edelleen Keimolan bussin alkuajoista.

83 Åstrand 1998:20–21

84 Åstrand 1998:21

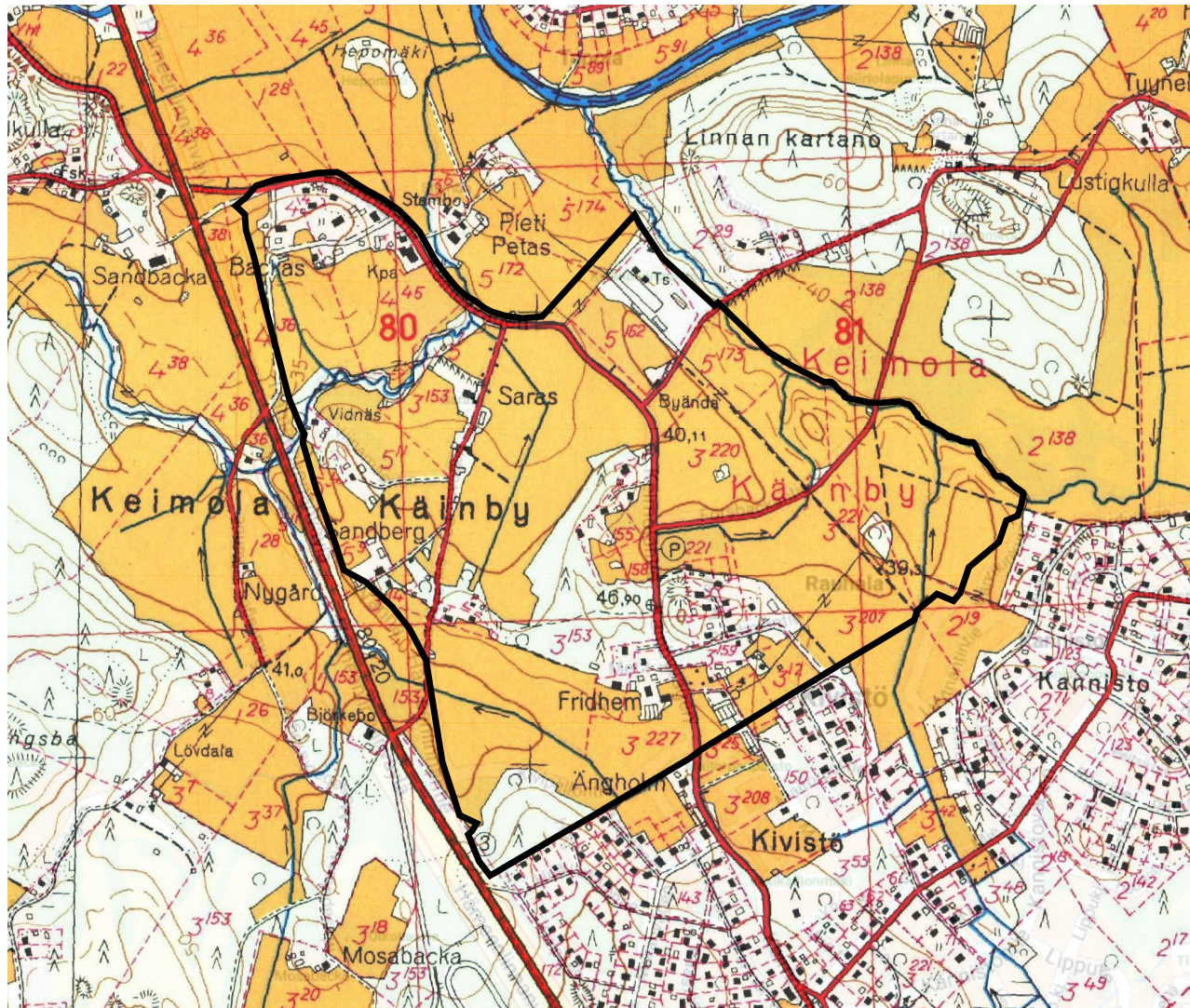
85 tieto paikalla olevasta kyltistä

86 Åstrand 1998:21

87 Åstrand 1998:21

PERUSKARTTA 1969

Karttalähde MML.

Kartan kuvaus

Tämä on ensimmäinen kartta, jossa Backaksen pihatie / Kirkantie kylän keskuksessa on alennettu punaisesta valkoiseksi. Backasten kukkulan keskus on alkanut siis todennäköisesti muuttua yksityisemmäksi. Perinteisesti vanhat katulinjaukset ovat kulkeneet tilojen pihojen poikki. Myöhemmällä ajalla ne sitten ovat yksityistyneet, kun vaihtoehtoisia teitä on rakennettu.

Aluman tehdas on rakennettu Kylänpääntien varteen (tekstin Byända pohjoispuolella). Keimolan moottorirata on valmistunut tarkastelualueen eteläpuolelle maantien länsipuolelle (tekstin Mosabacka alla). Kanniston pientaloalue on alkanut rakentumaan.

1969 kartta on ensimmäinen, jossa voidaan olettaa, että Forsbackantie on olemassa jo maastossa. Se jatkuu Linnalle saakka.

Ensimmäiset talot Aluman taakse Linnan maille ovat rakentuneet.

Pieni hiihtäjä Keimolantien itäpuolisella pellolla vuonna 1969. Byändan torpan eteläjulkisivu suoraan kuvan keskellä. Aluman tehdas kuvan oikeassa laidassa. KHF.

OPASKARTTA 1974

Karttalähde VKP.

Kartan kuvaus

Aluman alumiinitehdas on nostettu Keimolan osalta mainintana kartalle.

Forsbackantien status näyttää olleen ainakin kartalla merkittävämpi kuin nykyään. Kulku Linnan alueelle on nähtävästi ajateltu pääsääntöisesti olevan Forsbackantien kautta. (Huomiona: vuoden 1972 peruskartassa Kylänpääntie on kokonaan häivytetty kartasta, mutta tässä se on tullut takaisin.)

ORTOKUVA 1976

Karttalähde MML.

Kartan kuvaus

Ortokuvassa 1976 näkyy vielä Backaksen pihatien ja Kirkantien yhteys, joka ei katkennut vielä valtatie 3:n rakentamisen myötä.

Aluman tehdas Kylänpääntien ja Keimolantien risteyksessä on rakentunut näkyen kauas maisemassa.

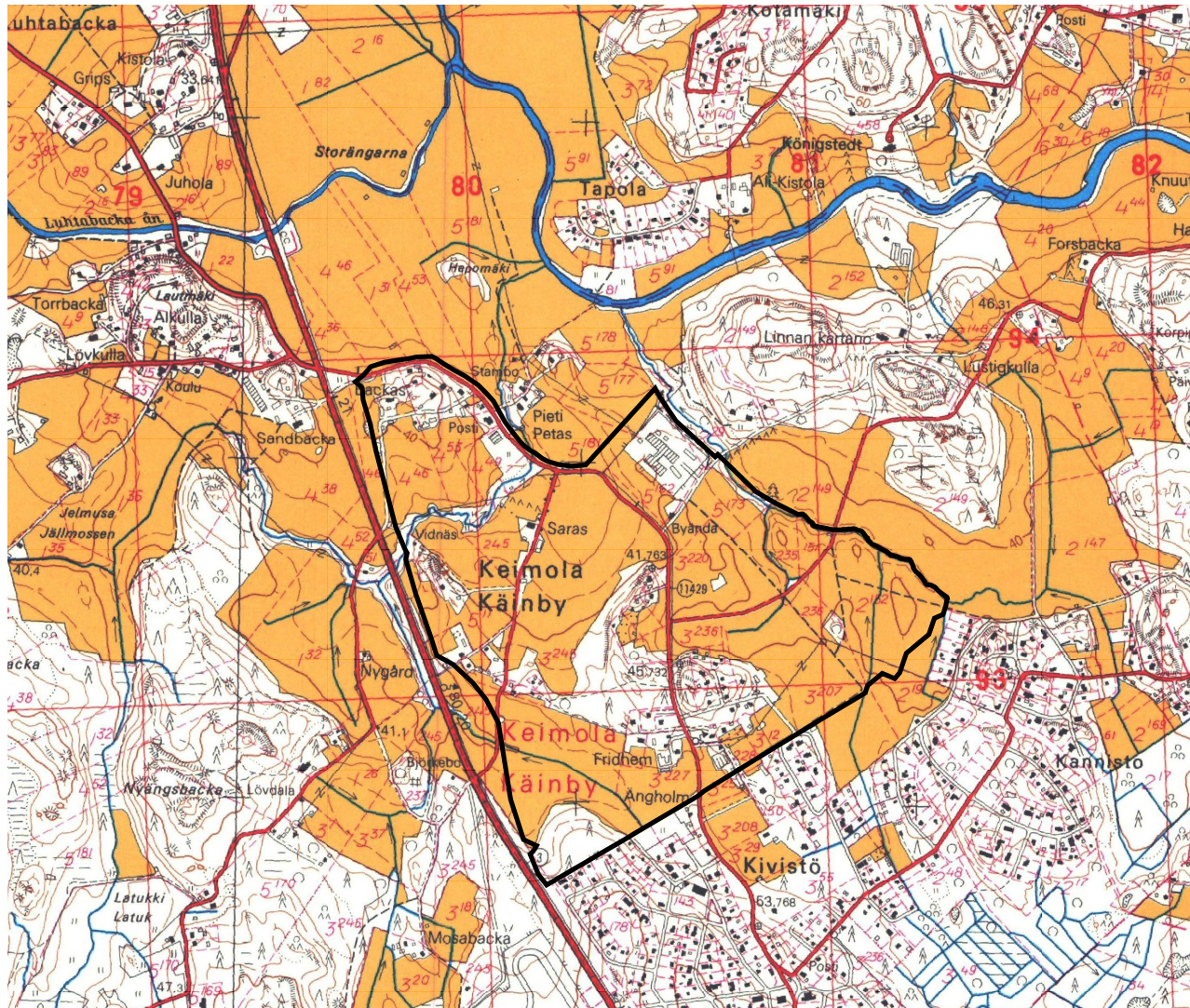
Kivistön-Kanniston pientaloasuminen on laajentunut vuoden 1969 tilanteesta.

Backas-Östergårdin eteläpuolelle on ilmaantunut suuri rakennus, joka näkyy kauas maisemassa. Kyseessä on Osuuskauppa Kiven uusi rakennus. Tälle paikalle muodostui myöhemmin nykyinen teollisuustontti.

1970-luvulla astui voimaan uusi kaupunginosajako, joka jakoi vanhan Keimolan kylän kahtia. Hämeenlinnanväylän länsipuoli muodosti Keimolan kaupunginosan ja itäpuoli Kivistön.

PERUSKARTTA 1978

Karttalähde MML.

Kartan kuvaus

1900-luvun mittaan alueen eteläosan pientalora-kenttäminen on laajentunut. Rauhalantien ja Metsätorpantie ympäristö on täynnä pientaloja.

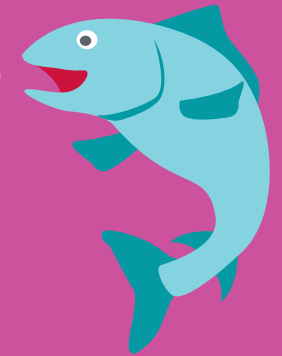
Ennen Hämeenlinnanväylän rakentamista 1980-luvulla Backaksen pihatieltä ja Saraksentieltä pääsi vielä Kirkantielle.

Kuva: Aluman tehdas Kylänpääntien ja Keimolantien risteyksessä ilmeisesti vuonna 1979. Byändan torppa jää kuvaajan selän taakse. Arkkitehtuurimuseo. Valokuva: Heikki Havas. Arkkitehti: Woldemar Baeckman

KÄINBY HEMBYGDSFÖRENING

Tieto-
isku!

Käinby hembygdsförening toimii aktiivisesti kylässä järjestäen erilaisia tapahtumia jäsenilleen ympäri vuoden. Vanha pikkukoulu Bykulla on toiminut yhdistyksen kotipesänä vuodesta 1948 alkaen, kun koulutoiminnot siirtyivät rakennuksesta muualle. Bykullan pihapiiriin on siirretty vanhoja talousrakennuksia lähiseudulta.

Alla oleva laulu on napattu yhdistyksen 50-vuotis-historiikista vuodelta 1998. Laulussa mainitaan muun muassa kyläläisten liikanimi Keimolan tervanpolttajat.

Sång för Vanda-dagen 1986

Säg, vad gör ni där borta, Käinby-tjärbrännare?
Fast tjära är bra, vill ingen den ha.
Men där borta där Vanda slutar i fred och ro
i stället ni bränner hembränt nu, kan man tro?

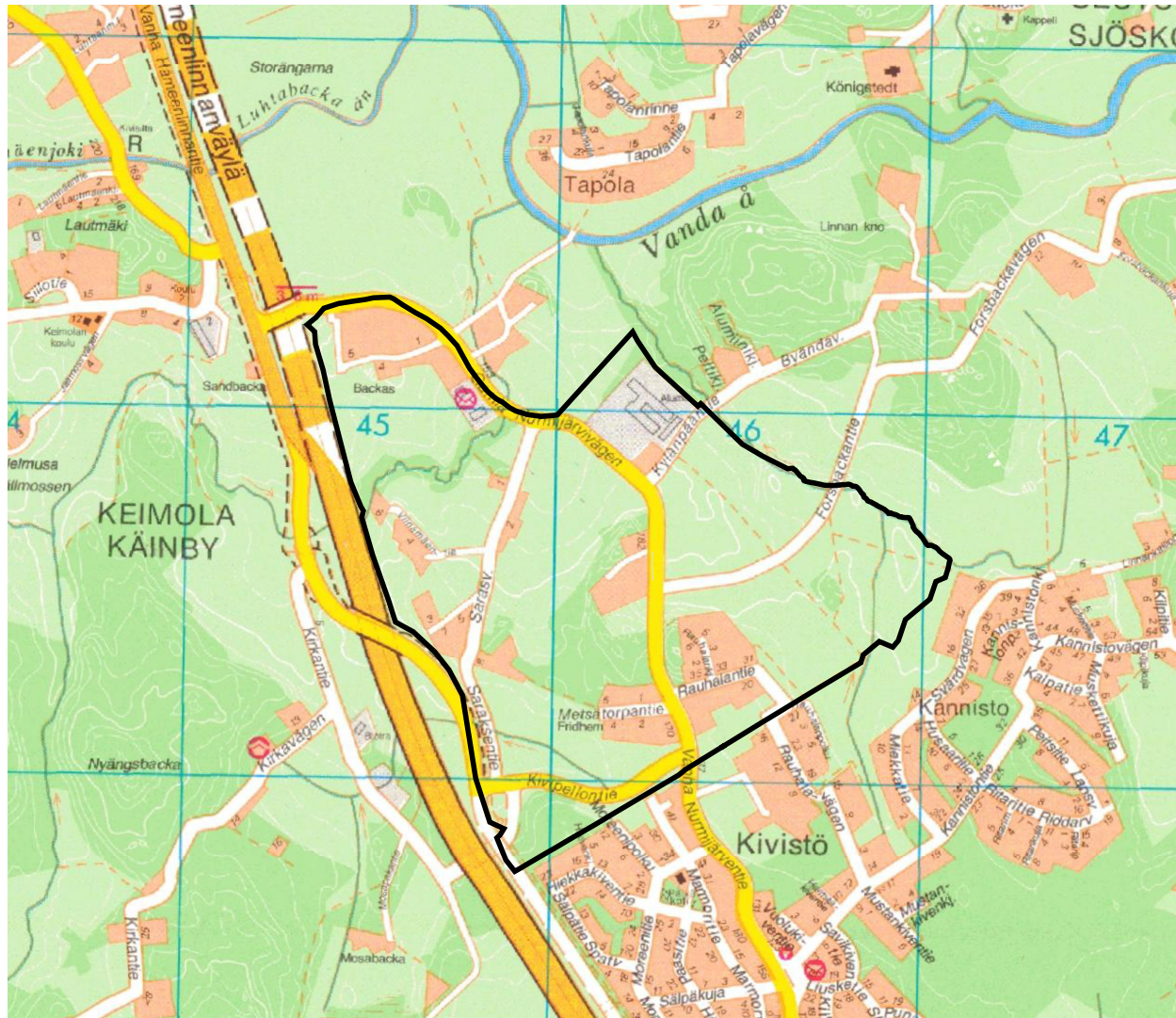
Nej, vi vill int' vara stygga och apparater bygga.
Ni kan er känna trygga, Alko likaså.
För i Bykulla, som vi kallar vårt lilla hus
är vi stupfulla i ett hembygdsrus.

san. Erik Söderling⁸⁸

OPASKARTTA 1988

Karttalähde VKP.

Kartan kuvaus

Vuonna 1988 silloisen valtatie 3:n kohdalle ja osittain viereen rakennettiin nykyinen Hämeenlinnanväylä. Tuolloin vanhasta tiestä tuli seututie 130, ja se kulkee edelleen kaavarunkoalueen reunaa pitkin ylittäen Hämeenlinnanväylän Kivipellontien ja Viinamäentien välillä. Tämä on suurin muutos maisemassa sitten 1950-luvun valtatie rakentamisen.

Backas-Västergårdin ja -Östergårdin välinen yhteys näkyy vielä katuna vuoden 1988 kartassa. Kartasta päätellen julkinen kulku kylän ytimen - Backas-Vestergårdin ja Östergårdin - välillä näyttää olevan vielä edelleen mahdollista. Nykyään reitti on tukettu ja umpeenkasvanut.

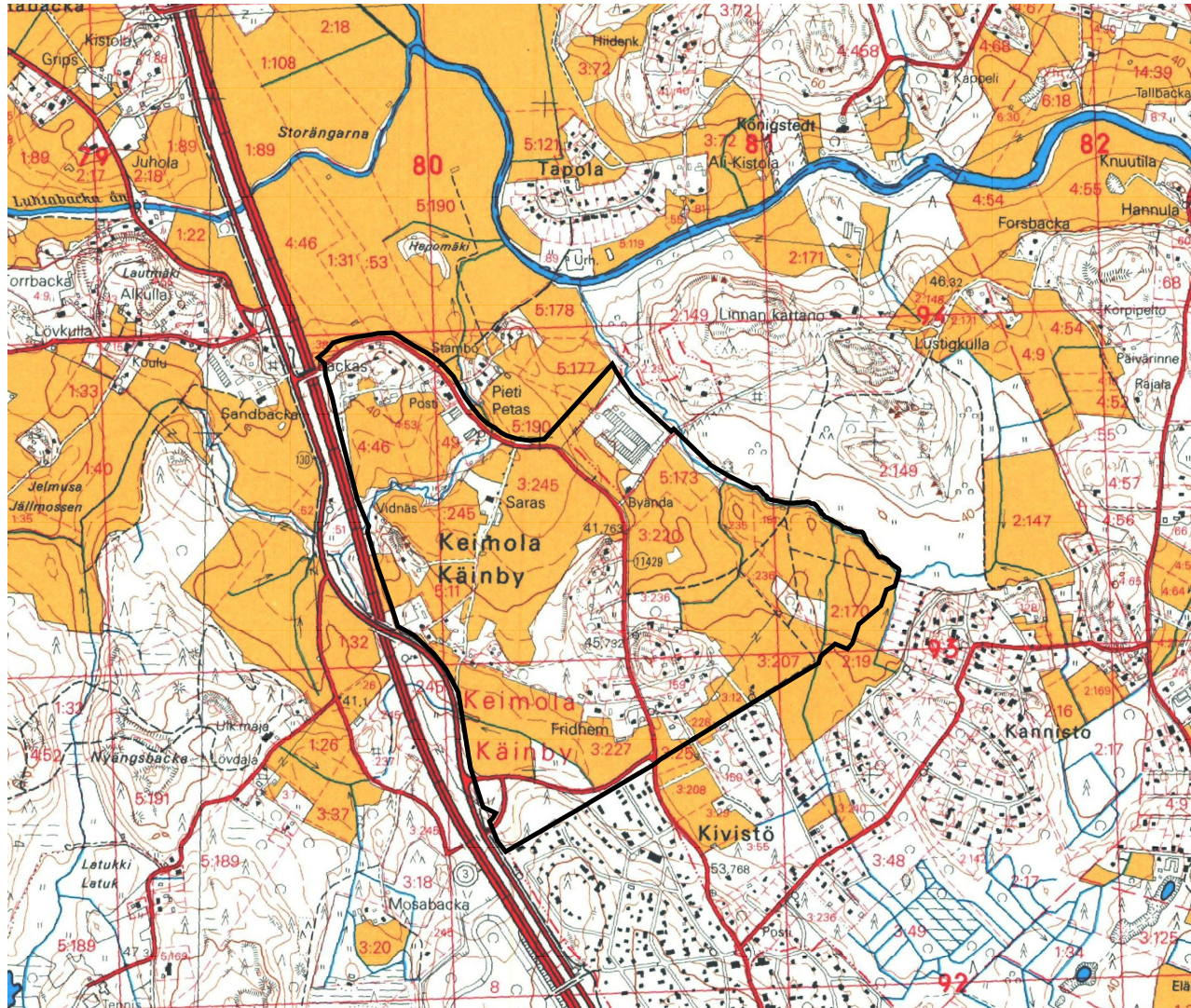
Kivipellontie on rakennettu Hämeenlinnanväylän rakentamisen yhteydessä 1980-luvun lopulla, samoin kuin siihen liittyvät rampit. Maisema on muuttunut alueen eteläosissa varsin rajusti 1980-luvulla.

Eteläisempi alikulku Hämeenlinnanväylän ali on rakennettu ilmeisesti näihin aikoihin (Kivipellontietä Kirkantielle). Tätä ennen Kirkantie ja Hämeenlinnantie ristesivät tasossa, kuten esimerkiksi vuoden 1979 kartassa.

Aluman ja Kylänpäänpuiston taakse (Peltikuja, Alumiinikuja) on kaavoitettu 1980-luvulla uusi pientaloalue, tuolloin myös Kylänpääntielle on tehty asemakaava. Kadut näkyvät suunnitteilla olevina tässä kartassa, mutta alue lähti rakentumaan vasta 2000-luvulla.

PERUSKARTTA 1991

Karttalähde MML.

Kartan kuvaus

Hämeenlinnanväylä on valmis ja halkoo kylän maiden keskeltä luoden suuren estevaikutuksen.

Vuosi 1991 oli viimeinen, jolloin Keimolan posti oli vielä olemassa. Se sijaitsi vuosikymmenien ajan samassa paikassa.

Teollisuusalue Backas-Östergårdin eteläpuolella on vielä varsin pieni, mutta näkyy oletettavasti Keimolantielle voimakkaasti.

Peltotilkku Keimolantien länsipuolella, metsän kainalossa ei ole kartan mukaan enää viljelyskäytössä.

Kanniston laajuus on edelleen jotakuinkin sama, kuin vuoden 1969 tilanteessa.

Kanniston pientaloalue on kasvanut voimakkaasti vielä tämän kartan kuvaaman tilanteen jälkeen.

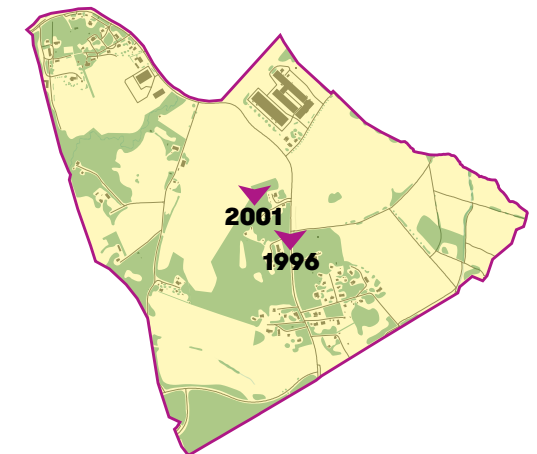
VIISTOILMAKUVAPARI 1996–2001

Lähde VKP.

Viistoilmakuvassa 1996 näkyy hyvin Keimolan tilanne ennen uutta vuosituhatta. Aluman tehtaan lisärakennus ei ole vielä rakentunut ja Byändan torppa on keskeisesti näkyvillä maisemassa, erityisesti etelästä Keimolantietä saavuttaessa. Pelto Linnanojan itäpuolella on alkamassa metsittyä. Viljely lienee lopetettu äskettäin. Teollisuusalue Petasta vastapäätä Keimolantien länsipuolella ei ole vielä laajentunut.

Viistoilmakuvan 2001 pohjalta voidaan todeta, että uusi vuosituhhat alkoi Keimolassa Aluman tontin lisärakennuksen valmistumisella. Tämä rakennus, kuvan oikeassa laidassa, näkyy maisemassa voimakkaasti ollen vanhemman rakennuksen ja Keimolantien välissä. Tuore nurmikko loistaa rakennuksen ympärillä. Aluman luoteispuolella Petaksen tilalle on rakennettu uusia halleja maatalouskäyttöön, mutta ne sijaitsevat varsin piilossa monista suunnista katsottaessa. Petaksen tilaa vastapäätä sijaitseva teollisuusalue on laajentunut 2000-luvun saatossa useampaan otteeseen, ja hallitsee maisemaa Backasten kukkulalta etelään. Aluman ja Kylänpäänpuiston taakse (Peltikuja, Alumiinikuja) alkanut rakentua uusi pientaloalue, joka on kaavoitettu jo 1980-luvulla.

YHTEENVETO KESKEISISTÄ MUUTOKSISTA

Suurin yksittäinen kylää muokannut muutos lienee valtatie 3:n ja sittemmin Hämeenlinnanväylän rakentaminen vanhan kylärakenteen halki. Vaikka Keimolantie (Vanha Nurmijärventie) edelleen kulkeekin kylän lähistöllä muuttumattomana, on sen liikenteellinen merkitys varsin pieni 1950-luvun tilanteeseen verrattuna. Keimolantie saattaa tarkastelualueella noudatella edelleen 1400-luvun linjastaan: karttojen perusteella voidaan varmaksi tietää ainakin, että linjaus on sama kuin 1700-luvulla.

Toinen suuri kylämaisemaa vavahduttanut muutos maisemassa on Aluman vuonna 1959 rakennettu kookas tehdasrakennus, jota on 2000-luvun alussa laajennettu. Tehdas on rakennettu kyläkuvallisesti erittäin näkyvään paikkaan Keimolantien varteen.

Kantatilojen sijainnit ovat olleet muuttumattomat jo 1850-luvulta lukien, vaikka tilojen omistussuhteet ovat vielä sittemmin eläneet. Backaksen mäen pohjois- ja itärinte on täydentynyt pientaloasutuksella, muutoin kyläkeskuksen rakenne noudattelee yli 150 vuotta sitten syntynyttä tilannetta, jossa tosin Gyras on jäänyt Hämeenlinnanväylän länsipuolelle. Kantatilojen pihapiirit ovat edelleen hahmotettavissa.

Vaikka kylä ennen eli maanviljelystä, harjoittaa kantatiloista enää Petas tätä alkuperäistä elinkeinoa. Maanviljely tosin visuaalisesti jatkuu kylän ympäristössä, sillä muiden kantatilojen olemassa olevat pellot ovat vuokraviljeltävinä. Karja kylämaisemasta hävisi jo 1960-luvulla.

Kaikki kylän palvelut ovat sijainneet Keimolantien varren rakennuksissa 1800-luvulta 1990-luvulle. Viimeksi kyläläisiä palvelleita rakennuksia, kuten kauppaa ja postia, on kuitenkin myöhemmin muokattu niin, ettei niitä tunnista enää julkisuonteisiksi rakennuksiksi. Pikkukoulu Bykullan mäellä on säilyttänyt julkisluontoisen roolinsa toimiessaan kyläyhdistyksen kotipesänä jo vuosikymmenten ajan.

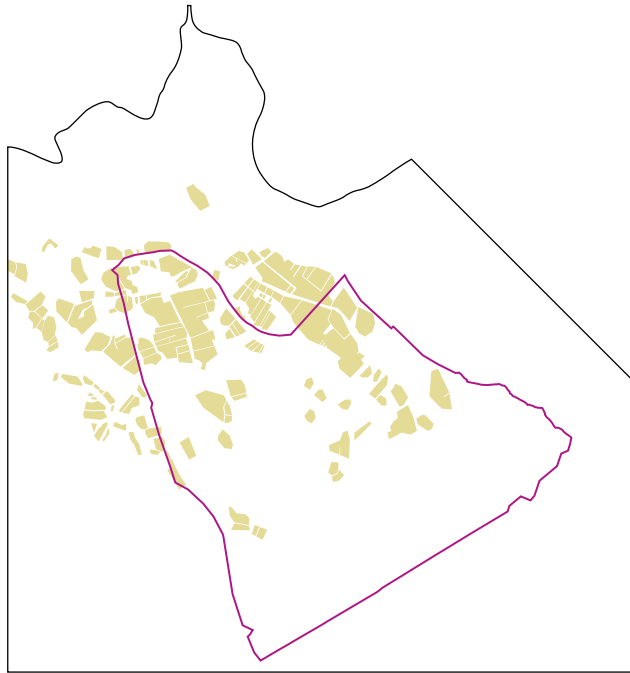
Backasten mäki on ainakin viime vuosisadan kuluessa yksityistynyt olemukseltaan mm. puuston, pensaiden ja aitojen kasvaessa alueelle. Backasten pihatie, joka on vielä 1900-luvun alussa ollut jonkinlainen kylänraitti, on nykytilassa katkaistu kuusiaidalla. Täten käytännössä koko kukkula on vierailijan näkökulmasta yksityinen alue, jota ei pääse läpikulkemaan.

Aiemmin puulämmitys aiheutti sen, että kaikki liikenevä puumateriaali kerättiin lähiympäristöstä ja maisema oli siten hyvin avoin. Lämmitysmuodon muut-

tuminen on tuonut pihaille ja lähiympäristöön paljon puustoa ja pensaikkoja, jotka aiemmin olisi käytetty lämmitykseen. Alueen maisema on ollut avoimimmillaan 1900-luvulla, esimerkiksi Vantaanjoen varressa ei juuri ole ollut korkeaa kasvustoa. Nykyään maisema on siis huomattavasti puustoisempi ja metsäisempi, kuin avoimen maiseman huippuvuosina. Viereisen sivun diagrammi kuvaa tätä muutosta 1700-luvun pienipiirteisestä viljelystä 1900-luvun laajaan avoimeen maisemaan ja kohti koneellisen viljelyn peltoaloja, jotka kuitenkin ovat pienentyneet 1900-luvun tilanteesta.

Taustan kuva: valtatie 3 rakenteilla vuonna 1958. KHF.

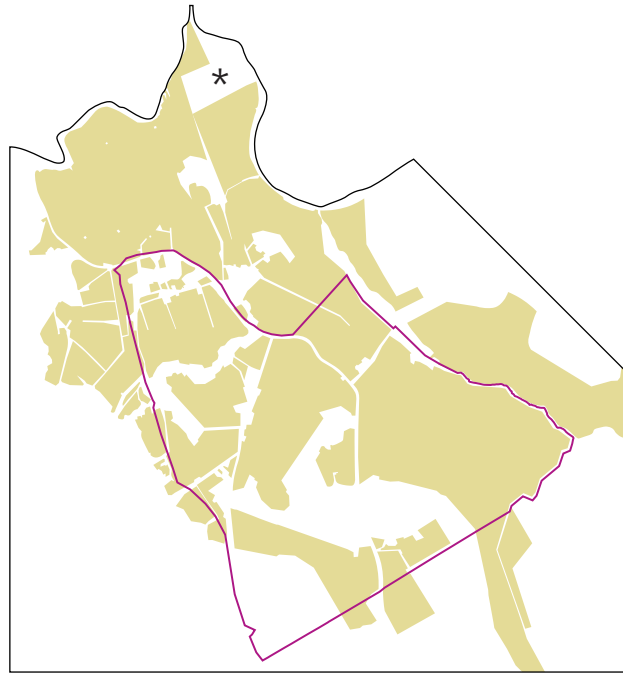
Maisemarakenteen muutos

Avoin peltoala noin vuonna 1770

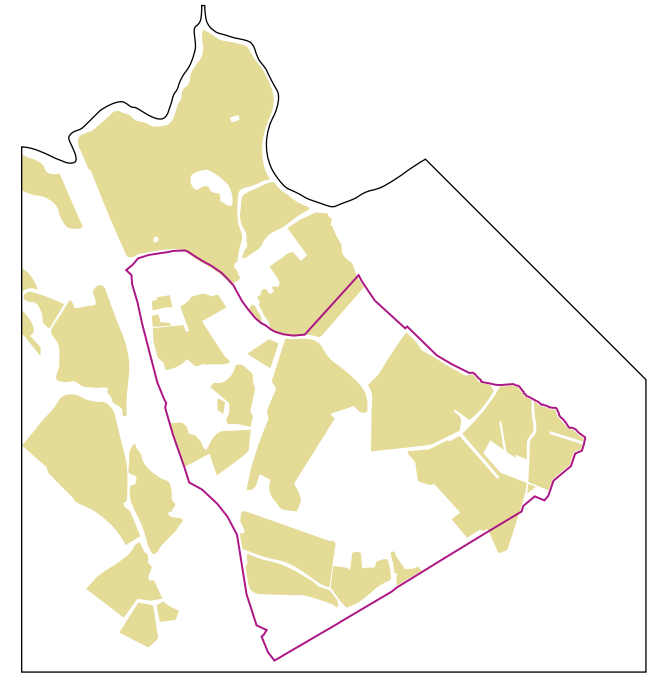
Vuonna 1770 peltoja oli raivattu jo varsin paljon. Avoimin peltomaisema keskittyy Backasten-Pektaksen ympäristöön, enimmäkseen niiden eteläpuolille. Yksittäisiä peltotilkkuja on raivattu metsän keskelle muuallekin. Suunnittelualan eteläosa on täysin korpea, jota halkoo etelään vievä maantie eli nykyinen Keimolantie. Backasten kukkulan ympäristö on auennut kulttuurimaisemaksi joka suuntaan.

Vuoden 1770 peltoalat on merkitty myös yhteenvetokarttaan sivulla 117.

Avoin peltoala 1900-luvun ensimmäisellä puoliskolla

Vantaanjoen perkausten jälkeen, mutta ennen maatalouden rakennemuutosta 1950-luvulta eteenpäin avoin peltomaisema oli laajimmillaan. Vuoden 1909 isojakokartassa tähdellä (*) merkitty alue oli vielä hetteikköä, mutta on todennäköisesti muuttunut pelloksi varsin pian. Linnan suunnan pellot kasvoivat vielä vuoden 1909 jälkeen, mutta lähtivät kutistumaan 1950-luvulta alkaen. Backasten kukkulan ympäristö on ollut todella avointa.

Avoin peltoala vuonna 2025

Nykytilassa avoin peltoala on pienentynyt huomattavasti 1950-luvun tilanteeseen verrattuna. Osa pelloista on metsittyynyt tiheästi. Lisäksi Hämeenlinnanväylä on syönyt osan pelloista. Yksittäiset avoimet peltotilkut ovat laajentuneet, ja maisema ei ole enää yhtä pienipiirteinen. Puusto on suurempaa kuin 1900-luvun puolivälissä ja Vantaanjoki on korkean kasvillisuuden takana piilossa katseilta, samoin kuin Backakset.

6.KYLÄRAKENTTEEN JA MAISEMAN NYKYTILAN KUVAUS

Tässä kappaleessa esitellään tarkastelualueen nykytilanne tekstiselostuksen, kaavioiden ja valokuvien avulla. Ensimmäisessä kappaleessa käsitellään Keimolan kylän kyläkuvausta: miten rakentaminen on sijoittunut alueelle ja minkä tyyppistä se on. Toisessa alaluvussa kuvataan Keimolan maisemarakennetta: lyhyttä tekstikuvausta tukevat kaaviot alueen maisemarakenteen keskeisistä elementeistä. Maisemarakenne-alaluvussa on runsaasti valokuvia, joilla valotetaan Keimolan kylän keskeisiä maisemallisia tekijöitä. Valokuvia on otettu niin kesä- kuin talvikaudella vuosien 2024 ja 2025 aikana. Kappaleen loppuun on koottu neljä vertailukuvausta, joiden avulla voi verrata 1960-luvun kylämaisemaa vuoden 2025 tilanteeseen.

Pääkaupunkiseudun yhdyskuntarakenteen tiivistymisestä huolimatta on Vantaanjokilaakso pysynyt aktiivisessa viljelyskäytössä. Uudenmaan VAMA 2021:ssä kuvataan seuraavasti:

Viljelymaisemaa jäsentävät laajat yhtenäiset peltoalat sekä peltoihin rajoittuvat maatilat rakennuksineen ja pihapiireineen. Pitkään viljeltyjen peltoaukeiden ohella jokilaaksossa on jonkin verran vanhaa rakennuskantaa ja kulttuurikasvillisuutta.⁸⁹

Keimolan kyläkeskus sijaitsee Vantaanjokilaakson reunalla, keskellä kulttuuri- maisemaa, jota halkoo Hämeenlinnanväylä.

Keimolan kylän maat sijaitsevat Backasten kukkulan ympärillä, Hämeenlinnanväylän itä- ja länsipuolella. Kaupunginosarajoja on myöhemmin muutettu siten, että Keimolan kaupunginosa on Hämeenlinnanväylän länsipuolella ja Kivistön kaupunginosa väylän itäpuolella. Näin ollen Keimolan kyläkeskus kuuluu Kivistön kaupunginosaan. Eskolan mukaan Keimolan kyläläiset kokevat edelleen olevansa keimolalaisia eivätkä kivistöläisiä.⁹⁰

Keimolan kylän maiden tuleva maankäyttö on puhututtanut 2010-luvulla. Kehäradan valmistuttua, Kivistön keskustan rakentamisen käynnistyttyä on maankäytön paine kasvanut myös Keimolan alueella ja erityisesti sen eteläosissa.

89 Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus 2021
90 Eskola 2017:9

Kesäinen Keimolantien mutka Kylänpääntieltä kuvattuna etelään.

Eräänlaisena kylän sisäisenä kulkureittinä itä-länsisuunnassa toimi nk. Backaksen pihatie, joka kulki Backaksen mäen yli ja jatkui aina Petaksen tonttimaalle asti. Kulkuyhteys on merkitty jo vuoden 1769–1772 isojakokartalle. Pihatien merkitys on kuitenkin 1900-luvun lopulle tultaessa vähentynyt ja pihatie on katkaistu viimeistään vuosituhannen vaihteessa kuusiaidalla ja kivillä.⁹⁴

Maanviljelystä harjoittaa kantatiloista enää yksi, Petas, muiden tilojen peltojen ollessa vuokralla – maanviljely siis edelleen jatkuu kylän ympäristössä. Karjanhoito Keimolassa loppui 1960-luvulla. Vanhat maalaistalojen pihapiirit ovat edelleen hahmotettavissa ja useita talousrakennuksia on säilynyt osana vanhoja rakennusryhmiä.⁹⁵

Keimolan kylän palvelut, eri vaiheissa kylää palvelleet kaupat ja posti, sijaitsivat Keimolantien varren kiinteistöissä 1800-luvun lopulta 1990-luvulle. Viimeksi kyläläisiä palvelleita rakennuksia on kuitenkin myöhemmin muokattu niin, ettei niitä tunnista enää julkisluonteisiksi rakennuksiksi.

94 Suhonen 2005:21,34

95 Eskola 2017:12

Ensin 1950-luvulla valtatie 3:n ja myöhemmin Hämeenlinnanväylän rakentaminen on jakanut vanhan kylärakenteen kahtia. Kuitenkin moottoritien itäpuolelle jäänyt pääosa Keimolan kylästä on valtaosin säilynyt 1900-luvun alkupuolen asussa. Rakennusten puulämmityksestä luopuminen vuosikymmenten kuluessa on muuttanut aiemmin avoimen kylämaiseman vehreämmäksi: puustoa on enemmän ja puut ovat kookkaampia 1900-luvun alkupuolen tilanteeseen verrattuna. Lisääntynyt vehreys on myös tehnyt pihapiireistä yksityisempiä. Samalla Keimolan peltoala on pienentynyt 1900-luvun alkupuolen huippuvuosista, mikä sekä tekee maisemasta aiempaa puustoisemman ja metsäisemmän.

Mittakaavaltaan vanhaan kyläkuvaan sopimaton elementti on Aluman vuonna 1959 rakennettu kookas tehdasrakennus, jota on 2000-luvun alussa laajennettu. Tehdas sijaitsee kyläkuvallisesti erittäin näkyvällä paikalla Keimolantien itäpuolella ilman varsinaisia välittäviä elementtejä, jotka pehmentäisivät tehtaan hallitsevaa kaupunkikuvallista asemaa. Myös vanhan kyläkeskustan eteläpuolella sijaitseva pienteollisuuskiinteistö ulkovarastointialueineen on pieni-piirteistä kylämaisemaa heikentävä tekijä.

Keimolantien keskiajalta peräisin olevaa mutkaa Saraksen tilan itäpuolella, Aluman vieressä huhtikuussa 2025. Takavasemmalla teollisuuskiinteistö, takaoikealla Petaksen tila.

MAISEMARAKENNE

Alueen maisemallisia arvoja on kuvattu useassa selvityksessä, joiden havaintoihin nykytilannetta on voinut peilata. Vuoden 1993 maisemaselvityksessä on Vantaanjokilaaksoa kuvailtu seuraavasti: se on ilmeeltään vaihteleva, pienipiirteisten kylien vastapainoksi on avaria peltoaukeita. Peltoaukeiden kohokohtina on monia asutusryhmiä, joissa on jäljellä vanhoja rakennuksia ja kulttuurikasvilisuutta.⁹⁶ Sama kuvaus pitää sanasta sanaan paikkansa edelleen.

Keimolan–Riipilän–Seutulän jokilaakson kulttuurimaisema on muotoutunut jo varhaiskeskiajalla. Keimolan maat kuuluvat osana Vantaanjokilaaksoa eteläisen viljelyseudun maisemaseutuun. Sitä luonnehtivat laajat savitasangot, pienet joet sekä huuhtoutuneet kallio- ja moreeniselänteet⁹⁷ – näitä kaikkia on jo pelkästään Keimolan kylänkin mailla. Lisäksi *Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet 2021*-raportti (VAMA 2021) kuvailee Vantaanjokilaakson maatalousmaiseman syntyneen laakson savikoille raivatuista viljelysaukeista, joita ympäröi pääkaupunkiseudun asutus.⁹⁸ Keimolan pellot ovat näitä viljelysaukeita, ja tiheämpi asutus, vanha Kivistö, yltää tarkastelualueen reunalle etelässä.

Vantaanjoen viljelysmaisema ulottuu tarkastelualueelle pitkine näkymälinjoihin. Alueen keskellä on metsäinen kukkula, jonka keskellä on avokalliotakin. Kylänpääntien risteyksessä sijaitseva teollisuusrakennus, vanha Aluman tehdas, hallitsee maisemaa monista suunnista ja näkyy kauas avoimessa maisemassa. Kävely- ja pyörätie loppuu alueelle saavuttaessa etelästä ja rakennetumpi Keimolantie muuttuu kapeaksi maantieksi, joka mutkittelee kylän läpi. Vaikka tie noudattaa alueella keskiaikaista linjaustaan, lienee sitä korotettu ja levennetty vuosikymmenten kuluessa.

Laaja maisema-alue Vantaanjokilaakson ympärillä on edelleen säilyttänyt maaseutumaiset peruspiirteensä; se hahmottuu edelleen yhtenäisenä ja sen historiallinen kerrostuneisuus on jäljellä. Maisema on tilallisesti monimuotoinen. Toisaalta alueella on maisemavaurioita, joita sekä kasvillisuus että rakentaminen ovat aiheuttaneet. Osa pelloista kasvanut umpeen, ja kasvanut puusto on peittänyt ja muuttanut näkymiä.

96 Vantaan kaupunki 1993

97 Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus 2021

98 Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus 2021

Jo vuoden 1993 selvityksessä on todettu, että tehdashallit ja autoromuttamat herkässä maalaismaisemassa sekä haja-asutusalueiksi määriteltujen alueiden säätelemätön rakentaminen pilaa monta vanhaa rakennuspaikkaa ja maiseman osaa Keimolassa.⁹⁹ Näistä voi esimerkkinä nykytilanteessa ottaa Keimolan osalta entisen Aluman tehtaan, joka erottuu maisemassa kauas, tai teollisuustontin Keimolantien länsipuolella, vanhimman kylänpaikan (Backakset) eteläpuolella. Se hallitsee maisemaa varsinkin pohjoisesta, kyläkukkulalta katsottuna. Myös Keimolassa pientaloja on sijoitettu hajanaisesti yhteiskuntarakenteesta sivuun 1900-luvun loppupuolella mm. Kylänpääntien varteen.

Suurin maisemavaurio Keimolassa lienee kuitenkin leveä ja erittäin meluisa Hämeenlinnanväylä, joka halkaisee kylän kahtia. Väylä erottuu maisemassa laajalti. Myös Klaukkalan eritasoliittymä Keimolan pohjoispuolella nousee peltojen ylle maisemassa.

VAMA 2021:ssä kuvaillaan Vantaanjokilaakson kulttuurihistoriaa mm. niin, että alueella on säilynyt 1) rakenteensa säilyttäneitä kyläkokonaisuuksia, 2) vanhoja tielinjoja ja 3) hyvin säilyneitä kartanoympäristöjä.¹⁰⁰ Keimolan kylän tienoilta löytyy kaikki nämä kolme, joskin kartanoympäristö on ydinkylän ulkopuolella Linnan mailla, toki sitä vastapäätä joen pohjoispuolella on myös Königstedtin kartanoympäristö.

Tarkastelualueen viljelymaisemassa on satoja vuosia vanhoja kerrostumia. Vantaan kulttuurimaisemaselvityksen 2005 mukaan Keimolan ympäristön maat ovat olleet avointa viljelysmaisemaa viimeistään jo 1700-luvun lopulla.¹⁰¹ Osa maasta on ollut tuolloin viljelyskelvotonta – ennen Vantaanjoen perkauksia – mutta ilmeisesti varsin puutonta. Jokseenkin alkuperäisen 1500-luvun Backaksen ja Petaksen kohdille on merkitty keskiaikaisten kylätonttien paikat, mutta viljelysmaiseman laajuus tuolta ajalta ei ole tiedossa. Todennäköistä on, että kylätontteja lähimmät maat on ensimmäisenä otettu viljelykäyttöön, esimerkiksi Backasten kukkulan eteläpuolen maat. Osa pelloista nykyisen Keimolantien, entisen Vanhan Nurmijärventien varressa on ollut jatkuvasti viljeltyjä jo ainakin

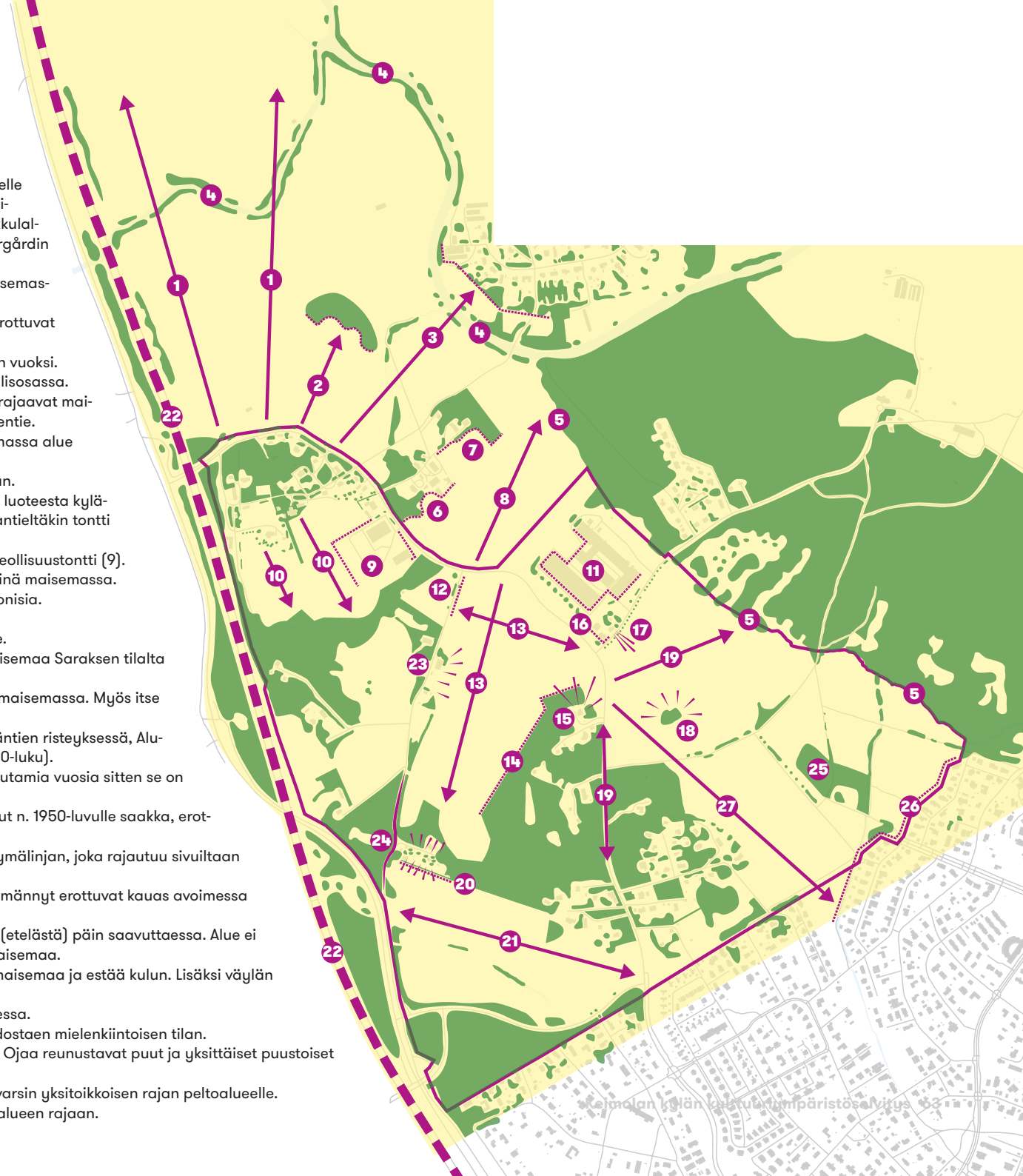
99 Vantaan kaupunki 1993

100 Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus 2021

101 Muukka & Mäkynen 2005:23

Kooste merkittävimmistä maisemallisista havainnoista alueella

1. Pisimmät näkymälinjat jäävät kokonaan kaavarunkoalueen ulkopuolelle kohti pohjoista. Vaikka Vantaanjoen reunusta on kasvanut viime vuosikymmeninä puustoiseksi ja reheväksi, näkyy maisema kauas kyläkukkulalta korkeuserojen takia, varsinkin lehdettomänä aikana. Backas-Södergårdin lato näkyy maiseman etualalla.
2. Hepokullan kukkula katkaisee näkymän osittain. Kukkula erottuu maisemassa puustoisena.
3. Tapola näkyy Keimolantieltä saakka, varsinkin suuret kasvihuoneet erottuvat hyvin maisemassa. Tapola toisaalta katkaisee avoimen maiseman.
4. Vantaanjoki on varsin piilossa rehevän rantakasvillisuuden ja puuston vuoksi.
5. Linnanmetsä luo selkeän rajan avoimelle peltomaisemalle alueen koillisosassa.
6. Petaksen maatilan rakennukset ja Kykisbäckenin rehevä kasvillisuus rajaavat maisemaa luoteessa Keimolantieltä välillä Aluman luoteisnurkka–Saraksentie.
7. Kuperkeikan kukkulan asutus jää metsävyöhykkeen taakse ja maisemassa alue näyttyy metsänrajana, kuten Linnanmetsäkin.
8. Keimolantieltä on suhteellisen pitkä näkymä peltojen yli metsänrajaan.
9. Varastointikäytössä oleva tontti erottuu viljelymaisemassa varsinkin luoteesta kyläkukkulalta katsottuna. Pimeän ajan valot loistavat kirkaasti. Keimolantieltäkin tontti erottuu voimakkaasti ympäristöstään.
10. Kukulalta etelään avautuu avonainen peltomaisema, jossa särönä teollisuustontti (9).
11. Ent. Aluman tehdas näkyy monesta suunnasta hallitsevana elementtinä maisemassa. Rakennukset ovat ulkohahmoltaan korkeita, laatikkomaisia ja monotonisia.
12. Saraksen puukujanteen jäänteet rajaavat maisemaa edelleen.
13. Keimolantieltä avautuu suhteellisen pitkiä näkymiä Saraksen pelloille.
14. Alueen keskellä oleva metsäinen kukkula rajaa voimakkaasti peltomaisemaa Saraksen tilalta ja Keimolantieltä Aluman ja Saraksentien risteyskesken välillä.
15. Bykullan vanha punamultainen pikkukoulu näkyy kukkulalta laajalti maisemassa. Myös itse kukkulalta näkee laajalle.
16. 2020-luvulla valmistuneet omakotitalot rajaavat maisemaa Kylänpääntien risteyksessä, Aluman edessä. Ne peittävät kokonaan näkymän Byändan torpalle (1800-luku).
17. Byändan torppa näkyy harmillisesti vain koilliseen/etelään. Vielä muutamia vuosia sitten se on näkynyt hyvin koko risteysalueelle.
18. Mäennyppylä, jolla Marta stugan (v. 1948 kartan mukaan) on sijainnut n. 1950-luvulle saakka, erottuu komeasti suurine puineen peltoaukean keskellä.
19. Keimolantien suora osuus metsän keskellä luo pitkän ja mäkisen näkymälinjan, joka rajautuu sivuiltaan tarkkareunaisesti metsikköön.
20. Kuusiaita muodostaa peltoaukealle terävän, suoran reunan. Korkeat männyt erottuvat kauas avoimessa maisemassa.
21. Kivipellontien pellolla aukeaa ensimmäinen peltomaisema Kivistöstä (etelästä) päin saavuttaessa. Alue ei kuitenkaan ole järin suuri, eikä myöskään maakunnallista kulttuurimaisemaa.
22. Hämeenlinnanväylällä on suuri estevaikutus kohti länttä. Se halkoo maisemaa ja estää kulun. Lisäksi väylän melu on kuultavissa koko alueella, varsinkin Backasten kukkulalla.
23. Saraksen tilan keskus ja muutamat puut rajaavat peltoaukeaa luoteessa.
24. Saraksentien eteläpää rajautuu tiukasti ympäröivään metsään muodostaen mielenkiintoisen tilan.
25. Alueen kaakkoisnurkan pellot eivät muodosta suurta avointa aluetta. Ojaa reunustavat puut ja yksittäiset puustoiset alueet rajaavat tilaa monin paikoin.
26. Alueen kaakkoisreunan 2000-luvun pientalot muodostavat jyrkän ja varsin yksitoikkoisen rajan peltoalueelle.
27. Keimolantieltä kaakkoon avautuu pitkä näkymä 2000-luvun pientaloluonnon raja.

1400-luvulta alkaen. Tie noudattelee suurilta osin edelleen keskiaikaista linjaustaan. Hämeenlinnanväylän kohdalla linjaus katkeaa.

Maisema-alueella perinteinen kyläasutus sijaitsee metsäisillä selänneillä ja niiden reunoilla. Tästä malliesimerkinä toimivat Keimolan Backakset ja alkuperäinen Petas-Saras. Keimolassa, tosin kuin monessa muussa kohtaa Vantaanjokilaaksoa, vanhat kylänpaikat ovat edelleen nähtävissä ja niitä ympäröivä kulttuurimaisema niin ikään. Tosin puustoisuus on lisääntynyt. Vantaanjokilaakso on pysynyt aktiivisessa maatalouskäytössä. Lisäksi Keimolan läheisyyteen kaupunkirakenne ei ole levittäytynyt, joten maisema on edelleen avoin.

Linnan kartano ja Königstedt ovat arvokkaita kartanokohteita. Backas-Vestergård, Stambo ja Petas on mainittu VAMA 2021:ssä arvokkaiksi vanhoiksi maatilakokonaisuuksiksi.¹⁰² Huomionarvoista on, että kolme neljästä Vantaanjokilaakossa arvokkaiksi mainitusta kokonaisuudesta sijaitsee Keimolassa.

Vantaanjokilaakso on nostettu VAMA 2021:ssä tärkeäksi virkistysalueeksi ulkoilureitteineen.¹⁰³ Juuri Keimolan kohdalla virallisia reittejä ei joen varressa juurikaan ole, joten nykytilanteessa joen merkitys virkistyskäytössä ei ole yhtä suuri kuin sen potentiaali.

Kulttuurimaisemaselvitys 2005 tiivistää tärkeimmät maisemalliset huomiot seuraavasti, ja kuvaus on edelleenkin varsin tyhjentävä:

Hämeenlinnanväylä on rakennettu aivan kiinni Keimolan kylän vanhaan keskukseen. Kylässä on jäljellä hyvin säilynyttä vanhaa rakennuskantaa, mutta liikenteen melu häiritsee tunnelmaa. Tapolan asuinalue on rakennettu jokilaaksoon siten, että se katkaisee avoimen maisematilan. Kylänpäntiellä on teollisuuskiinteistö, joka on muodoiltaan, väreiltään ja mittakaavaltaan maisemakuvaan sopimaton.¹⁰⁴

Viereinen kartta kuvaa tärkeimpiä maisemalinjoja ja avoimia alueita reunoineen. Tarkat maiseman reunat on merkitty violetilla katkoviivalla. Maisemahäiriöt on merkitty punaisella katkoviivalla.

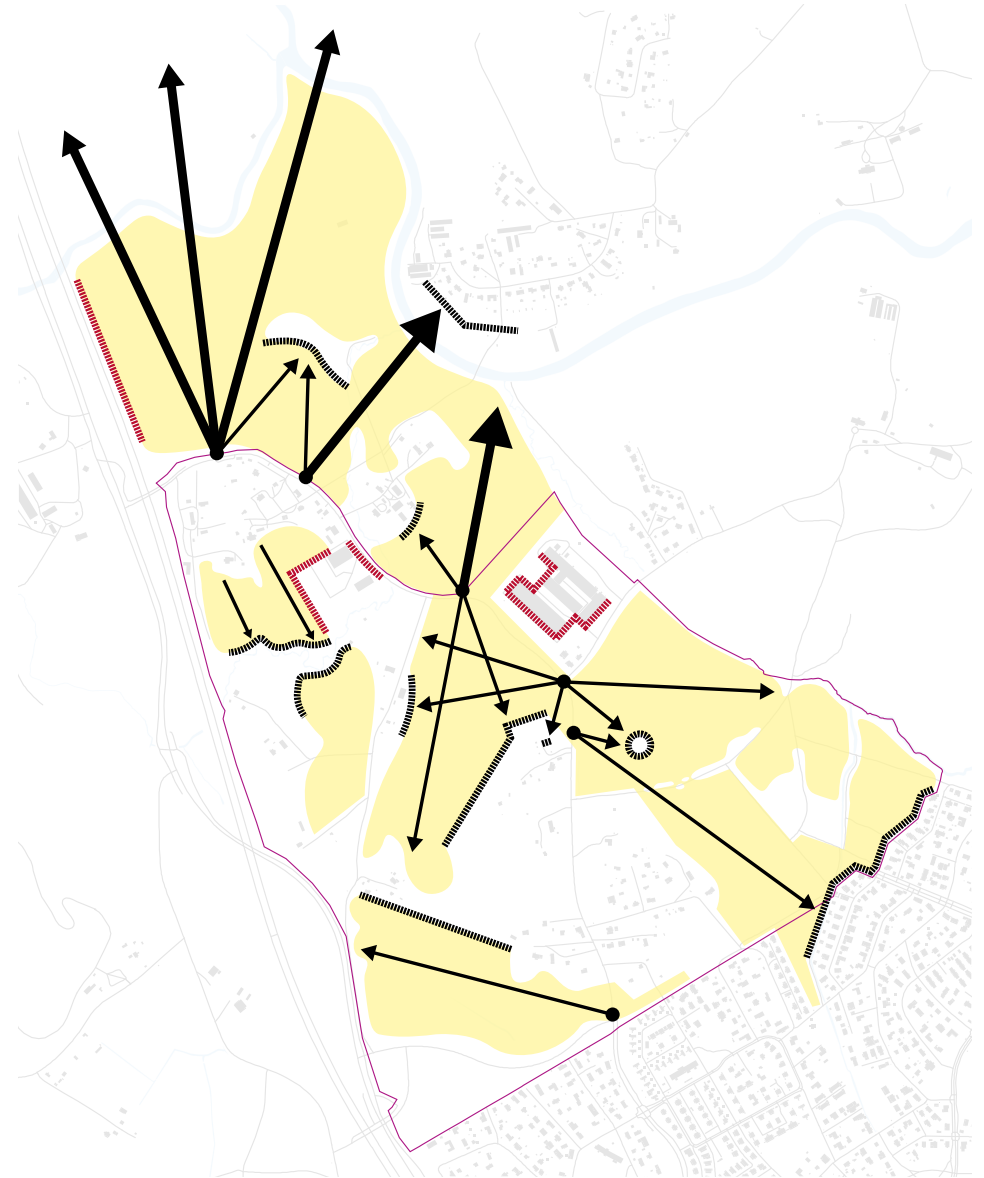
Alueen nykytila valokuvin

Seuraavilla sivuilla on runsaasti kuvia alueelta. Kuvatekstit nostavat esiin havaintoja maisemassa.

102 Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus 2021:69

103 Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus 2021:69

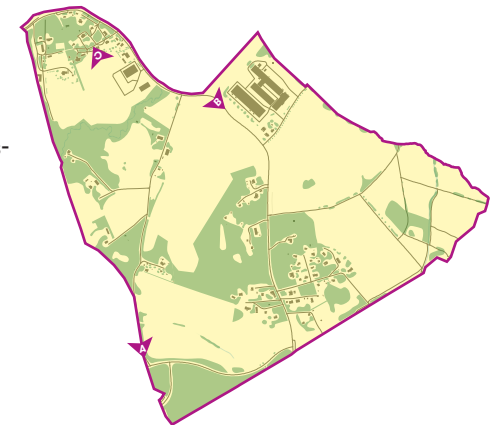
104 Muukka & Mäkynen 2005:39

Tärkeimmät maisemalinjat ja avointen alueiden reunat. Mustat katkoviivat kuvaavat tarkkoja maiseman reunoja, punaiset katkoviivat maisemahäiriöitä.

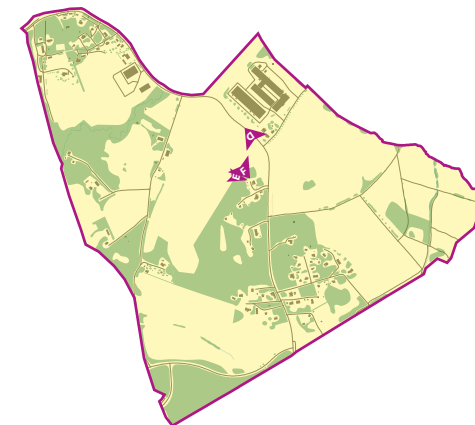

- A. Saraksentien alkupää etelässä kulkee Hämeenlinnanväylän rinnakkaistien vieressä. Saraksentie yhtyy Kivipellontiehen selän takana. Suoraan jatkettaessa Saraksentie sukeltaa metsän siimekseen kapeana hiekkatienä.
- B. Keimolantien mutka Alumalta luoteeseen. Tie mukailee tässä edelleen keskiaikaista linjaustaan. Petaksen tilan punaiset rakennelmat näkyvät pellon takana. Vantaanjoki jää Kuperkeikan kukkulan taakse. Saraksen pelto tien vasemmalla puolella. Tiellä ei ole kävely- ja pyörätietä; autotta liikkuminen tuntuu paikoin varsin turvattomalta.
- C. Näkymä etelään Backas-Östergårdin tienoilta kohti kaikkein pisimpään viljeltyjä peltoaloja. Teollisuustontti Keimolantien varressa näkyy avoimessa maisemassa moneen suuntaan.

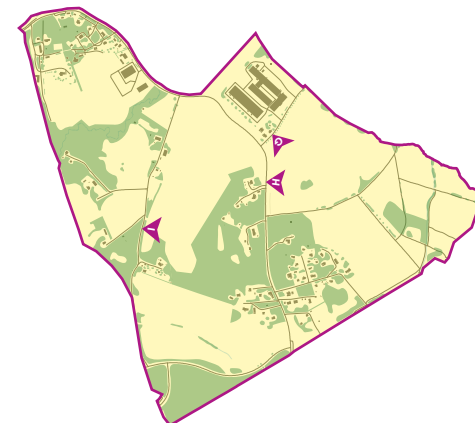

- D. Näkymä Keimolantien varrelta Aluman kohdalta kaakkoon (kohti Kivistöä). Saraksen pellot jäävät oikealle ja 2020-luvulla rakennettu omakotitalo Byändan torpan ja Keimolantien väliin näkyy kuvassa vasemmalla. Keimolantiellä raskasta liikennettä liikkuu varsin paljon.
- E. Bykullan kukkulalta avautuu maisema Saraksen pelloille.
- F. Bykullan kukkulalta avautuu maisema pitkälle Vantaanjokilaaksoon. Etualan puiden takana Saraksen pellot. Punainen rakennus kauempana on osa Petasta.

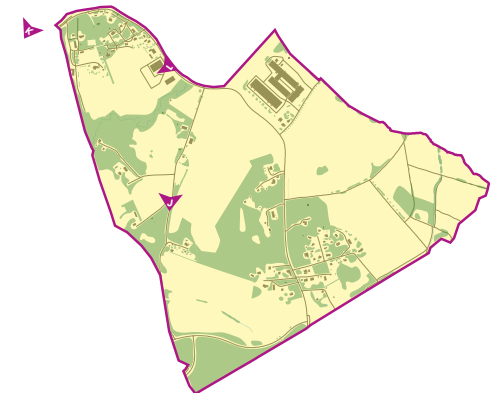

- G. Kylänpääntieltä etelään avautua peltomaisema näkyy tarkastelualueen ainoiden katupuiden takana. Nyppylän oikealla puolella näkyy tarkastelualueen keskelle jäävä metsäinen alue. Marta stuganin kohdalla sijaitseva metsäinen nyppylä näkyy pellon keskellä. Luutnantintien ja Vänrikinkujan pientalot rajaavat maisemaa etelässä.
- H. Kuvassakin G näkyvä metsäinen nyppylä on voimakas elementti maisemassa Keimolantieltä itään katsottaessa.
- I. Saraksen peltujen eteläosaa Saraksentieltä nähtynä. Metsänreuna on tarkka, pello on viljelty reunaan saakka. Keskeltä oikealle erottuu metsän siimekseen ylettävä pyöreä-reunainen peltosaareke.

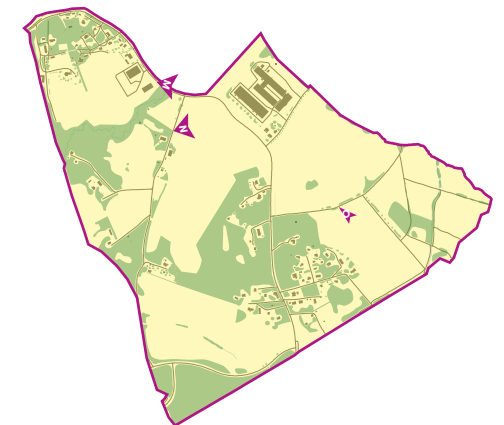

- J. Saraksentie nähtynä Vanhan Hämeenlinnantien ja Saraksen tilan keskuksen välillä. Tie on kapea ja rajautuu korkeaan metsään kumminkin puolin. Ks. Myllymäki.
- K. Hämeenlinnanväylä halkoo Keimolan kylän maita. Se luo kylän keskelle valtavan estevaikutuksen, koska sen voi ylittää tai alittaa vain Keimolantietä pitkin tai Kivipellontien kohdalta. Lisäksi tieliikenteen melu leviää laajalle.
- L. Teollisuuskiinteistö Keimolantien varressa, vanhimmilla viljelysmailla Backsasten kukkulan eteläpuolella näkyy Keimolantielle. Sen toiminta on levinnyt laajalle rakennuksen ympärille.

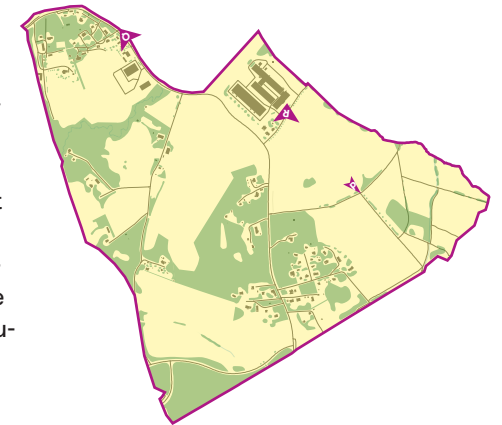

- M. Aluman tehta 2000-luvun taitteessa valmistunut lisärakennus hallitsee Keimolantien maisemaa varsinkin pohjoisesta saavuttaessa. Rakennus kohoaa korkealle avoimessa maisemassa. Keimolantien mutka on samalla paikallaan kuin 1400-luvullakin, mutta entisaikain silta Kykisbäckenin yli on korvattu ojarummulla.
- N. Maisemaa Saraksentieltä länteen. Aluma on maiseman suurin elementti. Uudet 2020-luvun pientalot kuvan oikeassa laidassa jäävät tästä suunnasta Aluman suuruuden varjoon, kun taas etelästä katsottaessa ne peittävät suurilta osin Byändan torpan.
- O. Näkymä Forsbackantieltä etelään. Keimolan avoin peltomaisema rajautuu kaakossa Kanniston pientaloriveihin, jotka luovat tarkan rajan maisemalle. Näillä main maasto polveilee hieman.

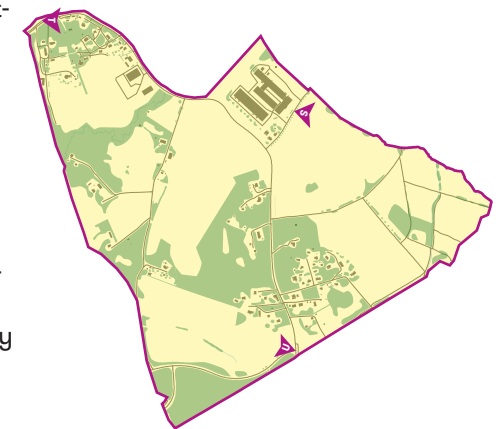

- P. Lähes samasta paikasta kuin kuva O pohjoiseen nähden Aluma on jälleen maiseman hallitseva elementti. Aluman koillispuoli, Kylänpääntie on asemakaavoitettu ja sille on istutettu puurivi, joka tästä suunnasta näkyy rakennuksen edessä. Kuvan vasemmassa laidassa Byändan torpan eteläjulkisivu näkyy pellon keskelle.
- Q. Keimolantien yleismaisemaa Petaksen ja Backas-Östergårdin välissä. Tiellä ei ole jalkakäytäviä ja maisema on maantiemäinen. Rakennukset jäävät piiloon kasvillisuuden taakse, ja ajatus kylän keskuksesta olemisesta ei juurikaan välity. Pysäkin käyttäjät tuovat tähän paikkaan säpinää pitkin päivää.
- R. Näkymä Aluman sisäänkäynnin tie-noilta. Kylänpääntie alueen ainoana asemakaavoittuna katuna on saanut puurivin ja jalkakäytävän. Puurivi nousee varsin näkyväksi muutoin avoimessa maisemassa, kun Aluma jää oikealle kuvan ulkopuolelle. Kauempaa katsottuna puurivi jää Aluman varjoon.

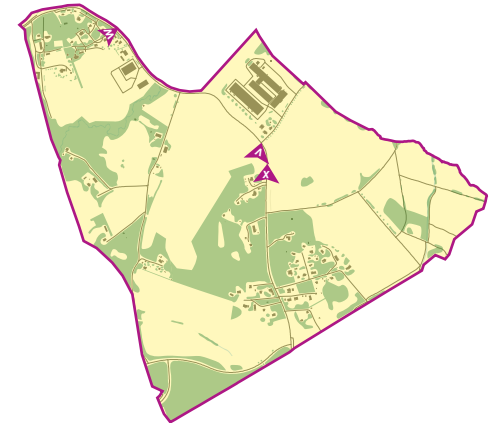

- S. Linnanoja nähtynä Kylänpääntieltä etelään. Linnanoja erottaa metsät pelloista varsin tarkasti. Linnanojan takana on osittain vanhaa metsää, osin viime vuosikymmeninä metsittyynyttä peltoa.
- T. Keimolantien näkymiä Backasten kukkulan pohjoispuolella, kuva kohti kukkulaa. Kylän rakennukset ovat jääneet täysin kasvillisuuden taakse piiloon. Vielä muutamia vuosikymmeniä sitten "kylätie" Keimolantieltä on ollut näkyvä rakennuksiin vanhojen ilmakuvien perusteella. Oikealle jää Vantaanjoen valtakunnallisesti merkittävä kulttuurimaisema.
- U. Kaavarunkoalueen ensivaikutelma etelästä saavuttaessa, Kivipellontien ja Keimolantien risteyksessä. Kivistön pientalot jäävät selän taakse. Pie-nehkö pelto avautuu Keimolantieltä länteen eli vasemmalle katsottaessa kertoo tarinaa vanhasta kulttuurimaisemasta. Myllymäen alue jää pellon kaukaisimpaan nurkkaan, jossa näkyy korkeita mäntyjä.

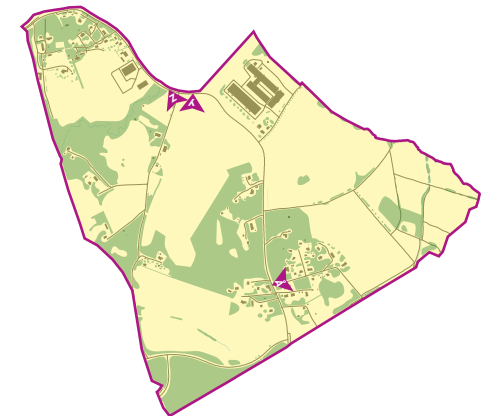

- V. Bykulla eli Valkiamäki Keimolantieltä Aluman kohdalta nähtynä. Talvisessa maisemassa pikkukoulu erottuu paremmin kuin kesällä lehtien takana. Kukkula nousee useita metrejä pellon tasalta.
- W. Backasten pihatie, joka on johtanut Kirkantielle, alkaa tästä. Kuva on otettu Keimolantieltä nähden länteen. Tie on tukittu kasvillisuusaidoin. Ks. kollaasi Backaksen pihatiestä s. 86.
- X. Keimolantie on toistaiseksi valtion maantie, jossa ei ole kävelijälle tai pyöräilijälle muuta paikkaa kuin todella kapea piennar. Tie nousee kävelijöiden edessä kohti kaavarunkoalueen keskikohdan metsäistä aluetta.

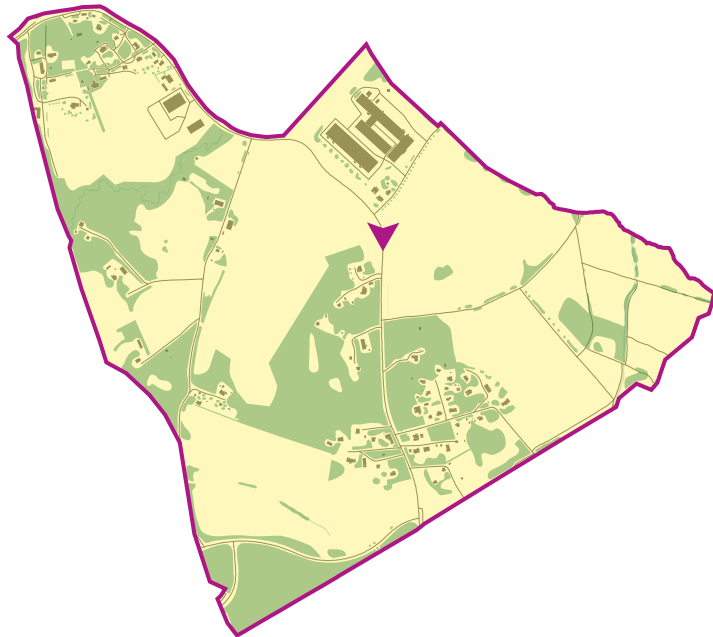
- Y. Keväiset Saraksen maiden pellot tuovat lupausta kesästä. Maisema on vihreä, mutta puissa ei ole vielä lehtiä, joten maisema on avoimimmillaan. Horisontissa näkyvät Myllymäen korkeat männyt.
- Z. Saraksentien ja Keimolantien risteys on varsin rujo varsinkin keväisin. Puukujanteesta muistuttaa pieni kuusi. Kaukana takana näkyy Bykullan mäki.
- Å. Rauhalantien ympäristö on huomattavan erilaista kuin muu kaavarunkoalue. Alueella on eri vuosikymmeninä valmistuneita pientaloja puuston keskellä ja maasto on mäkistä. Rakennukset jäävät pääosin puuston taakse piiloon, eivätkä ne näy Keimolantieltä. Alueen uusin talo näkyy oikealla, vielä osittain rakenteilla.

VERTAILUKUVA: KEIMOLANTIE / KYLÄNPÄÄNTIE

(ylh. oik.) Näkymä Keimolantiella etelästä saapuessa Kylänpääntien risteykseen. Byändan torppa hallitsee näkymää, Aluman alkuperäinen tehdas ikään kuin katoaa sen taakse. Linja-auton pysäkkitolppa on jotakuinkin samalla paikalla kuin pysäkki nykyäänkin.

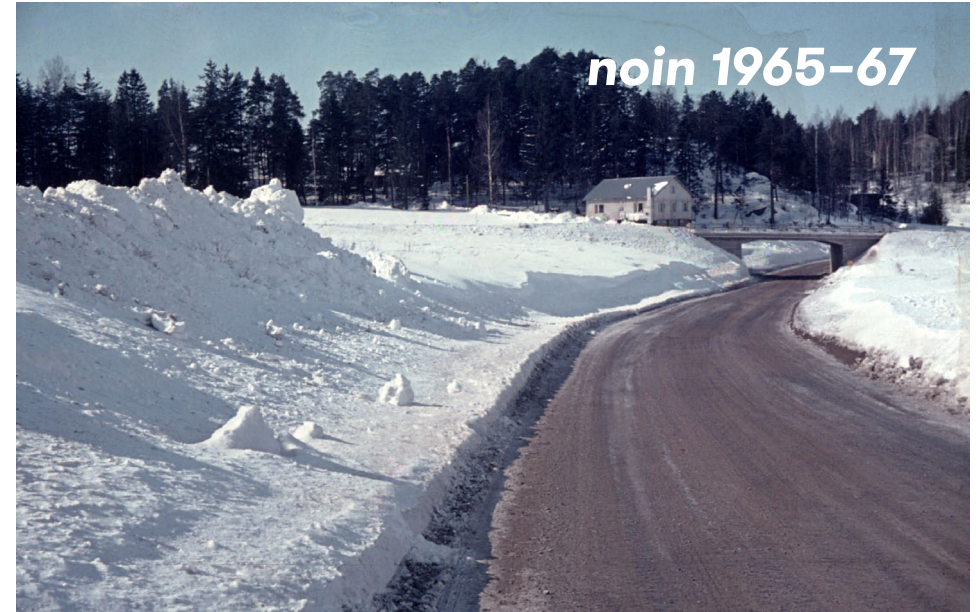
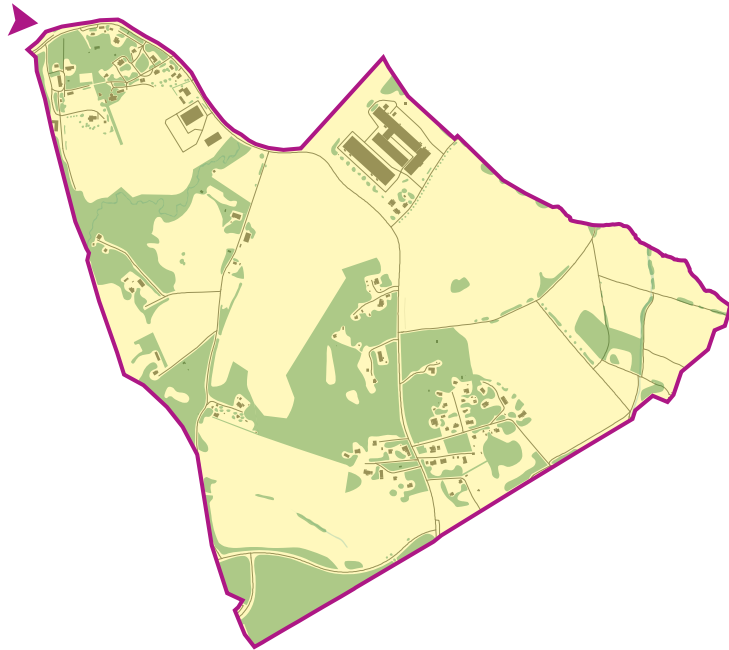
(alh. oik.) Aluman lisärakennus kohoaa korkealle maisemassa. 2020-luvulla rakennetut pientalot Aluman edessä vievät huomiota vanhalta Byändan torpalta, joka nykytilanteessa näkyy hyvin vain oikeanpuoliselle peltoaukealle.

VERTAILUKUVA: KEIMOLANTIE / HÄMEENLINNANVÄYLÄ

(ylh. oik.) Keimolantie alittaa Hämeenlinnantien, joka on vielä varsin pienimittakaavainen. Muut kylän tiet kohtasivat Hämeenlinnantien tasossa, joten tiellä ei ollut samanlaista estevaikutusta kuin nykyään.

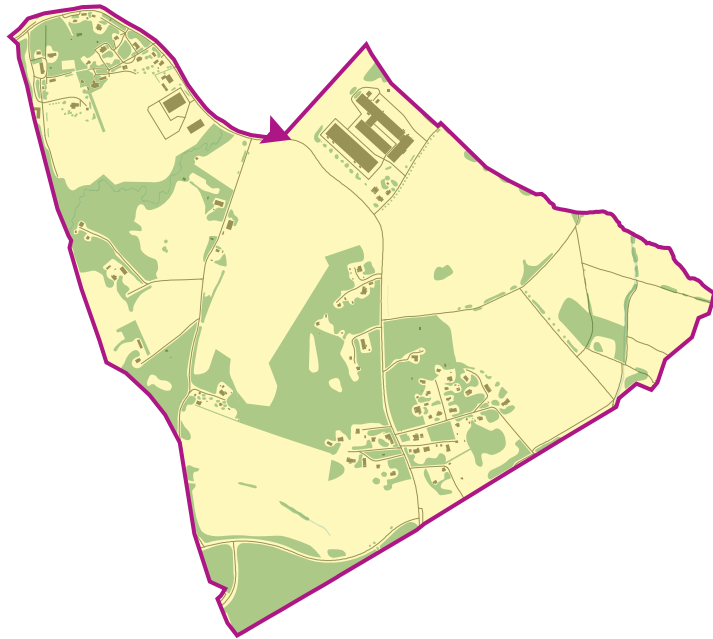
(alh. oik.) Nykyinen Hämeenlinnanväylä on leveä vanhaan tiehen verrattuna. Väylä sijoittuu tässä kohtaa hieman Hämeenlinnantien itäpuolelle, entistä lähemmäksi Backaksia. Moottoriteliikenne suhisee kylän läpi melua aiheuttaen. Takana näkyvä rakennus on sama molemmissa kuvissa. Vanhan tien siltaa on nähtävästi hyödynnetty rinnakkaistien rakentamisessa.

VERTAILUKUVA: KEIMOLANTIE / SARAKSENTIE

(ylh. oik.) Keimolantien mutkaa Kylänpääntien ja Saraksentien välissä. Backasten kukkula näkyy taustalla. Punainen rakennus luo kylänraitin tunnelmaa. Bussipysäkillä näkyy renkaanjälkiä. Osuuskauppa Kiven kauppa-rakennus näkyy kukkulan edustalla suurena valkoisena rakennuksena.

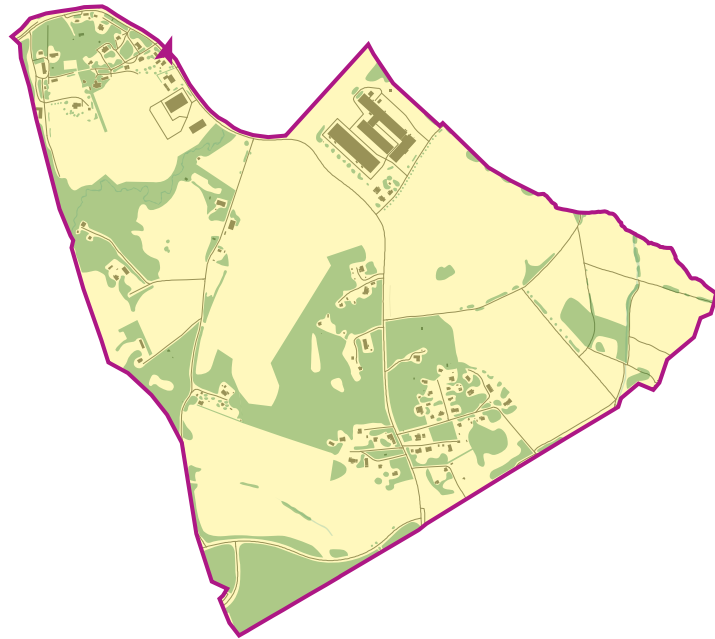
(alh. oik.) Punainen rakennus on poissa, tie on maantiemäisempi. Kiven kauppa on korvautunut teollisuustontilla. Kukkula on metsittyynyt ja vanhat rakennukset eivät enää erotu maisemassa.

VERTAILUKUVA: KEIMOLANTIE / BACKAKSEN PIHATIE

(ylh. oik.) Osuuskauppa Kiven vanhempi kaupparakennus Keimolantien varressa. Pihassa on myyty myös polttonestettä. Rakennus on avautunut selvästi tielle päin: sisäänkäynti, ikkunat, suuri nimikyltti.

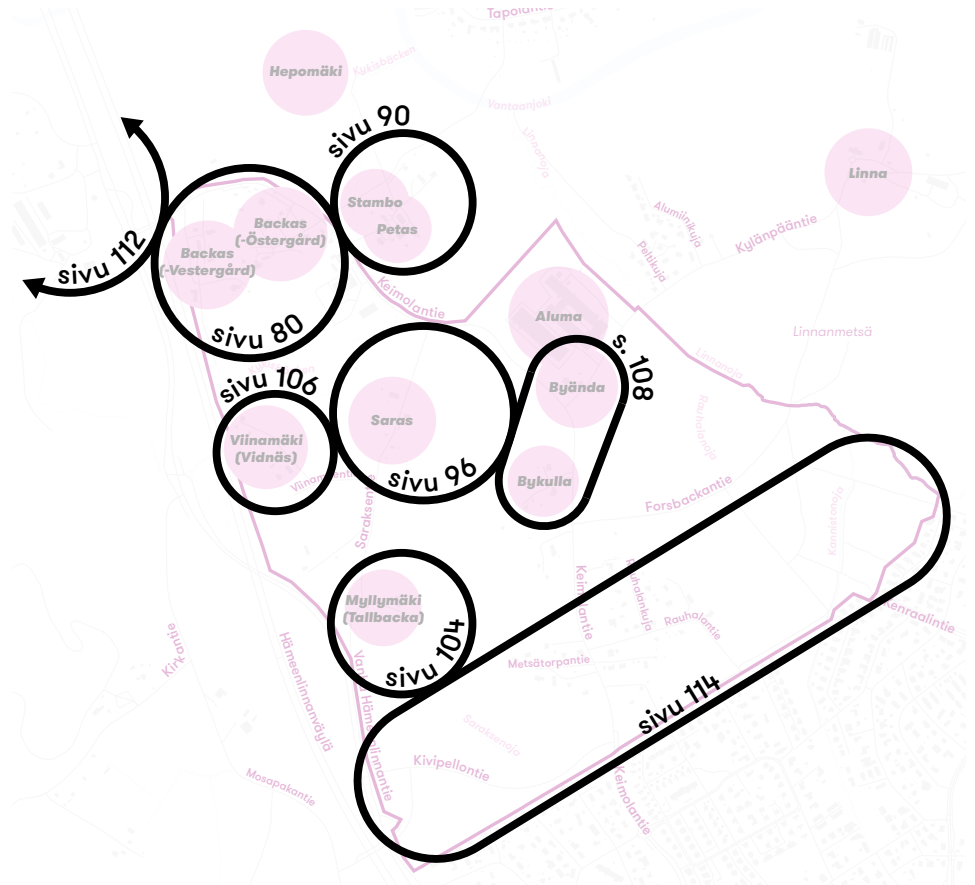
(alh. oik.) Nykyään rakennus on asuntona. Häiveitä kauppatoiminnasta ei ole, ja rakennus ei enää avaudu tielle päin. Sisäänkäynti on poissa.

7. RAKENNUSRYHMIEN INVENTOINTI

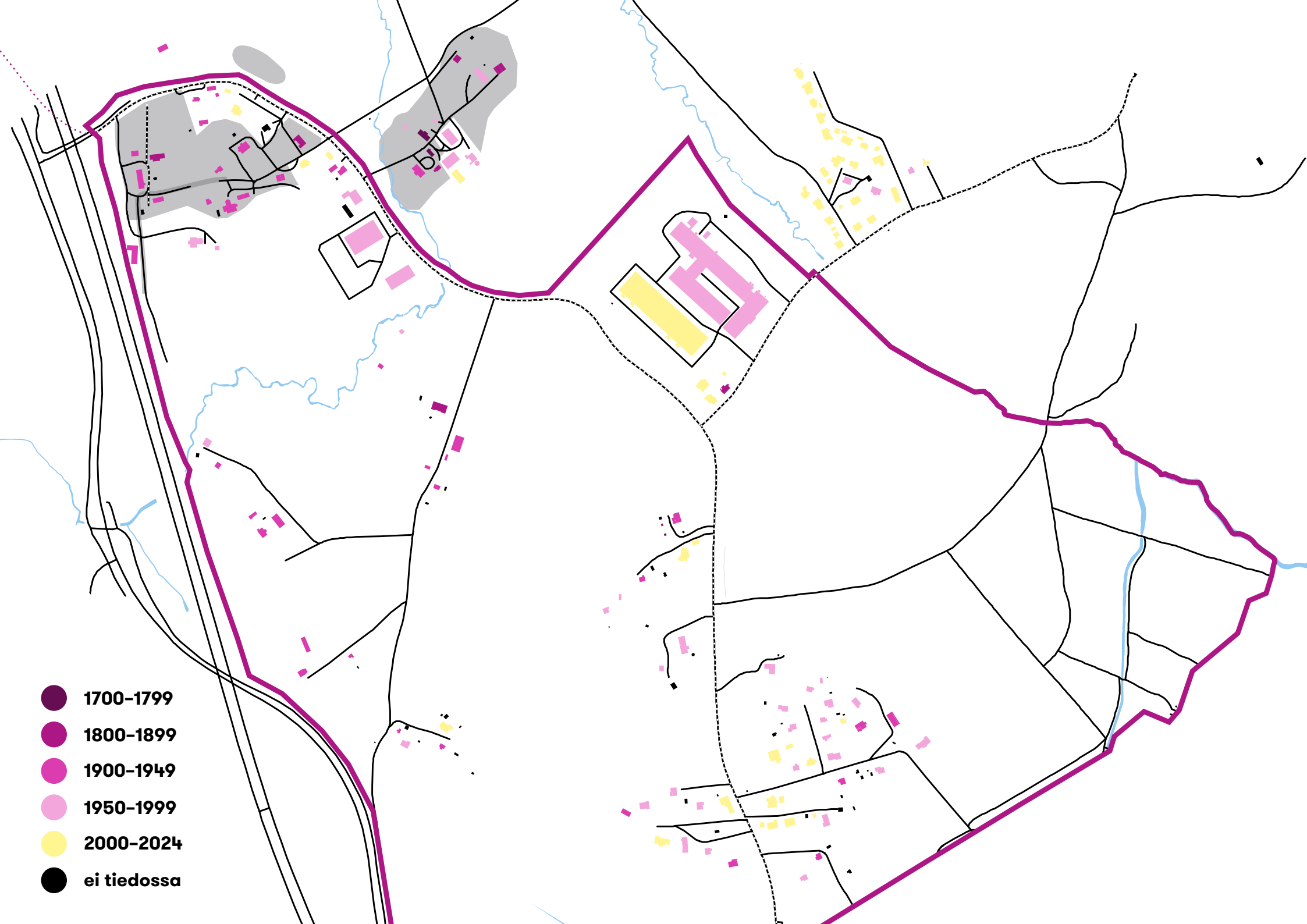
Rakennuskantaa käsitellään tässä osiossa pihapiireittäin tai rakennusryhmittäin. Ensin kuvaillaan tilakohtainen historia ja sen jälkeen on pihapiirin nykytilan kuvaus pohjautuen kirjallisuus- ja arkistolähteisiin sekä maastokatselmukseen. Valokuvilla esitetään huomioita. Osion taulukoissa on käyty läpi rakennusryhmä rakennuksittain ja koosteeseen on yhdistetty kirjallisuustietoja, aiempien inventointien havaintoja sekä maastokatselmuksen havaintoja. Tiedot ovat peräisin Vantaan kaupunginmuseolta, arkistotiedoista ja vuosien 2024–2025 aikana tehdyltä maastokäynneiltä.

Seuraavan sivun kartta kuvaa rakennusten ikää. Ikä osassa rakennuksista on epävarma, ja kartan tiedoissa voi olla epätarkkuuksia. Kartasta käy kuitenkin ilmi se, että alueen pohjoisosista löytyy vanhinta rakennuskantaa ja eteläosan rakennuskanta on pääosin peräisin sodanjälkeiseltä ajalta, ja osin jopa 2000-luvulta. Alumiini- ja Peltikujan rakennukset ovat pääosin 2000-luvulta ollen Aluman lisärakennuksen kanssa 2000-luvun suurimpia muutoksia maisemassa.

Rakennusryhmäkokonaisuudet ja sivunumerot, joilta niiden esittelyt alkavat.

(vas.) "Ria på Petas" eli riihi Petaksessa lukee tämän vuonna 1964 otetun kuvan takana. KHF.

- 1700-1799
- 1800-1899
- 1900-1949
- 1950-1999
- 2000-2024
- ei tiedossa

BACKAS

Historia ennen jakautumista (1440–1767)

Backas ja Gyras mainitaan Keimolan kantataloina jo vuonna 1540. Backas oli kylän toiseksi suurin talo ja mahdollisesti Keimolan vanhin kylänpaikka mäen rinteessä suojaisella paikalla. Backaksen nimen ikä ja alkuperä on epäselvä. Backasta lähellä on kuitenkin sijainnut (tuolloisen) Gyraksen pelto Ellilä (Ällilä åker), joten paikalla lienee sijainnut Ellilä-niminen talo. Kepsun¹⁰⁵ mukaan tämä voi olla ollut Backaksen rinnakkaisnimi pohjatuen nimeen Elisabet. Talossa asui nimittäin vuonna 1635 eräs

105 Kepsu 2005:96

Elisabet ja esim. vuonna 1654 siitä on käytetty nimitystä ”Fru Elizab. Ållengrens frelse”.

Myös Gyras lienee syntynyt etunimestä. Asiakirjoista ei löydy tietoa nimen alkuperästä, ja Kepsun¹⁰⁶ mukaan ainut selitys voi olla, että talonnimi pohjautuu muinaisruotsin tavalliseen etunimeen Giordh / Giurdh / Gyrdh, vaikkei sitä esiinny Suomea koskevissa keskiaikaislähteissä. Hopeaverossa 1571 Gyras oli köyhä tila.

Vaikka Backas oli 1500-luvulla kylän vauraimpia taloja, köyhtyi se 1600-luvulla ja päättyi kruunutaloksi.¹⁰⁷ Vuonna 1634 leski Margareta ei pystynyt maksamaan veroja, joten kruunu siirsi tuolloisen Backaksen tilan Matts Tönnessonille. Tilasta tuli 1680-luvulla ratsutila ja se sai augmenteikseen viereisen Gyraksen sekä tilat Sipoon ja Porvoon pitäjistä. Vuonna 1702 tila mainitaan nykyisellä nimellä Backas. Vuonna 1710 tilasta tuli kruununtala. Maakirjassa talo oli kauan nimellä Hustru Margareta, sen jälkeen 1708–24 Böling, sillä tila siirtyi Bölen Hans Hanssonille.

Åstrand kuvailee Backaksen historiaa seuraavasti: Tilan hallinnoijat vaihtuivat useaan kertaan 1700-luvun taitteen tienoilla. Lopulta Hans Hansson osti tilan vuonna 1708. Toisin kuin muut, pysyi Hansson tilallaan venäläisten tunkeutuessa kylään vuonna 1713 ja venäläiset nimittivät hänet starostaksi, jonka tehtävänä oli huolehtia veronkorjuusta ja miesten sekä hevosten otosta Venäjän armeijaan. Åstrand

106 Kepsu 2005:96

107 Eskola 2017:16

kuvailee tätä tehtävää varsin herkkäluontoiseksi, mutta Hansson lienee tullut hyvin toimeen kyläläisten kanssa eikä ilmeisesti ole väärinkäyttänyt asemaansa.¹⁰⁸

Gyraksen palauduttua valtiolle 1680-luvulla se oli niin huonossa kunnossa, että se sai verovapautuksen 1690-luvun loppuun saakka. Gyraksen väki selvisi katovuosista, mutta rutto vei isän ja pojan vuonna 1710. Seuraavat omistajat saivat tilan kuntoon ja saivat ostettua tilan takaisin valtiolta vuonna 1758.¹⁰⁹

1700- ja 1800-luvuilla tilan rajat ja omistussuhteet muuttuivat useaan otteeseen (ks. taulukko s. 81), johtuen lopulta siihen, että alkuperäisestä Gyrakselta ja Backaksesta tuli kolme eri tilaa.

Backas-tilan kolme seuraajaa: Östergård, Vestergård ja Gyras

Kolmeen jakautuneesta Backas-tilasta itäisin, Backas (Östergård), säilyi sotilasvirkatalona vielä Venäjän vallan alla 1800-luvulla, toisin kuin muut kylän talot, jotka olivat siirtyneet kruunulta takaisin yksityisomistukseen 1700-luvun aikana.

Östergårdiin jäi mäen laella sijainnut Backaksen vanha päärakennus. Tila vaihtoi omistajaa useasti 1800-luvulla, kunnes Sontag osti sen vuonna 1905. (Vieressä on edelleen lohkottu Sontags-tila, joka saman suvun hallussa.)

108 Åstrand 1998:11

109 Åstrand 1998:12

1870-luvulla Backaksen vanha päärakennus purettiin ja korvattiin Östergårdin uudella päärakennuksella. Silloinen isäntä halusi rakennuksesta käräjätuvan tai kestikievarin. Myöhemmin Sontagin aikana päärakennusta lyhennettiin, mistä saatuja hirsiiä käytettiin uuden huvilamaisen päärakennuksen rakentamiseen mälle vuonna 1930.¹¹⁰ Tilaan kuuluneet talusrakennukset sijaitsivat hieman erillään päärakennuksista, pellon välittömässä läheisyydessä.

Backas-Östergårdin länsipuolelle, vanhalle Gyraksen tontille, muodostettiin Backas-Vestergård. Tilan päärakennus on vuodelta 1830. Tilan pihapiirin läpi etelään kulki tieyhteys Kirkkaan. Vestergård on jaettu myöhemmin kahtia Vester- ja Södergårdiksi.

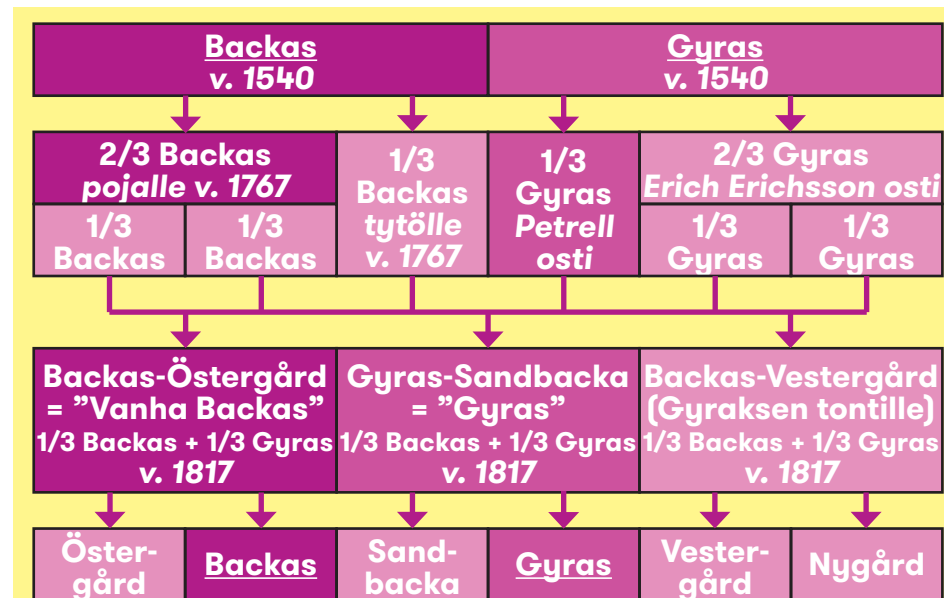
Backaksen itä- ja länsipuolen yhdisti pihapiirien eteläpuolella kulkenut tie.

Kolmeen jakautuneesta Backas -tilasta läntisimmäksi jäi Gyraksen tila, jonne rakennettiin päärakennus 1887 ja talossa avattiin kauppa vuonna 1892.

Sähköä kaikki Backakset ovat saaneet jo ainakin vuonna 1931 Nurmijärven kunnalta¹¹¹, vuosikymmeniä ennen kuin Kivistön pientalot saivat sähköt.

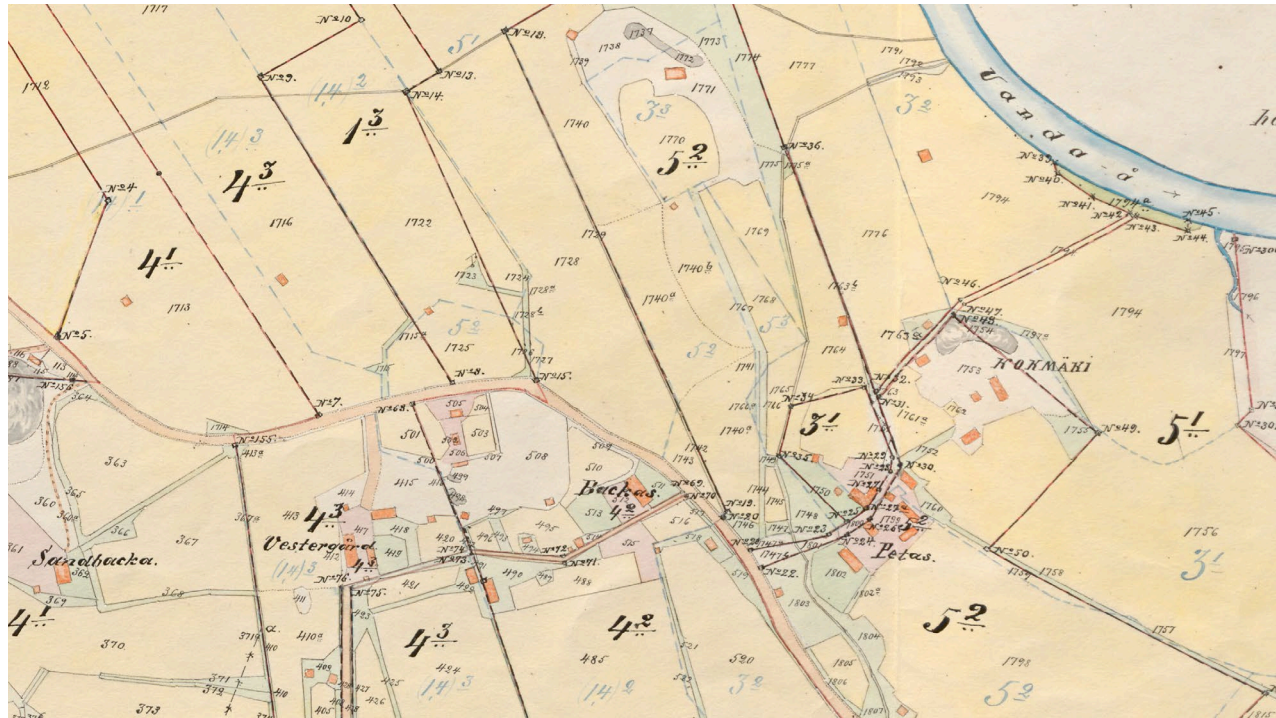
110 Eskola 2017:17-19

111 Suomen maatilat, I osa (1931)

Värikoodi kertoo, miten alkuperäiset Backas ja Gyra ovat vuosisatojen varrella muuttuneet ja muotoutuneet nykyisiksi tilanpaikoiksi. 1767 Eric Hansson ja hänen vaimonsa kuolivat ja heiltä jäi 5 alaikäistä lasta. Vanhin poika Eric Ericsson sai 2/3 tilasta ja Ulrica Ericsson 1/3. Kun Ulrika meni naimisiin Johan Henricsson Petrellin kanssa, hänen osansa yhdistettiin 1/3 Gyraan, jonka Petrell osti. Eric Ericsson osti 2/3 Gyraksen ja myi siitä puolikkaat kahdelle pojalleen, jotka saivat siis 1/3 Gyraksen kumpikin. Eric Ericssonin kuoltua he saivat vielä 1/3 Backaksen kumpikin. Näin Backas ja Gyra jakautuivat kolmeen osaan, joissa kaikissa oli 1/3 Backasta ja 1/3 Gyraa. Lopullinen jako vahvistettiin 1817, jolloin tilat saivat nimet Backas-Vestergård, Backas-Östergård ja Gyra-Sandbacka eli Gyra. Sen jälkeen jokainen tila on vielä jakautunut kerran.

(vas.) "Backas-Östergård ca 1910. Gamla Sontags vid vägen." Näin on kirjoittanut joku valokuvan taakse. Kyseessä siis Backas-Östergårdin lyhennämätön päärakennus nykyisen Keimolantien varressa ennen Sontagsin talon rakentamista 1930-luvulla. KHF.

(vas.) Isojakokartassa vuodelta 1909 on esitetty Keimolan kyläkeskuksen kantatallot pihapiireineen, talusrakennuksineen ja kiinteistöjakoineen. Kartassa haahmottuu myös Backaksen kukkulan halki kulkeva kylänraitti ja reitti aina Vantaanjoen rantaan asti.

nr.	lk.	rak. vuosi	nimi	osoite	rak. tunnus	kuvaus ja havainnot
13	RP	1870-1879	Wanha Kievari (ent. Backas-Östergård): asuinrak.	Keimolantie 118	1026901095	Talo korvasi vanhan rusthollirakennuksen mäen päällä. Rakennuttajan tiedetään aikoneen talosta muun muassa kestikievaria. Lienee tapahtunut sekaannus, kun tätä taloa on sittemmin pidetty entisenä kestikievarina. Tämän päärakennuksen syrjäytti mäen päälle vuonna 1930 pystytetty Sontagin talo (nr 15). Siitä lähtien tätä taloa on kutsuttu myös nimellä Nedre Sontags. Perustuksessa on käytetty melko suuria, osin lähes suorakulmaisina louhittuja kiviä. Rakennus on suoraryhtinen kuten 1800-luvun loppupuolen talot yleensäkin. Rakennus on lyhytnurkkainen, 1700-luvun talo olisi pitkänurkkainen. Tosin tiedämme, että nurkkia on sahattu lyhyiksi 1900-luvun alkupuolella, kun taloja on haluttu muutenkin muodistaa. Kievaritalo on melko korkea ja siinä on segmentti-ikkunoin valaistu suhteellisen korkea ullakko. 1900-luvun alun valokuvassa talo on aumakattoinen, josta syystä se on aikoinaan tehnyt suuremman vaikutuksen kuin nykyään. Talo ei näy kokonaan kuvassa, mutta se on ollut nykyistä isompi, sillä 1920-luvulla sitä lyhennettiin ja näin saaduista hirsistä rakennettiin uusi päärakennus mäelle (nr 15). Talon on täytyntä siis olla epätavallisen pitkä. Koska se on kapearunkoinen, pituus kielii päätykamareiden suuresta määrästä. Lisäksi ullakolla on ollut valoisaa majoitustilaa. Ullakon segmentti-ikkunat ovat ilmeisesti rakennusajalta, samoin kuin kaksi kuistia, jotka näkyvät kuvassa. Eteläpuoleinen kuisti sijaitsi alun perin talon nurkassa. Kuvassa talo näyttää olevan rimalaudoitettu. Nykyinen eteläkuisti sijaitsee talon pitkällä sivulla länsipuolella kuten pohjoiskuistinkin. Kummassakin kuistissa on betoniperustus.
14	RP	1900-1919	Backas-Östergård: luhtiaitta	Keimolantie 122	1026901051	Perinteisiä luhtiaittoja rakennettiin maalaiskunnassa hirrestä vielä 1900-luvun alkupuolella. Yksinkertainen muoto, ryhdikäs kunto, kalanruotokuvioiset ovien paneloinnit sekä "valuvan" muotoiset solan pilarit voisivat todistaa jopa 1920-1930-luvusta. Aitta voi myös olla nykyistä päärakennusta vanhempi. Sementtiilikatto on 1930-1950-luvuille tyyppillinen. Rakennuksessa on takana läisiipi.

Nykytilan kuvaus

Kylän keskuspaikka, Backasten kukkula on hyvin vehreä ja puustoinen: lähes kaikki rakennukset jäävät tiheään kasvuston, pensaiden, kuusiaitojen tai suurten puiden taakse. Tästä hyvänä esimerkkinä Backas-Östergårdin päärakennus nähtynä Keimolantieltä (kuva A). Kuvassa D näkyy Backasten kukkula Vantaanjoen suunnasta. Kylän rakennukset ovat piilossa puuston takana.

Kyläkukkulan rakennuskanta on pääosin 1900-luvun alkupuoliskolta vanhojen päärakennusten ollessa 1800-luvulta. Rakennuskokonaisuuteen kuuluu pari myöhempää lisäystä.

Backas-Vestergårdin pihapiirin muodostaa kuusi rakennusta vanhoilla sijoillaan. Hämeenlinnanväylän tiemelu on voimakasta. Kuva B on pihapiirin keskeltä ja kuva C tieltä, joka johtaa Keimolantielta pihapiiriin. Tässä vanhassa Kirkantien alkupäässä on säilynyt jossain määrin puolijulkisen tiealueen luonne.

Keskeiset muutokset

Ensin valtatie 3:n rakentaminen ja lopulta Hämeenlinnanväylän rakentaminen 1980-luvulla on jakanut Backasten alueen voimakkaasti kahtia siten, että Gyras-tilan pihapiiri jää tien länsipuolelle.

Backasten kukkula on ollut kylän keskuspaikka, mutta sen kaupunkikuvallinen asema on heikentynyt lisääntyneen puuston ja kasvillisuuden myötä. Aiemmin ympäristöön ja Keimolantielle näkyneet pihapiirit päärakennuksineen ovat kadonneet tiheään puuston taakse. (kuva F, G). Entisen Hollanderin kaupan pohjoiseen avautuva pihapiiri on kukkulan ainut edelleen Keimolantielle avoin alue (kuva E).

Kirkantien tieyhteys Keimolantielta Backas-Vestergårdin pihapiiriin läpi etelään linjattiin noin 1980-luvulle tultaessa kiertämään pihapiiri. Tilat itä-länsi-suunnassa yhdistänyt kylänraitti on poistunut käytöstä ja sen poikki on kasvatettu kuusiaita. Näin puolijulkiset tilat Vestergårdin ja Östergårdin liepeillä ovat muuttuneet yksityisemmiksi.

Backaksen rakennuskannan osalta Keimolantien varrelle on rakennettu pari täydentävää tai vanhan

korvannutta rakennusta 2000-luvulla. Vestergårdin eteläpuoliselle pellolle on muodostettu uusi Södergårdin pihapiiri 1990-luvulla.

Gyraksen tilan rakennusryhmä on korvautunut modernilla rakentamisella.

Säilyneisyys

Backaksenmäen rakennusryhmä, joka sijoittuu pääasiassa Keimolantien ja vanhan kyläraitin väliin, on hyvin säilynyt tilojen vanhoine päärakennuksineen ja talousrakennuksineen. Vain joitain täydennyksiä on peräisin 1900-luvun jälkipuoliskolta ja 2000-luvulta. Mäen kaupunkikuvallinen asema on kuitenkin muuttunut puuston runsaan lisääntymisen seurauksena.

Erityisesti Backas-Vestergårdin pihapiiri Hämeenlinnanväylän vieressä muodostaa erittäin hyvin säilyneen rakennusryhmän: päärakennus on vuodelta 1830 ja talousrakennukset 1900-luvun ensivuosisikymmeniltä. Keimolantielta päärakennukselle johtanutta puukujannetta ei enää hahmota muulta puustolta.

15	RP	1930	Sontags (ent. Backas-Östergård): päärakennus	Keimolantie 122	1026901062	Suomen maatilat -kirjassa kerrottu, että 1930-luvun alussa Backas-Östergårdin päärakennus on ollut "uusi, huvilatyylinen". Kirjan kuvassa talo on vielä laudoittamaton. Uusi päärakennus korvasi vanhan (nr 13), joka oli rakennettu maantien varteen 1870-luvulla. Siuntiolainen suutari Viktor Sontag rakensi talon vuonna 1930 mäen päälle kutakuinkin paikalle, jolta vanha rusthollirakennus oli purettu 1870-luvulla samalla kun uudempi talo valmistui tien varteen. Rakennuttajansa mukaan tätä taloa on sittemmin kutsuttu nimellä Sontags. Se noudattaa 1920-luvun makusuuntausta: siinä on syvä runko, aumattu katto sekä tilava lasiveranta ja vaalea väri. Rakennus näkyy laajalle, koska sijaitsee kukkulalla.
16	RP	1900–1919	Kuusisto, Janvilla (Hollanderin kauppa): kalustovaja-talli	Keimolantie 128	102690093M	Toiminut kyläkaupan varastona.
17	RP	1900	Kuusisto, Janvilla (Hollanderin kauppa): sauna	Keimolantie 128	100073	Entinen kauppiaan sauna on ollut hyvässä hoidossa ja korjattu huolella. Ikkunat on vaihdettu.
18	K	1900–1999	Janvilla (ent. Kuusisto, Hollanderin kauppa): maakellari	Keimolantie 128	100121	Inventoimaton, ei nähty.
19	RP	1830	Backas-Vestergård (Backas-Gyras): päärakenn.	Keimolantie 132	102690097S	Pitkä kapearunkoinen paritupa, jossa frontoni pohjoisen puolella ja lasiveranta etelässä. Mahdollista, että rungon pystytys aloitettu 1820-luvulla ja talo saatu valmiiksi v. 1830 puolella. Joka tapauksessa talo on rakennettu v. 1817 tilan jaon jälkeen. Kapea runko ja paritupamainen pohjakaava on tyyppilinen rakennusajankohdalle. Tupa ja saliin on todennäköisesti 1800-luvun lopulla tai 1900-luvun alussa järjestetty omat sisäänkäynnit ja niiden väliin on tehty koristeellisin ikkunoin varustettu veranta. Myös frontoni lienee tältä ajalta. 1900-luvun puolella on betonoitu kivijalka sekä avattu kaksi ullakon ikkunaa etelän puolelle. Kivijalka levenee alaspäin, toisinaan betonointi on tehty tällä tavoin "bastionimaisesti". Vaalea väritys on tuskin alkuperäinen. Se, samoin kuin tiilikatto, voi olla peräisin 1920-luvulta. Talo on voinut olla jo alkuaan lyhytnurkkainen.
20	RP	1900–1919	Backas-Vestergård (Backas-Gyras): puuliiteri, kellari	Keimolantie 132	102690098T	Päädystä ja pohjoissivulla on sveitsiläistyylliset ikkunat, tämä viittaa rakennusaikaan noin 1900–1910. Pohjoissivulla on kivijalkakellari.
21	RP	1900–1949	Backas-Vestergård (Backas-Gyras): navetta	Keimolantie 132	102690096R	Hämmentävästi Suomen maatilat -kirjassa väitetään, että "karjasuoja on kivistä". Tämä hirsinavetta on kuitenkin ollut olemassa kirjan tekoajakaan. Ikkunat ovat 1900–1920-lukujen tyyliä. Perustus on punagraniittikvaadereista, jotka ovat laastin puutteessa päässeet liikkumaan. Ikkunat ovat osittain huonossa kunnossa. Rakennuksen sisätilat ovat jääneet vaille selvitystä. Rakennuksen edustavuutta lisää punamullattu rimalaudointi.
22	RP	1900–1949	Backas-Vestergård (Backas-Gyras): liiteri	Keimolantie 132	102690095P	Rakennus sijaitsee pienen, riuhelle ja mummonmökille johtavan kärrytien laidassa. Sen suuret pariovet avautuvat tien puolelle. Jyrkkä harja ja pikkuruutuiset ikkunat viittaavat vuosikymmeniä välillä 1900–1920. Rakennus on ollut ilmeisesti kärryliiteri, kaluvaja ja/tai talli. Ikkunat ovat poikkeuksellisen suuret ja koristeelliset. Kate on profiloitua peltiä.
23	RP	1918	Södergård (ent. Backas-Ves- tergård): lato	Keimolantie 136	102690102X	Kuulunut ennen Backas-Vestergårdille. Kookas lato (nyttämmin kalustovaja?) on L-kirjaimen muotoinen. Pohjoinen siipi lienee uudempi.
24	RP	1920–1929	Södergård (ent. Backas-Ves- tergård): rengintupa	Keimolantie 136	102690099U	Pienukko asuintalo on sievä, melko alkuperäisessä kunnossa. Rakennus ei ole ilmeisesti käytössä. Näyttää siltä, että kivijalka on ollut alun perinkin betonia. Mökissä on frontoneita sekä länsisivun räystäällä että sisääntulokuistissa, nämä ovat tässä tapauksessa myöhäsyntyisiä, maalaiskunnassa yleisiä tyylipiirteitä. Ks. myös päärakennus (nr 19).
25	RP	1925	Södergård (ent. Backas-Ves- tergård): lato	Keimolantie 119	102690101W	Kuulunut ennen Backas-Vestergårdille.

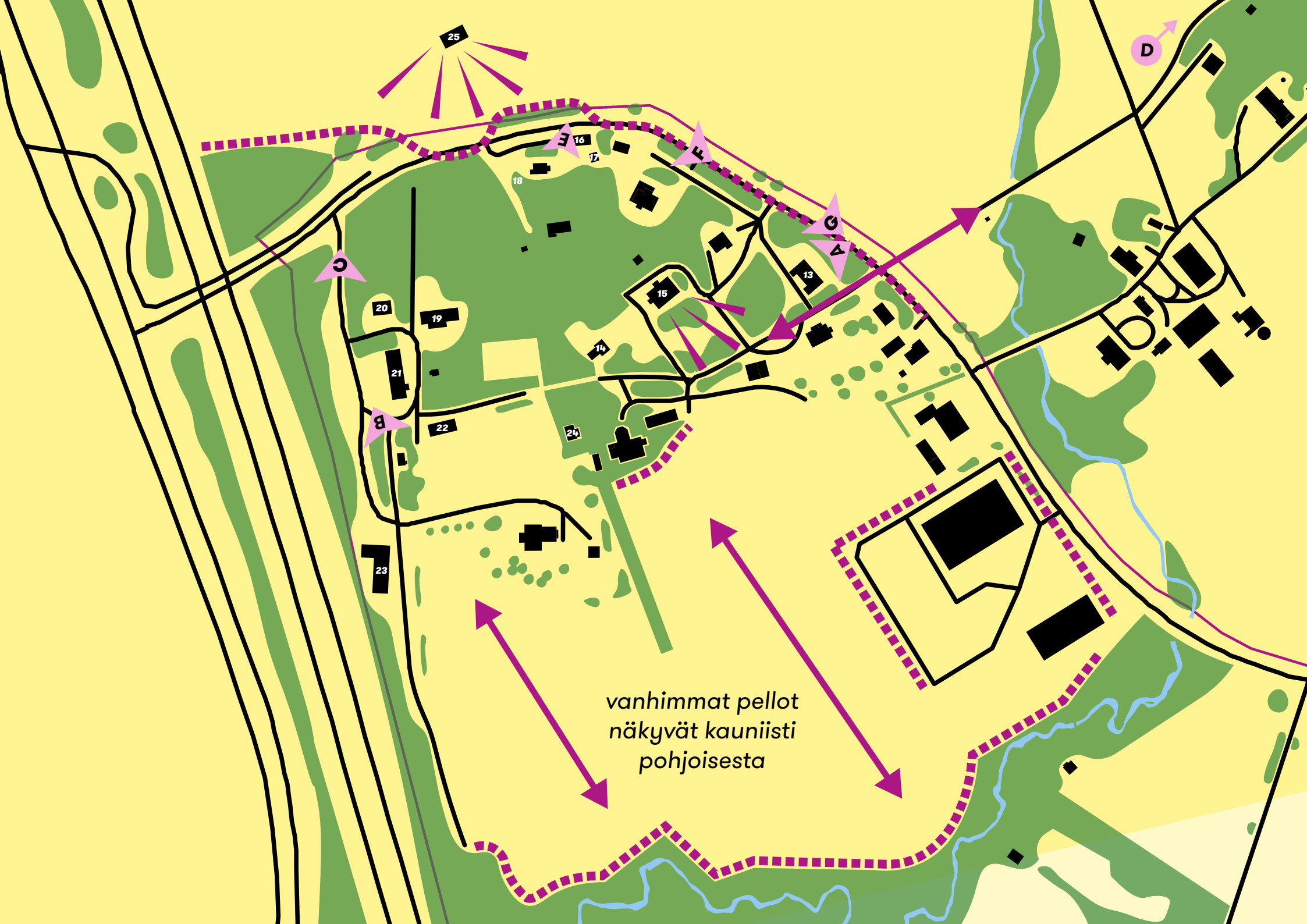

(vas.) Kollaasi Backasten pihatien läpikävelystä. Backasten pihatie on vuoden 2025 tilanteessa suljettu läpikululta. Kiinteistöjen rajalla on kuusiaita ja korkeaa kasvillisuutta (5–6). Backas-Vestergårdin puolella tie on kauniisti rajattu puurivillä avoimesta pellostä (7–9). Backas-Östergårdin puolella tie on huonommassa kunnossa (1–4).

(ylh.) Tuija-aidat Backasten kukkulan reunoilla kuvastavat nykytilannetta: tiet eivät enää kulje pihapiirien läpi ja pihapiirit hahmottuvat täysin yksityisinä. Rakennukset jäävät kasvillisuuden taakse piiloon. Kylän keskus ei hahmotu Keimolantielle.

vanhimmat pellot
näkyvät kauniisti
pohjoisesta

Hämeenlinnan-
väylän melu leviää
ympäristöön

Tonttien
reunat ovat
metsittyneet
monin paikoin

Sontagsin
päärakennus
näkyvä kauas

Backaksen
pihatie on poikki
keskeltä

Teollisuustontin
toiminta näkyy
myös pohjoiseen

Vanhat pellot
piilossa puuston ja
teollisuustontin välissä

Kykisbäckenin
ympäristön metsä
erottaa Backakset
tarkastelualueen
eteläosasta

Teollisuustontti
rajautuu
Keimolantiehen

Keimolantie

PETAS JA STAMBO

v. 1540
Kanta-tila!

Historia

Petas on Keimolan kantatalo, joka esiintyy jo vuoden 1540 maakirjassa. Vuoden 1775 isojakokartan mukaan Saras ja Petas sijaitsivat samalla Keimolantien itäpuolella sijaitsevalla kylätontilla, todennäköisesti tämä oli tilanne pitkään ennen isojakoa. Petaksen päärakennus pihapiireineen sijaitsee paikalla edelleen.

Petas toimi ratsutilana 1600-luvun alussa, mutta isännän sairastuttua spitaaliin vuonna 1621 tila rappeutui ja siirtyi kruunulle. Kaarle XI:n jaossa Petas määrättiin 1680 rustholliksi, joka sai kolme augment-

tia: Bembölessä, Nahkelassa ja Sipoossa. Rustholliin yhdistettiin myös Keimolan autiotila Andersson. Petas, toisin kuin moni muu tila, lienee selvinnyt kato- ja miehitysvuosista suhteellisen hyvin. 1600-luvun alkupuolella tila on ollut jonkin aikaa tyhjiällä, minkä jälkeen paikka on ollut asuttu jatkuvasti läpi vaikeidenkin vuosien, ja ollut ilmeisen varakas.¹¹²

Petas jaettiin kahtia vuonna 1769, todennäköisesti isojaon maanmittauksen mahdollistamana. Tilan toisesta osasta tuli Byända Petas (s. 108), jonka uusi päärakennus ja tilarakennukset sijoittuivat Keimolantien itäpuolelle, noin 500 metriä kaakkoon tilan

vanhasta keskuksesta. Näiden kahden tilan omistussuhteet muuttuivat useaan otteeseen vuosien varrella. Petaksen omistajana oli 1826–37 nimismies Gustaf Ruuth. Sen jälkeen tila siirtyi Collinin suvulle. Vuonna 1841 tilan isojaossa tehty jako vietiin maarekisteriin – joidenkin tarkennusten jälkeen. Tämä johtui oletettavasti siitä, että Petas Byändan maat siirtyivät tällöin Linnan kartanon omistukseen.

Tulipalot ovat koetelleet Petaksen tilaa usein sen historiassa. Rusthollin päärakennus paloi uudenvuodenyönä 1813–14. Palon jälkeen uusi päärakennus rakennettiin uudelle paikalle, jossa tilan päärakennus nykyisinkin on. Tämä päärakennus paloi vuonna

112 Åstrand 1998:9

nr.	lk.	rak. vuosi	nimi	osoite	rak. tunnus	kuvaus ja havainnot
7	RP	1936	Petas: päärakennus	Keimolantie 105	102699727D	Kaksi edellistä päärakennusta paloi. Niistä sekä nykyisestä rakennuksesta on olemassa mustavalkoakvarellit. Rusthollin viimeisin päärakennus paloi uudenvuodenyönä 1813–14. Uusi pystytettiin sille paikalle, missä nykyinen päärakennus sijaitsee. Tämäkin päärakennus paloi vuonna 1935. Tulipalot selittävät, miksi nykyinen päärakennus rakennettiin kivistä ja erittäin paksuin seinin. Rakennus sai vanhahtavasti klassistiset tyylipiirteet, vaikka tähän aikaan rakennettiin maallakin jo funkista. Rakennuksessa alun perin savitiilikatto, mutta tiilet vaihtoivat omistajaa 1990-luvun alussa ja ovat nyt Byändan torpan katteena. Samaan aikaan taloon tehtiin korjausrappaus. Julkisivuja ei ole sen jälkeen korjattu. Vastaavan kaltaisia rakennuksia on säilynyt vain muutamia Vantaan alueella. <i>Rakennuksella on merkitystä historiallisen prosessin tai ilmiön todisteena tai siitä kertovana ja tietoa lisäävänä esimerkkinä: 1900-luvun agraarielämä.</i>
8	RP	1800–1819	Petas: luhtiaitta	Keimolantie 105	102699728E	Rakennuksen ajoitus on vaikeaa. Ovien helmiponttilaudat, heloitus sekä solan suorat pylväät viittaisivat myöhempään aikaan, mutta näitä osia on voitu vaihtaa, sillä aitta on siirretty paikalleen muualta. Omistaja uskoo aitan olevan 1800-luvun puolivälistä. On uskottavaa, että vanhan rusthollirakennuksen vieressä on ollut luhtiaitta. Se on todennäköisesti palanut päärakennuksen mukana. Se selittää, miksi aitta on tuotu muualta. Siirto on varmasti tapahtunut pian palon jälkeen. Niin ollen aitta olisi peräisin joko 1810-luvulta tai sitä varhemmalta ajalta.
9	RP	1700–1799	Petas: väentupa	Keimolantie 105	1026997162	Varmasti rakennettu ennen vuotta 1830.
10	RP	1750–1799	Stambo: päärakennus	Keimolantie 109	102661051T	Rakennus eteläpäädyistä pitkänurkkainen, joten vanhin osa on 1700-luvulta. Rakennus on ollut alun perin kahdessa osassa, toisessa rakennusmassassa oli tupa, toisessa sali. Osat yhdistetty vuonna 1870. Tuolloin rakennusmassa oli L-kirjaimen muotoinen, sakaroiden kinalossa oli pyöreäseinäinen veranta. Vuonna 1930 toinen L:n sakaroista purettiin ja talosta tuli suorakaiteen muotoinen. Silloin rakennettiin myös nykyinen lasiveranta, joka on jaettu kahtia. Rakennuksessa on ollut ainakin siitä lähtien kaksi asuntoa. Ikkunat hyvin säilyneet. Rakennus on ulkoa maalattu sävyllä Herrgårds gul. Tiilikatto 1930-luvulta. Rakennus ei tyyliillisesti edusta empireä kuten on väitetty. Aumakatto atikavyöhykkeineen 1870-luvulta on lähinnä viittaus tai muistuma empirestä. Vuorilaudoituksen rimat ovat profiloituneet, mikä on harvinaista Vantaalla. Ikkunoiden vuorilaudat ovat koristeelliset. Talo on poikkeuksellisen rikas arkkitehtuuriltaan. Vanhin säilynyt asuinrakennus alueella.
11	RP	1870–1879	Övre Petas (ent. Petas): työväenasunto Kuperkeikka	Keimolantie 107	1026997217	Näkyvä peltomaisemassa. <i>Harvinaisuus: tilattoman väestön asumukset Vantaalla.</i>
12	RP	1814	Övre Petas (ent. Petas): riihi	Keimolantie 107	1026997195	Hyvin säilynyt esimerkki uusmaalaisesta riihestä.

1935. Varakas tila pystyi rakentamaan uuden päärakennuksen kivistä ja tämä rakennus on edelleen paikallaan.¹¹³

Stambon historia juontuu Saraksen tilaan: Petaksen kanssa samalla kylätontilla sijainnut Saraksen tila jaettiin vuonna noin 1770 Övre ja Nedre Sarakseen mutta tilojen päädyttyä samalle

113

VAARI-inventointi 2018, Eskola

omistajalle, Sarinille, ne yhdistettiin jälleen vuosina 1820–47. Tila jaettiin uudelleen Sarinin poikien kesken 1847 (muutos kirjattu maarekisteriin vuonna 1852). Karttatarkastelun perusteella vasta tämä 1800-luvun puolivälin tilanjako sai aikaan erillisen Övre Saras-tilan rakentamisen vanhasta kylätontista noin 350 metriä etelään, siis paikalle, joka myöhemmin on tunnettu pelkällä Saras-nimellä. (s. 96) Nedre Saras

-tila, jonka päärakennus oli Petaksen vieressä, jäi toiselle pojista ja puolestaan hänen poikansa myi tilan maat vuonna 1901 Linnan kartanon omistajalle Carl Cronstedtille. Vanhalle kylätontille, ilmeisesti tuolloin edelleen Sarinin omistukseen, jäi Nedre Saraksen päärakennus.¹¹⁴ 1900-luvun alusta lukien se

114

Åstrand 1998:17

on tunnettu nimellä Stambo. Stambon päärakennus toimi kouluna vuosina 1904-07.

Petaksen pihapiirin koillispuolella pienellä mäellä sijaitsi 1700-luvulla pieni pelto nimeltä Riihimoisio (käännös tekijän, merkintä kartassa Rikya), jonka pohjoislaidalla sijaitsi nimenmukainen riihi. Myöhemmin mäkeä on kutsuttu Kokmäeksi ja sinne syntyi ryhmä talousrakennuksia. Pihapiirissä on ollut myös työväen asumista ja karttojen mukaan paikalla on jo 1700-luvun puolivälissä sijainnut myös rengin torppa.

(vas.) Isojakoa varten 1770-luvulla laaditussa kartassa näkyy, miten lähekkäin eri tilojen pihapiirit – tässä karttarajauksessa Saras ja Petas – sijaitsivat vanhoilla kylätonteilla. Kylätontin osia on kartassa esitetty jaettavan vuoroin Petakselle (P) ja Sarakselle (S). Maiden omistussuhteita on myöhemmin järjestetty uudelleen. Muistumana Saraksen sijainnista Petaksen kyljessä on edelleen vanha Stambon päärakennus, joka toimi Nedre Saraksen päärakennuksena ennen tilan maiden myymistä Linnan kartanolle vuonna 1901.

Nykytilan kuvaus

Keimolantien mutkasta aukeaa laaja peltomaisema, jota Petaksen rakennukset reunustavat etelästä katsottuna (C). Peltoa reunustavat rakennukset ovat kookkaita punamullan sävyisiä maatalousrakennuksia, jotka ovat peräisin 1900-luvun lopulta ja 2020-luvulta. Peltoaukea jatkuu Keimolantien toisellekin puolelle, entisille Saraksen maille. Lukuunottamatta mainittuja maatalousrakennuksia, Stambon tai Petaksen pihapiirit eivät juurikaan näy Keimolantielle, vaan jäävät Kykisbäckenin puron varren lehtikuusiston taakse (D). Puusto ympäröi rakennusryhmää monin paikoin, ja monesta suunnasta tilan rakennuskeskittymä erottuukin maisemassa metsäisenä saarekkeena.

Petas on kylän tiloista ainoa, joka edelleen viljelee maata. Tilan kohdalla on bussipysäkki (A), joka palvelee myös Backasten kukkulaa, sekä todennäköisesti myös Tapolan asukkaita.

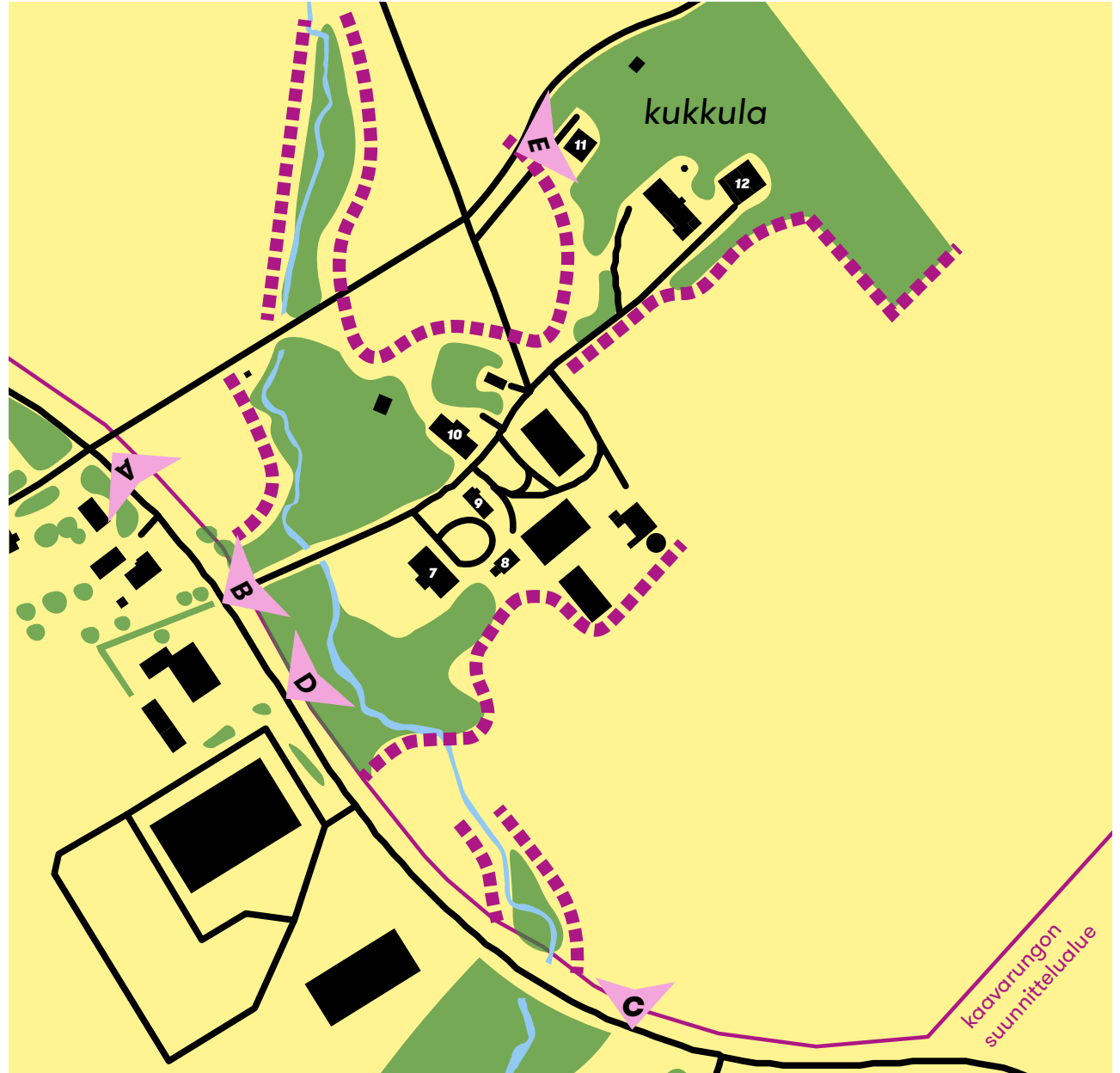
Kokmäki on nykyisin vehreä ja puustoinen. Nykyisin tämän pihapiirin keskellä sijaitsee Övre-Petas-nimisen kiinteistön päärakennus 1960-luvulta sekä kaksi 1800-luvun maatilarakennusta: työväenasunto Kuperkeikka ja riihi. Luoteen suunnan pelloilta Kuperkeikka erottuu puuston joukosta (E), muutoin pihapiiri on puuston ympäröimä.

Kartta Petaksen lähiympäristöstä maisemallisine havaintoineen. Rakennukset sijoittuvat metsäisille kukkuloille. [oik.]

B valokuva **C** maiseman reuna

Keskeiset muutokset

Stambon ja Petaksen rakennusryhmät eivät ole sanottavasti muuttuneet 1900-luvun jälkipuoliskolla. Talousrakennuksia on korvattu uusilla, minkä voi katsoa kuuluvan maaseutumaisten rakennusryhmien tavalliseen elonkiertoon. Uudet rakennukset on sovitettu mittakaavaltaan, materiaaleiltaan ja väritykseltään olevaan ympäristöön. Kokmäen pihapiirille on syntynyt uuden päärakennuksen sijoittamisen myötä (1960-luvulla) aiempaa korostetumpi asema osana rakennusryhmien hierarkiaa.

Pihapiirien reitistö on muuttunut: aina 1980-luvulle asti tieyhteys Keimolantieltä (B) Vantaanjoen rantaan kulki Stambon ja Petaksen pihapiirien läpi. 1980-luvun puolivälissä rakennettiin uusi tieyhteys pohjoisemmaksi.

Pihapiirit ovat sekä tieyhteyksien muutoksen että puuston lisääntymisen myötä muuttuneet yksityisemmiksi. Esimerkiksi Petaksen rinteessä sijaitseva päärakennus edustavine pihoineen on vielä 1940-luvulla näkynyt hyvin Keimolantielle, mutta jää nyt runsaan puuston taakse.

Säilyneisyys

Vuoden 1993 selvityksessä paikkaa on kuvailtu seuraavasti: ”Pihapiiri hyvin hoidettu, paikka tilallisesti vaikuttava. Muodostaa ehjän kokonaisuuden yhdessä Stambon kanssa.”¹¹⁵, mikä pitää edelleen paikkansa.

SARAS

v. 1540
Kanta-tila!

Historia

Saras on yksi Keimolan kantataloista, joka mainitaan maakirjassa vuonna 1540. Saraksen tila sijaitsi 1600-luvulla, mahdollisesti varhaisemminkin, samalla kylätontilla Petaksen kanssa. Hopeaverossa 1571 talo oli kylän varakkain. Åstrandin mukaan Saras ei kuitenkaan selvinnyt 1700-luvun taitteesta yhtä hyvin kuin tuolloin varakkaampi naapurinsa Petas; Saraksen tilan isäntä kaatui vuonna 1626 todennäköisesti kolmikymmenvuotisessa sodassa, ja hänen leskirouvansa Sara jäi

yksin hoitamaan tilaa aina 1630-luvulle asti.¹¹⁶ Tilan nykyinen nimi Saras on lähtöisin juuri tästä Sara-rouvasta. Tila joutui vaikeuksiin, eikä kyennyt maksamaan verojaan 1630–1650-luvuilla, jonka jälkeen eri isännät hallinnoivat tilaa.

Vuonna 1687 tila siirtyi Magnus Reiheriltä maksamattomien verojen takia kruunulle ja tuli Oulunkylän Landboas-tilan augmentiksi. 1700-luvun alussa tila tuli Sarin-suvun haltuun ja sai jälkikasvunsa kanssa tilan kukoistamaan niin, että se pystyttiin perintöstä valtiolta takaisin yksityisomistukseen. Vuonna 1764 Eric Hansson lunasti tilan kruunulta ja hänen jälkeläisensä omistavat yhä tilan.¹¹⁷

Saras jaettiin 1768, jolloin syntyivät Övre ja Nedre Saras. Puoliskot olivat samalla omistajalla 1820–47, mutta jaettiin taas pojille. Övre Saras on tiloista se, joka nykyisinkin tunnetaan Saraksena. Tilalle rakennettiin päärakennus noin 350 metriä Petaksesta ja Nedre Saraksesta etelään, peltojen keskelle. Päärakennukselle johti Keimolantieltä komea suora puukujanne. Tilan talousrakennukset sijoitettiin Keimolantieltä katsottuna päärakennuksen taustalle, sen eteläpuolelle, tiiviiksi ryhmäksi.

Nedre Saraksen maat myytiin vuonna 1901 Linnan kartanon omistajalle ja maat yhdistettiin Linnan kartanoon. Jäljelle Nedre Saraksesta jäi Petaksen lähellä sijainnut päärakennus, jota 1900-luvun alusta lähtien kutsuttiin Stamboksi. Linnan kartanon

"Karaktärsbyggnaden på Saras före ändringen på 1920-talet." Saraksen päärakennus 1920-luvulla. KHF.

ja Saraksen isännät lahjoittivat tontin Keimolan pikkukoululle (Bykulla) vuonna 1910.

Sähköä Saras on saanut ainakin 1930-luvulla Klaukkalan myllyltä.¹¹⁸

Vantaan kaupunginvaltuusto haki vuonna 2015 ympäristöministeriöltä lupaa saada lunastaa suuri osa Saraksen maista kaupungille. Lupa myönnettiin seuraavana vuonna ja maat kuuluvat nyt pääosin kaupungille. Tilan päärakennuksen ympäristö on edelleen yksityisessä omistuksessa.

¹¹⁶ Kepsu 2005:96. Kepsu sanoo v. 1639 saakka.

¹¹⁷ Åstrand 1998:10

¹¹⁸ Suomen maatilat, 1 osa (1931)

Saraksentien puukujanne vuonna 1958. Tuolloin se on erottunut avoimessa maisemassa varsin komeasti merkiten tilan keskukseen saapumista. KHF.

Övre Saras ja Nedre Saras (nyk. Stambo) vuonna 1851. Karttaa on käännetty niin, että pohjoinen on ylöspäin. KA.

nr.	lk.	rak. vuosi	nimi	osoite	rak. tunnus	kuvaus ja havainnot
5	RP	1852	Saras: päärakennus	Saraksentie 1	102680230F	Rakennus on harvinaisen hyvin säilynyt (vähän korjattu), mutta 1980-luvulla ikkunoita vaihdettu. Päärakennusta remontoitu 1800–1900-lukujen vaihteessa. Silloin kaksi pientä kuistia poistettiin. Ne korvattiin rakennuksen siipiosat yhdistävällä verannalla samalla kun tuvan ja salin jatkeeksi rakennettiin lännen puolelle lisäkamarit. Näin syntyivät talon poikkipäädylliset siipiosat. Rakennuksen massa on U-kirjaimen muotoinen. Sakaroiden väliin jäävä veranta lienee ollut ensin avoin. Veranta, koristeelliset lasitetut ulko-ovet, talon väritys sekä sen ulkoverhous ovat 1900-luvun alusta. Ikkunoiden alapuolisessa vyöhykkeessä ovat pystylistat säilyneet. Talo oli aluksi suora pitkänomainen massa, tupa oli itäpäädyssä ja sali lännessä. Näiden välissä on kaksi kamaria, toisesta niistä on käynti tampuuriin. Talon pohja on siis ollut paritupatyypin 1850-luvulla. Vuonna 1905 lisättiin kamari tuvan länsipuolelle, se tehtiin poikkipäätynä. Sama tapahtui salin länsisivulla. Kamari(t) rakennettiin 1905. Salin puoleinen lisäkamari muokattiin sytyntiasunnoksi 1930-luvun alussa. Talossa on tehty korjauksia ja pieniä muutoksia sisustuksessa vielä 1920-luvulla. Siltä ajalta ovat esim. salin tapetti ja uuni. Samoin toinen välikamareista lienee 1920-luvun asussa. Tuvassa ja salissa, mahdollisesti muissakin huoneissa on varhaiset, itämaiset korkkimatot. Mahdollisesti 1920-luvulla on myös betonoitu talon kivijalka. Nyt betonointi törröttää irtoavana kakkuna ainakin talon eteläpäädyssä. Yläkerrassa on yksi kesähuone sekä yksi lämmitetty kamari, viimeksi mainittu on todennäköisesti rakennettu 1905. Melkein kaikki talon uunit ovat tallella. Taloon tuli keskuslämmitys 1955. Vanha leivinuuni muurin sisällä on vielä jäljellä. Tiloista tampuuri, tupa ja sali ovat alkuperäisiä, samoin välikamarit. Lasiveranta on muokattuna olemassa rakennuksen keskiosassa. Vaihtelevasuuntainen ulkolaudoitus on 1900-luvun alkuvuosina korvannut entisen pystylaudoituksen. Talo jäi tyhjilleen vuonna 1989.
6	RP	1925	Saras: navetta-talli	Saraksentie 1	102680233K	Navetassa ollut 35 lehmää ja 7 hevosta.

Saraksen pellot vuonna 1954. Nykyäänkin olemassa oleva navetta-talli on suuri valkoinen rakennus kuvan keskivaiheilla. Kuva on kollaasi kahdesta valokuvasta. KHF.

Nykytilan kuvaus

Saraksen tilan maat muodostavat selvityksen tarkastelualueen keskikohdan ja maisemallisesti eheän laajan peltomaiseman. Saraksen pellot avautuvat Keimolantieltä etelään ja länteen. Pellon takana lounaassa, korkeiden mäntyjen takana, näkyy Myllymäen alue (C). Peltoa rajaa kaakossa Bykullan kukkula ja metsäinen saareke, kun taas tilan keskuksen puolella yksittäiset puut ja rakennukset luovat maisemalle reunaa.

Saraksentie yhdistää tilan keskuksen Keimolantielle, risteyksessä maisemaa Saraksen ja Petaksen avointen peltujen lisäksi hallitsee Aluman tehdas (A). Aluman tehdas näkyy myös tilan keskukselta katsottuna hallitsevana elementtinä maisemassa.

Saraksentie kulkee tilan pihapiirin halki (B), jossa näkyy paljon hevosia (F). Saraksentien varressa on myös Saraksen keltamullattu päärakennus, joka on peräisin Övre Saraksen alkuperäisestä rakennusvaiheesta, 1850-luvulta. Rakennus on ollut tyhjiällä vuodesta 1989 (D). Pihapiirissä on useita 1900-luvun alkupuolen maatalousrakennuksia, joista useat ovat huonossa kunnossa (G).

Kykisbäcken alittaa Keimolantien putkessa Saraksentien pohjoispuolella ja ojan ympäristö on tiheästi umpeenkasvanut (E).

Saraksentien puukujanteesta on jäljellä vain yksittäisiä puita (H, I). Nekin ovat vain pieniä kuusia, toisin kuin vuosisadan alun tilanteessa, jossa puukujanteen jäänteet näkyvät edelleen hyvin maisemassa. Puukujanteen ja Kykisbäckenin väliin jää pieni peltoala (kuvassa I vasemmalla), joka on erillään muista Saraksen pelloista.

Keskeiset muutokset

Saraksen pihapiirin talousrakennukset ovat pääasiassa 1900-luvun ensi vuosikymmeniltä. Karttatarkastelun perusteella vaikuttaa kuitenkin siltä, että Saraksen rakennusryhmä on ollut samoin jäsennelty jo alkuperäisessä rakennusvaiheessa 1800-luvun puolivälissä. Noin puolet talousrakennuksista on purettu. Puukujanne on kadonnut.

Säilyneisyys

Saraksen (ent. Övre Saras) tilan rakennusryhmä tuntuu olevan hiljalleen katoamassa. Saraksentien varrella sijainneesta yhdeksän maatalous- ja asuinrakennusten ryhmästä jäljellä on neljä. Päärakennus on aiempien inventointitietojen mukaan hyvin säilynyt, joskin rakennukseen on tehty useita muutoksia 1800–1900-lukujen vaihteessa. Rakennus on kuitenkin ollut tyhjillään yli 30 vuotta, mikä herättää huolta sen kunnosta ja korjattavuudesta. Talolle johtaneesta puukujanteesta on jäljellä vain fragmentteja. Sen sijaan talousrakennusten ympäristö ja päärakennuksen edusta ovat huomattavasti aiempaa puustoisempia. Ilmakuvien perusteella päärakennuksen piha-alueella näyttää ympäröineen vielä 1950-luvulla matalahko pensasaita tai vastaava, ja on oletettavaa, että päärakennus on näkynyt hyvin Keimolantielle. Nyt runsas puusto peittää päärakennuksen näkyvistä.

Saraksen pellot nähtynä Keimolantieltä heinäkuussa 2025.
Tilan pihapiiri on kuvan keskivaiheilla.

Bykullan rakennus
korkealla mäellä

mutkainen
Keimolantie
keskiaikaisella
linjauksellaan

Saraksen
pihapiiri

Kykisbäcken

pitkä
näkömälinja

Saraksentie

puukujanteen
jäänteet

MYLLYMÄKI JA TALLBACKA

Historia

Tila ei näy isojakokartassa 1769–1772, jossa alue on Saras-tilan peltoa. Ensimmäisen kerran Myllymäki esiintyy vuoden 1872 Senaatin kartalla. Tuolloin Myllymäen pihapiiriin on jo merkitty kaksi asuinrakennusta ja muutama talousrakennus. Mahdollisesti Myllymäki on ollut Saras-tilan torppa. Vuonna 1950 Myllymäki on lohkottu omaksi tilakseen Saraksesta.

Myllymäen tilan pohjoispuolella on sijainnut Tallbackan talo, jolle on lohkottu oma tontti Saras-tilasta vuonna 1922. Karttojen perusteella Tallbackan pieni pihapiiri on käsittänyt päärakennuksen ja

ainakin yhden talousrakennuksen 1900-luvun alusta vielä 1950-luvulle. 1800-luvun lopussa Tallbackan kohdalla on kartassa merkintä T, mikä tarkoittanee torppaa.

Nykytilan kuvaus

Saraksentien eteläpäässä sijaitsevaa Myllymäen pihapiiriä ympäröi metsä lännessä, pohjoisesta ja idästä, tosin Saraksen pellot tulevat hyvin lähelle ja kapeimmillaan metsää on vain reilu kymmenen metriä. Etelästä päin katsottuna pihapiiri sijaitsee jyrkän kuusiaidan takana, pellon laidalla (A, B). Kuusiaita näkyy noin Marmoritien ja Kivipellontien risteykseen saakka lännessä, suuren pellon laidalla. Pihapiirissä on monia jylhiä mäntyjä, jotka näkyvät kauas (B). Männyt näkyvät hyvin myös pohjoisesta Saraksen mailta vahvistaen muuten epämääräisen muotoista pellon reunaa.

Myllymäen tilan vanhasta rakennuskannasta on jäljellä vanha päärakennus 1910-luvulta, joka sijaitsee nykyisen Solkulla-kiinteistön puolella (92-406-3-321). Rakennus on merkitty rakennusperintökohteeksi. Vanha aittarakennus 1900-luvun alusta sijaitsee Saraksentien lähellä, Myllymäki-kiinteistön puolella (92-406-3-320). Pihapiirissä on myös uudempia rakennuksia ja rakennelmia. Tallbackassa ei ole jäljellä vanhaa rakennuskantaa, rakennukset ovat 2000-luvulta.

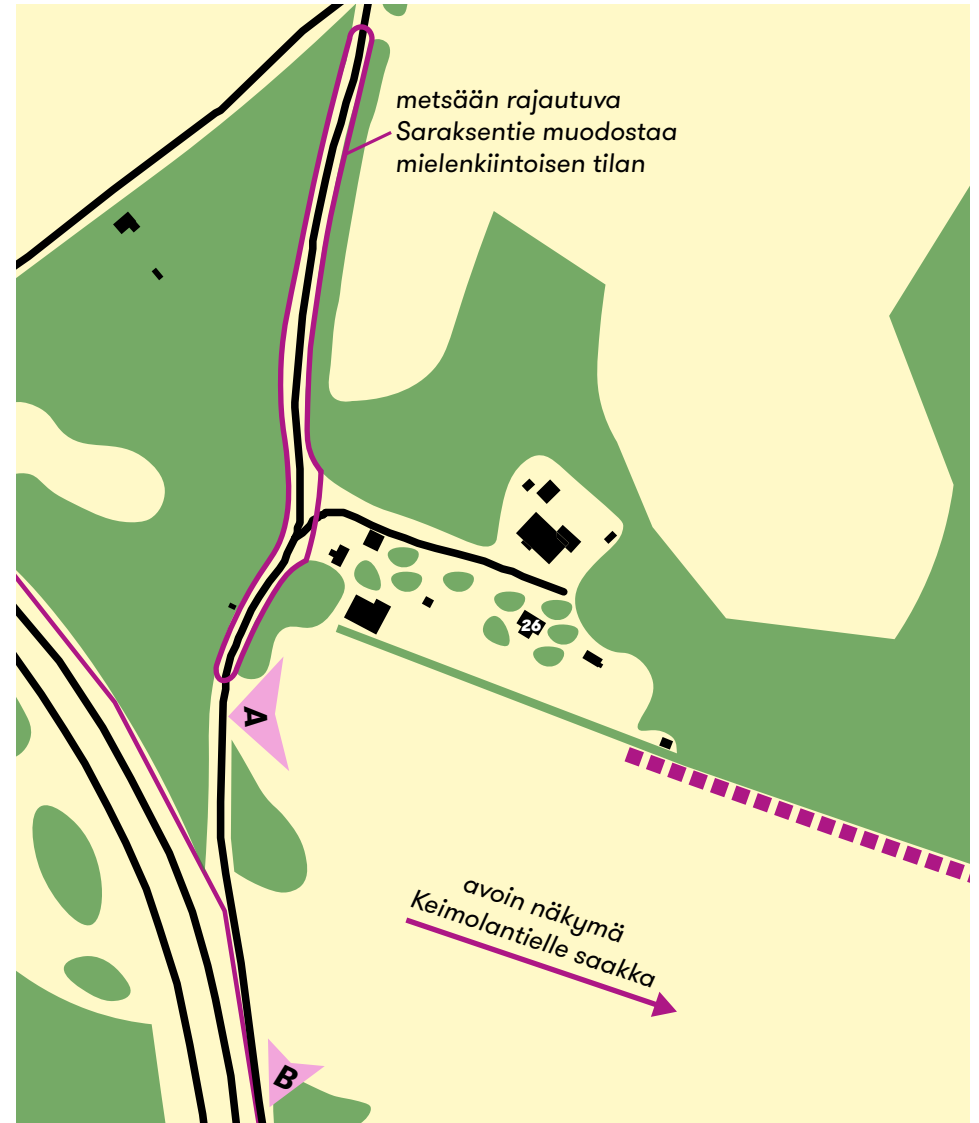
Myös Saraksentien länsipuolella on rakennuspaikkoja jo ainakin 1900-luvun alusta. Kiinteistöjä on

lohkottu Saraksesta 1920- ja 1940-luvuilla. Rakennukset ovat rekisterin mukaan 1900-luvun alusta ja 1940-luvulta. Nykyään paikalla on metsittyä tienpohja, ja kolme rakennusta tai rakennelmaa on säästynyt näihin päiviin saakka.

B valokuva **C** maiseman reuna

nr.	lk.	rak. vuosi	nimi	osoite	rak. tunnus	kuvaus ja havainnot
26	RP	1910–1919	Myllymäki: asuinrakennus	Saraksentie 8b	1026610592	Talon paikalla on sijainnut tilan päärakennus jo ennen tätä taloa. Taloa korotettu vuonna 1939. Uudet ikkunat vaihdettu 1956.

VIINAMÄKI / VIDNÄS

Historia

Viinämäki eli Vidnäs esitetään vielä 1900-luvun alun kartalla kivisenä rakentamattomana alueena Linnan kartanolle kuuluvan peltoalueen keskellä. Vuoden 1909 kartassa alueen eteläosaan on merkitty ladon paikka ja kulkureitti osapuilleen nykyisen Viinämäentien paikalle.

Vanda-niminen tila on lohkottu Petaksen mais-ta vuonna 1913 ja Viinämäen perällä oleva Vidnäs lohkottiin Petaksesta vuonna 1930. Viinämäki I ja II on lohkottu puolestaan Linnan kartanon maista 1950-luvulla. Viinämäen asutuksen ja pihapiirin voidaan katsoa vakiintuneen 1930-luvulle tultaessa.

Nykytilan kuvaus

Viinämäki muodostaa metsäisen saarekkeen Kykisbäckenin eteläpuolelle, peltoalueiden keskelle. Viinämäen pohjoispuolella aiemmin viljeltyt pellot on jätetty ilmakuvien perusteella metsittymään 2000-luvun alkupuolella. Alueella on muutamia rakennuksia ja pienimuotoista varastointitoimintaa, mutta rakennukset eivät näy metsäsaarekkeesta laajemmalle ympäröivään maisemaan. Alla oleva kuva on Viinämäentien risteyksestä, ja metsäinen kukkula näkyy kuvan vasemmassa laidassa. Rakennusrekisterin perusteella Viinämäessä on säilynyt 1900-luvun alkupuolen talousrakennuksia, asunrakennukset ovat 1940- ja 1970-luvuilta. Niitä ei ole inventoitu.

Backaksen
eteläpuoliset
pellot, kylän
vanhimpia

Viinämäen
alue

Peltoaukea
Saraksen tilan,
Viinämäen ja
Kykisbäckenin
välissä

Viinämäentie

N

BYÄNDA JA BYKULLA

Historia

Byändan historia alkaa siitä, kun Petas jaettiin kahteen osaan vuonna 1769. Toisesta osasta tuli Byända Petas, joka liitettiin Linnaan 1841.

Tilan päärakennus purettiin jo 1800-luvun lopussa Kylänpääntien ja Keimolantien risteyksen tietämillä. Byändan torppa oli alun perin Linnan kartanon muonamiehen mökki ja se on rakennettu 1890-luvulla samoihin aikoihin kun päärakennus purettiin. Talossa asui kaksi muonamiehen perhettä, kumpikin omassa päädyssään siten, että yhteinen leivinuuni sijaitsi keskellä. Linnan kartanon perunakellari ja

yksi lato olivat pihapiirissä.¹¹⁹ Torppa on ainoa tarkastelualueella Linnalle kuulunut rakennus. Torppa on suojeltu asemakaavalla vuonna 2014.

Bykullan kukkula rakentui, kun Keimola sai ensimmäisen koulunsa vuonna 1912. Koulurakennus (pikkukoulu) rakennettiin kukkulan laelle. Rakennus vapautui koulutoiminnasta jo vuonna 1944. Aluksi siinä asui Porkkalasta evakuoitu perhe, tämän jälkeen sitä käyttivät Königstedtin Martat. Käinby hembygdsförening perustettiin vuonna 1948 ja pikkukoulurakennuksesta tuli yhdistyksen kokoontumistila. Yhdistys antoi rakennukselle 1960-luvulla nimen Bykulla. Yhdistys on siirtänyt muutamia vanhoja talusrakennuksia pihapiiriin.¹²⁰

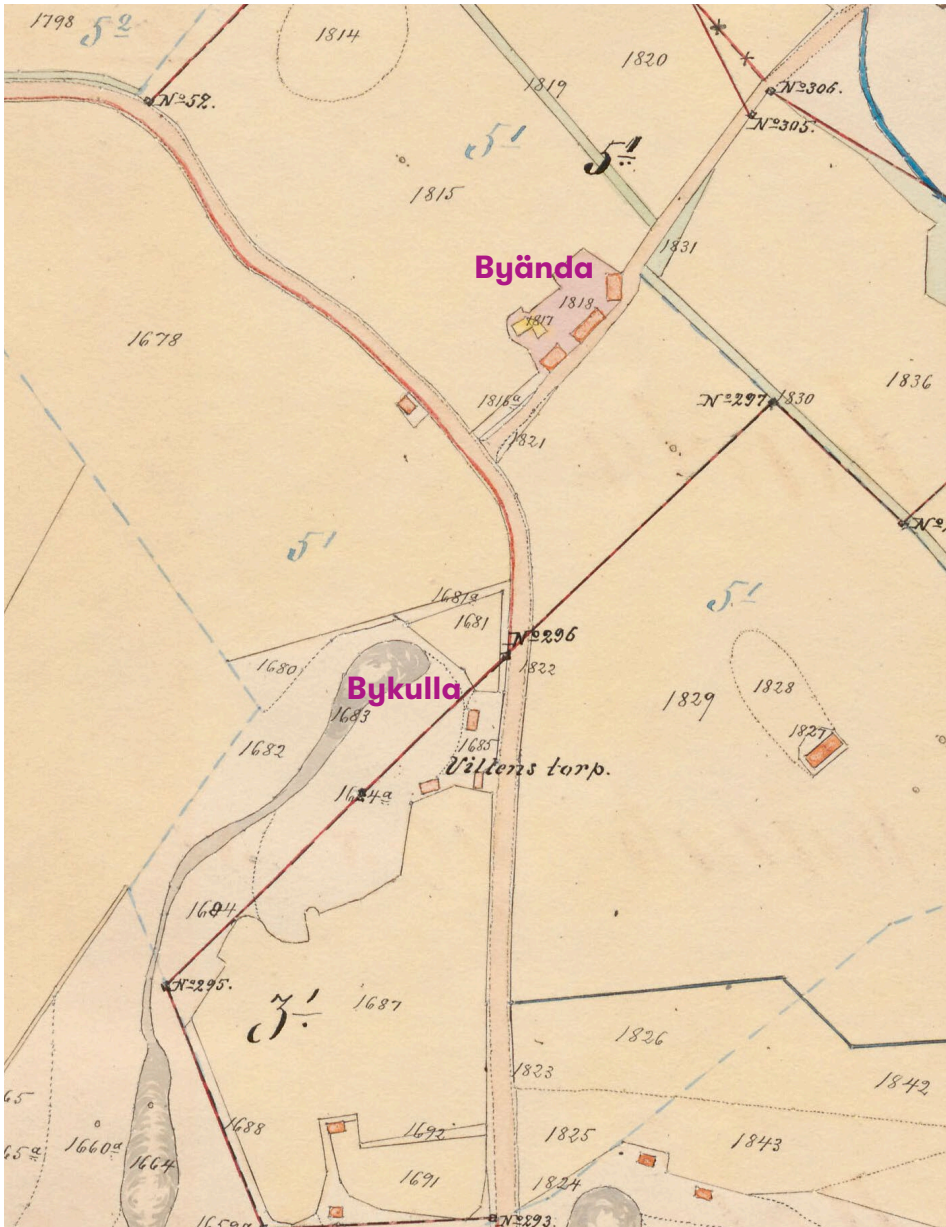
119 VAARI-inventointi 2018, Eskola
120 VAARI-inventointi 2018, Eskola

Latokin torppa 1960-luvulla, siirrettyinä Bykullan pihapiiriin. KHF.

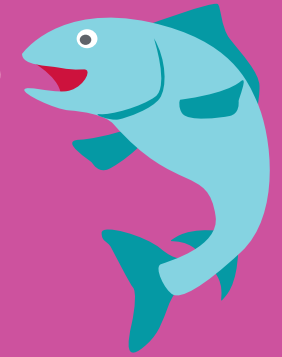

Bykullan pikkukoulurakennus 1960-luvulla. KHF.

Byända ja Bykulla vuonna 1909. Bykullan ympäristössä on rakennuksia. Bykullan mäki on rakentumaton. Suurennos isojaon tarkennuskartasta 1909.

Tieto-
isku!

Latokin torpan aitan tarina

Latokin / Latukin torppa on yksi Bykullan pihapiiriin siirretyistä talousrakennuksista.

Aitan alkuperästä on kahdenlaista tietoa: siitä on 1900-luvun alun kuva Nikanderin Byar och gårdar i Helsinge -kirjassa ja alla kuvateksti: "Bod på Latok torp under Linna i Käinby". Kyseessä olisi siis Linnan kartanon Latok-nimisen torpan aitta. Rakennus on aina tunnettu nimellä Latokin (tai Latukin) torpan aitta tai myöhemmin aikoina "Latokin torppa". Latok-niminen tila on kadonnut kartalta, se sijaitsi nykyisen kaupunginosajaon mukaan Keimolan kaupunginosan alueella.¹

Valborg Stockmann-Lindholmin mukaan aitta on kuulunut Byända-Petaksen tilaan (Stockmann-Lindholm, Petrell från Petas. Ekenäs 1976, s. 12–13). Petaksesta erotettu Byända-Petas liitettiin Linnan kartanoon vuonna 1841. Joka tapauksessa aitta on kuulunut kartanolle. Se on kokenut monia kohtaloita ja mahdollisesti siirretty useaan kertaan.²

Oven yläpuolella on hirressä rakennusvuosi 1763. Tiedetään, että aitta on toiminut ainakin 1950-luvulla Saraksen mailla talon metsästysmajana. Paikallinen asukas on kertonut, että aitta palveli kylän nuorten piilopirttinä. Rakastavaiset vaelsivat sinne pitkin tunnelmallista metsätietä – aitta on siis nähnyt paljon. Keimolan kotiseutuyhdistys siirsi aitan vuonna 1958 nykyiselle paikalleen ja on huolehtinut siitä lähtien sen kunnosta.³

- 1 Eskola, VAARI 2018
- 2 Eskola, VAARI 2018
- 3 Eskola, VAARI 2018

Nykytilan kuvaus

Bykullan kukkula on kaavarungon tarkastelualueen korkein kohta. Sen jyrkkien rinteiden yllä kohoaa Keimolan vanha pikkukoulu vuodelta 1912 eli nykyinen kyläyhdistyksen kotiseututalo. Pikkukoulu näkyy varsinkin pohjoiseen ja itään monen sadan metrin päähän, peltoaukeiden toisille laidoille saakka. Erityisen hyvin rakennus näkyy lehdettömänä aikana, mutta rakennus kohoaa myös rinteiden puitten yläpuolelle.

Kukkulan laki muodostaa rakennusperintötihentymän; pikkukoulun pihapiirissä on myös kolme vanhaa talousrakennusta kylän alueelta. Pohjoisin on punainen vaja, joka on ehkä toiminut huussina. Keskimäinen on hirsirunkoinen aitta tai entinen sauna. Eteläisin on Latok-nimisen torpan punamullattu luhtiaitta, joka lienee Keimolan vanhin rakennus vuodelta 1763.¹²¹

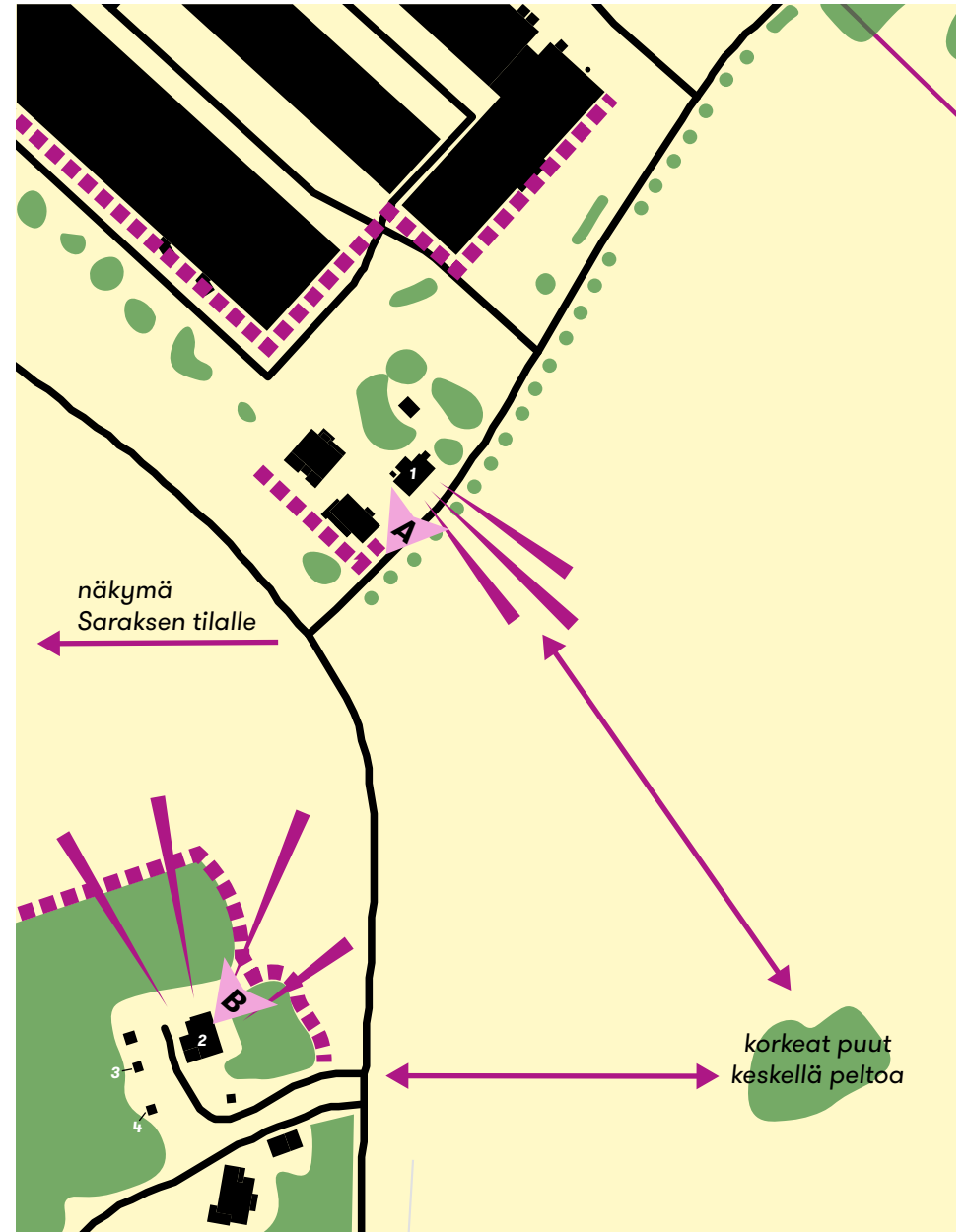
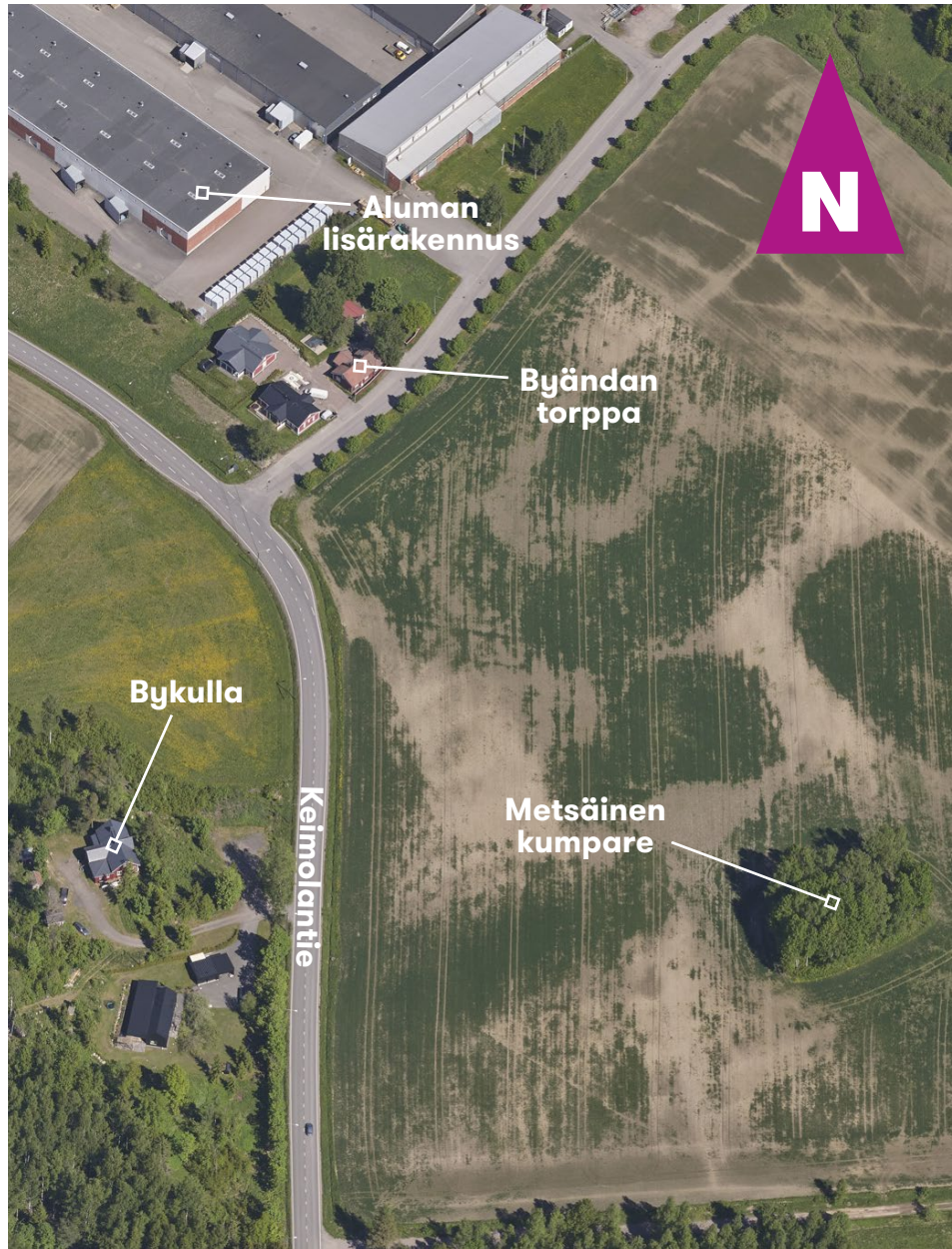
Bykullasta etelään jatkuva metsäinen ja kalliainen kukkula on pääosin jäänyt metsäksi. Siellä sijaitsee muutamia uudempia omakotitaloja, jotka eivät juurikaan näy Keimolantielle.

Byändan torppa (A) sijaitsee Kylänpääntien varressa ja on alueen ainut jo suojeltu rakennus. Sen pitkä julkisivu avautuu eteläpuoleiselle pellolle. Keimolantieltä katsottessa torppa jää kahden 2020-luvun omakotitalon taakse. Aluman tehdas on Byändan tienoolla maiseman hallitsevin elementti. Bykullan mäeltä on suora näköyhteys Byändaan (B). Vastinparina Byändan torpalle on etelässä pellon keskellä säilynyt metsäinen kumpare.

121 Riksman 2016

nr.	lk.	rak. vuosi	nimi	osoite	rak. tunnus	kuvaus ja havainnot
1	SR	1890–1895	Byändan torppa	Kylänpääntie 2	101940146T	Rakennus on korjattu vuonna 1994. Korjauksessa talon ulkonäkö on voimakkaasti muuttunut.
2	RP	1912	Bykulla, kotiseututalo (ent. Käinby småskola)	Keimolantie 98	102661050S	Rakennus on Keimolan entinen pikkukoulu (alakoulu). Siinä on länsisivulla laajennusosia, kokonaisuutena rakennus on melko hyvin säilynyt. Ikkunat on ainakin osaksi vaihdettu lasilistallisiin. Suhteellisen pienikokoinen kyläkoulu on kodikas sisätiloiltaan. Siinä lienee ollut alun perin etelä-pohjoissuuntainen harjakattoinen massa, johon on liittynyt sisäänkäynnin sisältävä korkeahko poikkipääty. Kattomateriaali on vaihdettu 2020-luvun taitteessa.
3	RP	1800–1899	Bykulla: sauna, aitta	Keimolantie 98	47831	Ollut sauna tai aitta, ei piippua.
4	RP	1763	Bykulla: Latokin torpan aitta	Keimolantie 98	47830	Latok-nimisen torpan punamullattu luhtiaitta, joka on luultavasti vanhin Keimolan rakennuksista, vuodelta 1763, eli huomattavan arvokas hyvin säilynyt esimerkki talonpoikaisesta rakentamisesta alueella. Ks. edellinen sivu.

Backas-
Vestergårdin
pihapiiri

"Gyraksen" (Gyras-
Sandbackan) v. 1817
jälkeinen pihapiiri

Keimolantie ylittää
moottoritien sillalla

Lautmäki

Luhtanmäentie

LIITTYMINEN KIVISTÖN PIENTALOALUEESEEN JA RAUHALANTIEN-METSÄTORPANTIEN YMPÄRISTÖ

Kivistön ja Kanniston pientaloalueet alkavat tiukka-rajaisesti avoimessa maisemassa. Varsin samankaltaisia taloja on paljon rivissä varsinkin Keimolantien itäpuolella. Metsikkö Kivipellontien ja omakotitaloalueen välissä puolestaan on tuuhea ja estää näkemisen Kivistön vanhemmalle alueelle. Nykyisen peltoaukean reunassa on sijainnut kasvihuoneita vielä 1900-luvun puolenvälin jälkeen (A).

Aivan tarkastelualueen rajan tuntumassa on yksi rakennusperintökohteeksi merkitty asuintalo 1910-luvulta. Tämä talo on ilmeisesti joko entinen maatilan päärakennus tai esimerkiksi käsityöläisen talo¹²². Tämä rakennus on aloittanut Kivistön pientaloalueen rakentumisprosessin. Pitäjänkartassa 1933 rakennus näkyy selkeästi Tekstin Ängholm vasemmalla puolella (C). Etelään päin seuraa vain

122 VAARI-inventointi 2018, Eskola

metsää; seuraava pihapiiri on oikeammin kuulunut tarkastelualueen eteläosan metsäisten alueiden omakotitalorakentamiseen, kunnes se on ajautunut Kivistön laajamittaisen pientalorakentamisen keskelle. Muut alueen talot ovat edelleen metsissä tai niiden reunoilla.

Rauhalantien ja Metsätörpantien ympäristöön on ilmaantunut ensimmäisiä taloja sotien jälkeen. 1900-luvun puolestavälistä alkaen alueet ovat tihan-

tyneet pikkuhiljaa tontteja lohkomalla. Viimeisimmät uudisrakennukset ovat 2020-luvulta. Rakennukset ovat varsin piilossa puuston keskellä, eivätkä juuri näy maisemassa mistään suunnasta. Rauhalantien ympäristö sijaitsee pienellä kukkulalla; Rauhalantie nouseekin varsin jyrkästi ylöspäin (B).

8. YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Yhteenveto

Keimolassa on säilynyt paljon vanhaa kulttuurimaisemaa ja rakennusperintöä. Keskeisimmät ja arvokkaimmat laajat avoimet maisemat jäävät pääosin tarkastelualueen pohjoispuolelle (viereisen sivun kartan rasteri), josta alkaa valtakunnallisesti arvokas maisema-alue. Tietyt rakennukset ovat maiseman kiintopisteitä, samoin kuin jotkut näkymäakselit ja metsäiset mäennyppylät.

Johtopäätökset

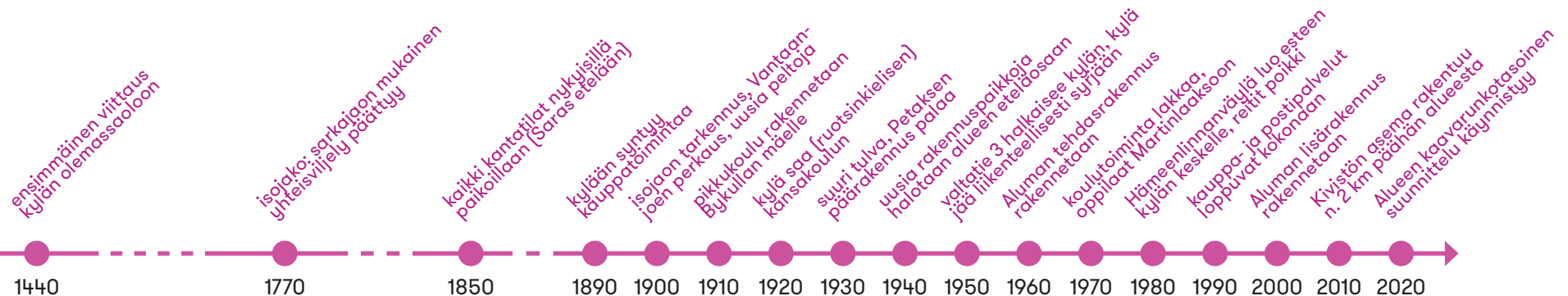
Suuri osa alueesta soveltuu rakentamiseen. Esimerkiksi entiset Saraksen peltomaat eivät ole lähialueiden vanhinta kulttuurimaisemaa. Toisaalta Saraksentien kohdilta koilliseen aukeavat Vantaanjokilaakson näkymät ovat keskeisiä, ja avonaisen kaistaleen säilyttäminen Saraksentien varressa on perusteltua. Tällöin maisema aukeaa yhdessä kohdassa Keimolantien molemmille puolille (näkymäakseli a), ja Saraksen vanha tonttimaajää näkyville avoimeen maisemaan, kuten nykyäänkin (1). Tällöin myös Saraksentien kaltoinkohdeltu puukujanne (vaaleanpunainen pisteviiva) näkyisi laajalle, mikäli se istutettaisiin uudestaan. Viereisen sivun kartalle on merkitty

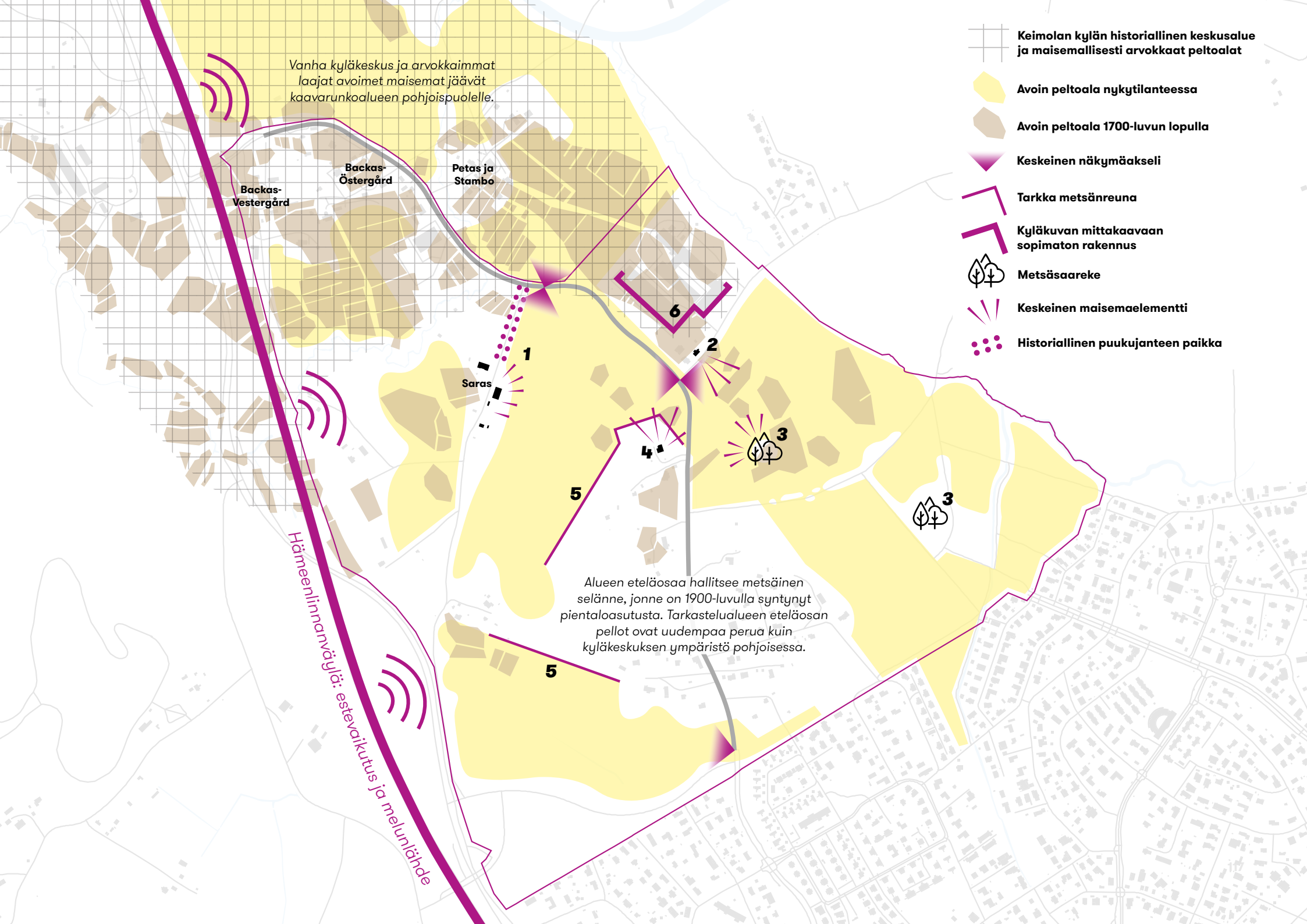
myös kaksi muuta näkymäakselia (b,c), joiden säilyttäminen ei ole kriittistä, mutta ovat tällä hetkellä vaikuttavia.

Sen sijaan Byändan torpan kaakkoispuolella on laajahko alue vanhoja viimeistään 1700-luvulta peräisin olevia peltotilkkuja (2), joita myötäilevä avoin akseli olisi syytä säilyttää. Byändan torppa ei enää näy kovin hyvin Keimolantielle, joten olisi suositeltavaa säilyttää tällä pellolla näkymä Byändan torpalle esimerkiksi niittynä tai vastaavana avoimena alueena. Avoimen näkymän vastinparina toimivat kaksi kukkulaa Keimolantien itäpuolella (3).

Byändan mäki (4) on keskeinen maamerkki alueella ja suunnittelussa tulisi ottaa huomioon pikkukoulun näkyminen erityisesti luode-länsi-välillä kukkulalta katsottuna. Kukkulan reunat ovat kauniisti tarkat Saraksen peltujen ympärillä, ja niiden puustoa tulisi vaalia tulevaisuudessa. Hyvä metsänreuna löytyy myös etelämmästä, Myllymäen pihapiirin läheltä (metsänreunat 5). Metsänreunojen puut ovat otollisia säilymään maankäytönkin muuttuessa.

Haaste alueella on Hämeenlinnanväylän estevaikutus ja varsinkin tieliikennemelu, joka on alueen länsiosassa erittäin häiritsevää. Suositeltavaa on suunnittelun keinoin luoda alueesta suojaisempi melulta ja vähentää estevaikutusta. Hämeenlinnanväylä on myös keskeinen särö nykymaisemassa. Toinen maiseman särö alueella on Aluman tehdas (6), joka kohoaa muuta rakentamista korkeammalle avointen peltujen keskellä.

Keimolan kylän historiallinen keskusalue ja maisemallisesti arvokkaat peltoalat

Avoin peltoala nykytilanteessa

Avoin peltoala 1700-luvun lopulla

Keskeinen näkymäakseli

Tarkka metsänreuna

Kyläkuvan mittakaavaan sopimaton rakennus

Metsäsaareke

Keskeinen maisemaelementti

Historiallinen puukujanteen paikka

Vanha kyläkeskus ja arvokkaimmat laajat avoimet maisemat jäävät kaavarunkoalueen pohjoispuolelle.

Backas-Vestergård

Backas-Östergård

Petas ja Stambo

Saras

Hämeenlinnanväylä: estevaikutus ja melunlähde

Alueen eteläosaa hallitsee metsäinen selänne, jonne on 1900-luvulla syntynyt pientaloasutusta. Tarkastelualueen eteläosan pellot ovat uudempaa perua kuin kyläkeskuksen ympäristö pohjoisessa.

1

2

3

4

5

6

Suunnittelusuositukset

Nykytilassa monet kyläkeskuksen rakennukset ovat enemmän piilossa kaduilta ja maisemasta kuin muutama vuosikymmen sitten. Edelleen näkyvillä olevia rakennuksia on hyvä korostaa kaavaratkaisuissa.

Maisemalliset arvot eivät estä alueen eteläosan pienimittakaavaista rakentamista (viereisen kartan rasteriton alue). Suunnittelussa on tärkeää huomioida vanhan rakennuskannan säilyttäminen alueella, ja että alueelle jää maisemalinjoja muistuttamaan menneestä. Hyvänä esimerkkinä tästä ovat 1700-luvun pellot Byändan torpan eteläpuolella. Myös Bykullan pikkukoulu maamerkinä on hyvä ottaa huomioon jatkosuunnittelussa.

Monet metsänreunat eli vuosisataiset pellonreunat ovat otollisia säilymään peltoalueiden rakentuessakin, joten niitä tulisi suunnittelussa vaalia. Myös eteläosan kaksi metsäistä mäennyppylää on syytä säilyttää alueella.

Kylänpääntien risteysten tienolla on hyvä sijainti alueen keskeisimmälle paikalle. Rakentamisella voidaan häivyttää Aluman aiheuttamaa maisemahäiriötä ja luoda uusi "kyläkeskus", johon olisi mahdollista sijoittaa esimerkiksi koulua ja kauppaa. Jatkosuunnittelussa voi pyrkiä vähentämään Aluman maisemallista merkitystä esimerkiksi rakennusten sijoittelussa ja korkeudessa. Vanha kyläkeskus Backasten kukkulalla puolestaan jää selvästi sivumpaan ja yksityisemmäksi. Se myös sijaitsee valtakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella.

Yleiskaavassa on suunnittelualueen eteläosaan merkitty ohjeellinen sijainti suurjännitelinjalle, jonka rakentamisajankohta olisi lähivuosina. Tämä tulee olemaan varsin suuri muutos maisemassa, mutta sijoittuu kauas arvokkaista kulttuurimaisemista, Kivistön pientaloalueen pohjoisreunaan.

Täydennysrakentamisen mahdollisuuksia tulee koko alueella arvioida kaavarunkotyön yhteydessä.

Osa alueesta on varattu ensimmäistä kertaa asuinrakentamiselle vuoden 1992 yleiskaavassa. Marja-Vantaan osayleiskaavassa 2006 aluetta on laajennettu pohjoiseen, ja vastaa yleiskaavan 2020 aluevarauksia.

Tämä työ on Rauhalanlaakson kaavarunkoon liittyvä selvitys. Kaavatyön numero on 021700, osallistumis- ja arviointisuunnitelma julkaistu 4.12.2023.

ylh. Backaksen pihatie jatkaisi luontaista kävelyreittiä Vantaanjoen sillalta länttä päin. Tie kohoaa kukkulalle ja on aikoinaan jatkunut kohti Kirkkaa. Nykyään Backasten mäki on sulkeutunut ja tie on poikki. Tie on muinaismuistomerkitty.

oik. Bykullan vanha pikkukoulu kohoaa korkealle Bykullan eli Valkiamäen päälle. Rakennus näkyy komeasti pohjoisen suunnalta useiden satojen metrien päästäkin. Linjan 443 arjen K-ruuhkavuoro Luhtaanmäen kautta Vestraan kiittää vielä toistaiseksi kovin maantiemäisellä Keimolantiellä, jonka varressa kävely ei nykytilanteessa tunnu turvalliselta.

9. LÄHTEET

Kansallisarkisto (KA)

Vanhoja karttoja.

Maanmittaushallituksen uudistusarkisto ja maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto

Vanhoja karttoja.

Museovirasto (MV)

Vanhoja valokuvia.

Tietoa muinaisjäänöksistä Kyppi-palvelussa.

Uudenmaan liiton karttapalvelu (UKP)

Maakuntakaavan tiedot ja kaavakartta.

Vantaan kaupunginmuseo (VKM)

Vanhoja valokuvia.

Vantaan karttapalvelu (VKP)

Eriaikaisia ortoilmakuvia.

Kiinteistö- ja rakennustietoja.

Vanhoja karttoja.

Painamattomat lähteet

Suhonen, V.-P. 2005. Vantaan keskiaikaisten kylätonttien inventointi vuonna 2005. Helsinki: Museovirasto/RHO. Saatavilla verkossa: https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/raportti/read/asp/r_raportti_det.aspx?RAPORTTI_ID=144822 [29.8.2024]

Suhonen, V.-P. 2007. Vantaan keskiaikaisten teiden inventointi vuonna 2007. Helsinki: Museovirasto/RHO. Saatavilla verkossa: https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/raportti/read/asp/r_raportti_det.aspx?RAPORTTI_ID=144819 [29.8.2024]

Pesonen, Petro. 2018. Vantaan historiallisen tiestön inventointi. Vantaa: Vantaan kaupunki.

Riksman, Elina: Vantaan kouluinventointi 2016–2017. Vantaa: Vantaan kaupunki.

Uudenmaan liitto. 2022. Missä maat on mainioimmat - Uudenmaan kulttuuriympäristöt. Helsinki: Uudenmaan liitto. Saatavilla verkossa: <https://uudenmaanliitto.fi/wp-content/uploads/2022/05/Missa-maat-on-mainiommat.pdf> [5.9.2022].

VAARI-inventointi. 2018. Eskola, Amanda. Haettu Kirsti-tietokannasta.

Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus, 2021. Uusimaa - Nyland. Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet. Nationellt värdefulla landskapsområden. VAMA 2021. Saatavilla verkossa: https://www.ymparisto.fi/fi-fi/luonto/maisemat/arvokkaat_maisemaalueet [1.2.2022].

Painetut lähteet

Eskola, Amanda. 2015. Keimolan kylässä asuttiin jo keskiajalla. *Teoksessa Kivistö – kylästä kaupungiksi. Vantaa: Kellastupa.*

Helsingin Sanomat 2.10.1990.

Kepsu, Saulo. 2005. Uuteen maahan: Helsingin ja Vantaan vanha asutus ja nimistö. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Korpinen, Lauri. 1981. Käsikirjoitus Helsingin pitäjän historiaksi 1550–1865 – Osa 1: Vuodet 1550–1721 Helsingin perustamisesta Uudenkaupungin rauhaan. Vantaa: Vantaan kaupungin kulttuurilautakunta.

Kuisma, Markku; Leppänen, Lauri, 1990. Helsingin pitäjän historia 2 – vanhan Helsingin synnystä isoonvihaan 1550–1713. Vantaa: Vantaan kaupunki.

Kuisma, Markku. 1991. Helsingin pitäjän historia: 3, Isostavihasta maalauskunnan syntyyn 1713–1865. Vantaa: Vantaan kaupunki.

Leskinen, Sirpa ja Petro Pesonen. 2008. Vantaan esihistoria. Vantaa: Vantaan kaupunki.

Muukka, Laura ja Mäkyinen, Anne. 2005. Vantaan kulttuurimaisemaselvitys. Vantaa: Vantaan kaupunki.

Salminen, Tapio. 2012. Uusmaalaisen Tallinnan-perinnöt 1350–1560 – Uusmaalaste Tallinna-pärandused 1350.–1560. aastal. Erki Russow (toim..). Teoksessa *Padise ja Vantaa: Keskiaja sild Padise ja Vantaa vahel – Keskiajan silta Padisen ja Vantaan välillä*. Tallinna: Padise Vallavalitsus ja Vantaan kaupunki/historiatoimikunta, 183–257.

Salminen, Tapio. 2013. Vantaan ja Helsingin pitäjän keskiaika. Vantaa: Vantaan kaupunki.

Stockmann-Lindholm, Valborg. 1981. Gårdarna i Käinby och deras ägare. *Teoksessa Helsingin pitäjä 1981. Vantaa: Helsingin pitäjän kotiseutu- ja museoyhdistys.*

Stockmann-Lindholm, Valborg. 1981a. Gårdarna i Käinby och deras ägare. Vantaa: Käinby hembygdsförening.

Suomen maatilat I. 1931. WSOY: Helsinki.

Vantaan kaupunki. 1993. Vantaan kulttuurihistorialliset ympäristöt.

Åstrand, Gustav. 1998. En by i gamla Helsing och dess 50-åriga förening: Käinby hembygdsförening 1948-1998. Vantaa: Käinby hembygdsförening.

Åstrand, Gustav. 2003. Storskiftesregleringen i Käinby - samt separata iakttagelser [sic] från "den tiden". Vantaa: Käinby hembygdsförening.

Vantaan kaupunki 2026

Kaupunkiympäristön toimiala
Kaupunkirakenne ja ympäristö
Asemakaavoitus

Lauri Korpisen katu 9 C
01370 Vantaa
puh. 09 839 11 (vaihde)

